

Zvonko Madunić
ELEKTRONIČKA POŠTA

Strijelac, 2001.

*Majci Mandi i ocu Anti,
koji u odgajanju bijahu i veliki i mali.*

U jednom dalmatinskom seocetu, preko čijih krovova kupači s obale premeću svoje oči do grandiozne planine, na plaži, stisnutoj između zbijenih kućica i morske pjene, u zenitu sunčane veličine, poskakuje prava množina okruglih kamenčića što se, vreli, gurkaju kako bi se postavili baš na ono mjesto prema kojemu se uputio kupač čije će mokro tijelo za koji tren rashladiti “njegovo” kamenje.

I dok je on, kupač, predavao hladnoću uspaljenim kamenčićima, gore u selu, tik ispod planine, djeca su cikalala i vikala objesno:

– Vidi, vidi Josine, zavezane nosine.

Onda bi Josina, ako li se tako zvao, osuo po njima iz svih oružja riječi u obliku psovke:

– Mlika van materina, derladi jedna što ste se ujtili poštena čovika koji, da mi isprosite oprostjenje, ne more pošteno ni u gaće zalit ako li ga u žurbi, na srid pločnika, di se štakori kote, ujti ona naša poznata seoska uzrečica: Mi-na, judi! Dolje u Smantana opet pucaju mine jer se neki magarac odlučio ženit pa mu mater oglušila na oba uva, a neće da ide ličniku pa je judi provjeravaju na minu. Nu, nu, čuješ li di jopet niki baja otvorio glasnicama pipu i dere li ga dere: Mi-na! Čujete li vi mene? Mi-na! I jopet: mi-na!

I tako ti je minula i ova godina, a naš ti se seoski Josina tek sada vratio iz Amerike, kad ga je, tako su mi rekli u konzulatu, ostavila Ame ..., je, je ona, ...rikanka. Jer je naš dragi Josina zapeo ka' sivonja da se treba vratiti u voljenu nam Hrvatsku. Pa kad je stao prodavati svoju imovinu, a nije bio vješt s tom malom iz Amerike, kojoj je jedan brat iz Škotske a drugi je "uhvatio" irskog *fathera*, koju je često nalazio na nekom Talijanu i sada je naš Josina pogotovo morao vratiti svoju stražnjicu ovdje u našu, kako se ono ona zove, Lipu?

I evo ti na sada, rekao ti što god te volja, ali priča je krenula svom svojom oštrinom. Josina se vratio iz bijeloga svijeta, s kuferom od zmijske kože. I čim ga je zrakoplov "istresao" u splitskoj zračnoj luci, on ti je odmah uhvatio nekog Roma, čistača cipela, koji je cijeli svoj život radio na tome mjestu, pa će mu:

– Čuješ li ti mene, moj pajdo! Ja bi' da ti meni oguliš ovo 'meričko blato s nji pa da san ja i po tome prava naška 'judeskara iz 'Rvatske. Nije ti meni do te 'Merike u kojoj svi trče za onin dolorin. Što će oni meni kad san ti ja sentimentalna 'rvatska budala koja voli popit i razvući gangu, evo vako: "Moja mala, moja mala vozi ševroleta kao da je, kao da je pala sa kreveta. Joj! Dilbere moj." Ili: "Dođi diko, dođi diko pa mi svari pure. Dođi diko, dođi diko pa mi svari pure. Kada molim, kada molim da me Gospa čuje. Da me Gospa čuje."

Odmah se Josina dao u kupovinu, i prije nego što je vidio svoju kuću u kojoj nitko nije živio više od trideset godina. Ušao u trgovinu namještaja i, bez neke velike ugladenosti, prišao trgovcu s njegove lijeve strane,

tiho, gotovo na prstima, i dok je ovaj stao naslućivati kako oko njega netko diše, Josina će mu:

– Moj pajdo, ja bi da ti mene ... – stao bi i zurio u zbunjenog trgovca. – Ja bi da ti mene ...

A kad bi ovaj stao kolutati očima po trgovini, Josina bi samo klimao glavom kao da potvrđuje sve te pokrete kojima ga prati zbunjeni trgovac. I koliko vam god zvučalo nevjerojatno, on se brzo okučio. Nagurao je u dnevni boravak jedan ljubičasti trosjed, lijevo od ulaznih vrata, potom je, nasuprot njega, tik do samog ulaza, stavio dvosjed, a iza njega, u neskladu s ostalim elementima, jednu fotelju iza koje je postavio visoku mesinganu stajaću lampu koja se stalno mogla ogledavati u toaletnom ogledalu nasuprot. Sav taj raskošni namještaj ležao je na udobnom debelom sagu, na čijem je kraju, nasuprot trosjeda, čučala jedna masivna vitrina, čija su vrata češće bila zatvorena, ali kad ih je Josina ipak otvorio iza njih bi se pojavio televizor grandioznog ekrana, ispred čije se veličine gledatelj morao osjećati malešan i mizeran.

Prije dnevnog boravka, koji je završavao malenom kuhinjom, nalazio se uzani hodničić što je svojom skućenošću govorio dolazniku da se u ovom prostoru treba pomiriti s činjenicom kako je u ovu rupu ipak bolje i ne dolaziti, jer tu, osim velikog toaletnog ogledala i nema nekog drugog bogatog sadržaja.

– Šteta! – vjerojatno se pitala svaka muha iz onoga ljetnog roja koji se tako strelovito svaljivao na glatke zrcalne plohe, iza kojih su se, ako li muhe uopće imaju predodžbu o tome, višestruko umnažala njihova tijela i iz dana u dan sve brojniji i brojniji točkasti izmeti, koji su

po Josininu licu, dok je čupao dlačice iz nosine, ostavljale iste točkaste crnine, koje on zapravo nikada i nije primjećivao.

A Josini, tom zgodnom dugonji, s plavim očima i oštrom, crnom, zalizanom kosom, svaki bi put, prije nego bi ušao u kuću, pale na pamet riječi pokojnog oca:

– *Nemaš ti čovik moj nikakva mira dok ne uniđeš u rodnu kuću a sa svake ti se čoše zaprndeća slika neke kućne osobe, recimo dida, pradida, šukundi-da ili kake druge nepoznate duše, koja te, s manje ili više uvjerljivosti, mami da joj na svetoga – ne bi se moga sitit sveca zaštitnika sela – platiš misu ili će ... – zasta bi, zamislio bi se, pa će – Sinoć je nešto opet šuškalo u našoj konobi – zašuti. – Je, je, to se pokojni pradiid svadio s grobljanskin gostioničaren, gospon Bocunon, i sad se provlači kroz rupu na bačvi i bumbi li ga sve u šesnest – stane. – Je, je, matere mi! I taman kad ti ja triban načet tu bačvu, on pozove ostale pokojne mrtvace ... – stanka. – Zato ti meni cilu noć zvone vrata od čatrnje. Priliju vodu u bačvu, priliju, a nakon toga se svake godine vino ukvasi pa ga stavljaju u salatu. Stari moj! – i kad bi to ispriča, naglo bi se zarumenio, osuo bi se poton nikin sitnin osipon, pokrio lice rukan, priša bačvi, ulio u drvenu bukaru, nalio bi je do vrva i iz duška iskapio. – Mrtvin pokoj, živin zdravja i čestitosti.*

– Nije ti moj ćaća bio nikaki pijanac, samo je pokatkad nalio teću, unda bi se tuka šakon u nju i vika: – *Jesan li ti reka ludaro jedna da se siromaštvo ne liči vinon, nego radon. Džabe je razbijat boce, tribalo bi zaorat brazdu.*

Onda bi Josina ušao u dnevni boravak, užgao žigice, pripalio svijeću, sjeo u fotelju i nježno usmjerio pogled prema plohi toaletnog ormarića, kružeći svijećom oko svakog djelića svoje glave:

– Bećarina si ti moj prijatelju, prava ‘rvatska bećarina. Ka’ isklesan u mramoru i gvožđu. Krasan! – napućio bi usta kao da će iz njih grunuti najljepša svirka koju je glazbeni svijet ikada ponudio ovoj hvalisavoj zemljinoj lopti. Onda bi se Joskan naglo podigao, naduo grudi i osuo u prazni prostor sobe:

– A pleća! – nakratko je zašutio kao da se plaši te mukle tišine, pa bi nastavio s mišlju:

Jedar san, jedar! Ka’ ona naša stara trišnja na guvnu. Ka trišnja na guvnu, ka trišnja na guvnu – ponavljao je u nedogled, okrećući se sad frontalno, pa bočno, onda ponovno frontalno, potom bi okrenuo leđa zabacujući glavu da ugleda ta silna leđa na toaletnom ogledalu. – *Nema ti ovde ovake grive moj pajdo? Nema, nema!* – onda bi se plesnuo u bedra i zavikao:

– Kake su ti to noge – stane. – Gospe moja! Pod njima bi se srušio cili svit ovaj i onaj ‘merikanski. Moj rodijače – stanka. – Još! – stane. – Je, je, ne treba ni govorit, ovakon pastuvu treba jedna kršna ženska koja će, ako li joj to moje sime dozvoli, dati ovom ‘rvatskon svitu sokola, sokola, sokola, sokol., soko., sok... – uvijek bi se na tu misao toliko iscrpio da bi zaspao u naslonjaču fotelje i tek bi ga probudio plamen svijeće koja je dogorjela do prsta koji bi uvijek ostao na njezinu dnu.

Današnji je dan za Josinu bio neobičniji od svih koji su prije njega protekli tako dosadni i prazni, s kišom

ili obiljem sunca u sebi, oni dani za koje se obično snažno otvore usta kao da će čovjek zauvijek u dosadi zaspati i snivati neodređeni broj takvih dana, jer je on danas bio iznimno raspoložen. Kad je ušao u kuću, zagrlio je toaletno ogledalo i nabio svoja purpurna usta u njegov vrh, pa će mu:

– Mila moja, nisan ni slutio kako ću baš tebe ujit na svoj očni živac, ali ... – u strahu stane. – Neće ti biti tako loše kod tvog Josine. Znaš! – onda bi se odvukao do fotelje, zabio se u nju, zapalio svijeću i stao uvjeravati “voljenu” u silinu svoje ljubavi. Na kraju bi, kad bi dovoljno nabrusio oči, uhvatio bocu s vinom u vitrini i stao pjevati:

– Dođi draga, dođi draga dolika kraj plota! Dođi draga, dođi draga dolika kraj plota, pa da vidiš kako si di Joka! – zašutio bi naglo i zabljuje se u ravnu plohu zrcala. Gledao bi dugo i uporno, gotovo bez ikakvog pomicanja kapaka, očnih jabučica, irisa ili neke male sitne žilice. A kad bi ta mirnoća već postajala iritantna, nagnuo bi bocu vina i srknuo iz nje svom svojom silinom. Potom bi, uz pridržavanje uza zid, odvukao tijelo na raskošni trosjed i izvalio svu svoju težinu u njegovu udobnost.

Uto netko pokuca na njegova vrata. Ispočetka tiho, gotovo nečujno, potom jače, pa još jače i jače. To ga naglo podiže, kao da se kucanje urotilo protiv njegove potrebe da odspava tako žuđeni san u kojemu je već nekoliko sati odmarao svoje iscrpljeno tijelo. I kad je informacija o kucanju probila zid tišine, on stane ljevičicom tražiti oslonac u mračnom prostoru sobe, ali kako nije dobro odmjerio položaj lijeve noge na mekom sa-

gu, zaljulja se svom težinom i pljusne u njegovu širinu iz koje su brojne sitne dlačice stale škakljucati otvorene dijelove njegove kože. Ali taman kad je počeo odolijevati tom ugodnom osjećaju, zagrmi stariji ženski glas:

– Josina, boskina, amere, tamere, ti bi je varao pa bi se starao di bi joj život rasparao. Hej, Josina, američanski dilbere, ajde izviri taj svoj osjetljivi nos i reci mi, reci mi

A on, unutra, traži oslonac za svoje krivo namješteno stopalo. Traži i ponavlja oštrinu i provokativnost izgovorenih riječi, a onda ih ublažava novima koje su nježne i odaju uljudnost žene koja stoji tu na vratima i lupa po njima svom silinom.

– Hajde, otvori mi Josina! Došla sam razgovarati. Mala ...

Čuvši riječ “mala”, tu božansku riječ, riječ o kojoj je sanjao sve te američke noći u kojima se kupao, sjetio se kako mu je otac govorio:

– *Moj sine, nema ti ništa lipše na svitu nego kad ti isprid nosa zamiriše kakva mala iz našeg kraja. Tada će te obuzet milina za našin suncen i grudon i tek ćeš onda poželit da te zagrli nježina ruka. Ali pazi se nje ...*

Čudno, – pomisli – *nikad nije izgovorio tu rič do kraja. Zašto? Ima je vrimenta. Uvik mi je to moga reć' ali nikad nije. Zašto?*

– Ajde Josina, otvori mi više. Nije vrime za čekanje, nisan ti ja diva iz bordela, ajde, ajde – zalupa jače. – Ajde!

Žigica je već uradila svoj posao, omogućila je Josini da se pribere, čak je i svoje lice namočio vlastitom

pljuvačkom, brišući krmelje s lijevoga oka, dok je desno već bilo dobro probuđeno. Priđe vitrini, odgurne bez škrife njezina vrata i izvuče neki kućni ogrtač koji kao da jedva čeka da ga netko trgne iz njegove dosadne intime i unese u svijet života, susreta, razgovora, mirisa kave, cigareta i blagih ili oštrih riječi.

Onda su se vrata odlučno otvorila i spojila, poput ciklona, zonu vanjštine i unutrašnjeg prostora, koji kao da se tako dugo pripremao upravo na ovakav iznenadni susret. A u tome, njihovom otvaranju, sudariše se četiri oka, njezino lijevo i njegovo desno, njezino desno i njegovo lijevo, strelovito i oštro, kao da ne poznaju edikte o toleranciji pogledavanja i zagledavanja u suprotna stajališta i očekivanja i kao da će, kad početno suočavanje prođe, iz njih suknuti munje koje će ih oboje, ili samo jedno od njih dvoje, sasjeći ili pretvoriti u malu hrpicu toplog pepela.

– Josina, – umetne žena prva duljinu ispruženog prsta u njegovo vidno polje – prvo dolori pa onda mala. Dolori, dolori, Josina! Dolori!

– Ja, gospojo! Tko ste vi, gospojo? – brisao je snene oči. – Ali tko ste vi, gospojo? – pokušavao se pribрати od njezina šokantnog nastupa.

– Znadeš ti to dobro moj dragi i šesni Josina, ja ti dolazim iz onog sela – stane žena.

– Smantani, sigurno su Smantani – ponavlja sebi u bradu.

– Tako je, moj dragi Josina! Smantani! – plješće rukama. – Smantani! Tamo je i mala na koju si zapejo oko, moj Josina – maše mu rukom oko glave. – Ali, Divice mi, nema ti nje brež njiži – grči palac i kažiprst i

ubrzano češe jedan o drugi. – Ovo, moj Joskane, nema male brez ovoga – prinosi mu prste bliže.

– Ali mala me vol... – zabrinuto pogleda u ženu. – Ona me v... – zuri u prostor kao da u njemu nema nikoga osim prazne i dosadne tišine. – Ona me .. . – slova se gube u ubrzanom dahtanju.

– Ona je – žena razvlači ciničan osmjeh. – Otišla je s onim što je kupio dionice u njezina oca. Onim što je kupio dionice u puno očeva. Ona je otišla, golaću moj. Otišla! – vrata se zatvaraju uz lupanje.

Josina potišten prilazi svojoj fotelji, vadi novu svijeću, pali je i pogleda se u ogledalo na toaletnom ormaricu. Okreće se, mijenja poze, miluje sve svoje dijelove tijela. Onda se naglo zaustavi, ostajući u poluprofilu, pa izgovori pribrano:

– Gospodine Bože, znan da je iskušenje tvoj dar, tvoja dobrotu. Jer ako me ti iskušavaš, to će onda kazati kako san ja tvoj odabranik, tvoj Izak, tvoj Job, tvoj Jona ili, da, da, tvoj voljeni sin kojemu daješ nositi ovaj sveti križ patnje. Bože!

Zašuti nad izgovorenim, kao da ga je netko presjekao oštrim mačem upravo u onom trenutku kada je ta sveta riječ trebala ugledati svjetlo dana i zaživjeti u vijeke vjekova na ovim mučnim prostorima, na kojima se sunce već poodavno igra umjesto da svijetli ili daje život.

– Ti, – odjednom upre prstom u ogledalo – ti si stvorilo svu tu kob. Tu narcisoidnost jednog očajnika koji nije smoga snage da molitvom slomi urok siromašnog povratka iz blagodatnoga svita smrti. Ti! – ošine ogledalo pogledom punim mržnje. – Ti, rugobo jedna,

zajedno sa svin svojim odbljescin, sadašnjin i budućin.
Umri! – vikne, uz strašan tresak i lom.

I dok je zora razbijala dosadu noći, sag je ukrućivala zgrušavajuća krv.

* * *

Nešto se danas znakovito događa u prostoru ljudske stvarnosti, kao da je netko razasuo hrpe sitnih zrnaca i pozvao malenu Pepeljugu da ih sve pokupi kako bi svijet opstao i nastavio uobičajeni ritam života. A ona, malena i nevješta, obuzeta željom da sve živi, spretno slaže sitne kockice stakla i mozaik raste i pretvara se u jednu veliku narativnu sliku u kojoj, o gle li ljepote, u jednom bolničkom kutu, u bjelini sobe, dvojica u bijelom stoje iznad glave čovjeka na ležaju. Njegove su ruke čvrstim remenima privezane uz lijevi i desni bok kreveta, dok odozgo, iz ovalne bočice, po ustaljenom ritmu, dosadno i polako, jedna po jedna, kao da se progone a ipak se ne žele stići, kapaju kapi krvi i kroz minijaturnu, u smislu širine, cjevčicu odnose spasonosnu tekućinu do čovjekova tijela.

– Veliki gubici, ali ... – razbije monotoniju bradonja u bijelom.

– Pola, pola! Mislim! – uzvratil drugi.

Prvi slegne ramenima i odvede pogled u nepoznatom pravcu, kao da taj prizor više ionako nije njegov posao, kao da je sve to obična puka rutina iza koje ništa više ne obvezuje.

A dolje, u tom tako beživotnom tijelu, netko je

zaigrao nevjerojatnu igru, gotovo nadnaravnu.

Čudno, tako mirno tijelo, bez trunca znaka života, a u njemu tako silna borba u kojoj su akteri siloviti, neumoljivi i igraju svaki svoju igru:

– Mladi gospodine, recite! Slušam! Bilo bi krajnje vrijeme da iziđete iz te svoje ljuštore – reče duboki glas ležačeve savjesti. Ali ništa, tijelo je mirno i dostojanstveno, kao da one kapi više nemaju smisla, kao da su određene za smrt a ne za život. No, odjednom:

– Ponovo ... – netko pokušava.

– Smrt nije tu. Ona je daleko. Slušam! – savjest će.

– Ponovno su dolazili da me snimaju – progovori podsvijest. – Vidite li ovu stolicu. Evo, kad bi ovde sidi-li ‘judi ...

– Slušam! – govori savjest kao da želi pokrenuti život.

– ... vidili bi da pepeo više nije na ovoj stolici, a ja san ga namjerno posuo. Da, posuo da ti skotovi ostave tragove na ovoj staroj starici – u podsvijesti se stane nešto ozbiljno zbivati. – Uhode, uhode! – viče. – Hej, ti! – kao da nekoga doziva.

– Svakako treba raskrinkati te sumnjive zlikovce, oni su vama zasigurno učinili mnogo zla – nervozno će savjest.

– Stalno je vika – stane podsvijest. – Čaća je stalno vika: *Yellow, yellow!* Što na našen znači žuti – stane. – Unda bi podiga ruke, livu je isturio potpuno naprid. Nakrivio bi glavu na livo rame, naškiljio bi i: *T-r-r-r-r-r-r-r-r-r-r!* Unda bi udara dlanon o dlan: *Boysi! Hej, boysi!* (*Što će reći: momci!*) *Na ‘iljade san i’ posla u žutu materinu koja se pari s vragon kad je iskotila*

ovoliki osinjak gamadi. Unda bi naglo presta s pričom. Izvadio bi upaljač, upalio ga i stao izvoditi čudan ples u krug. Podiza bi i spušta nezgrapno noge.

– Tko to? – savjest će.

– Čaća! – podsvjesnost će bez obzira što nije uopće čula glas savjesti.

A vani, izvan te ljudske kože koja određuje nečiji volumen, mir i tišina. Ništa se ne zbiva, kao da su svi ti ljudi, čija tijela prolaze ispred velikog stakla s lijeve strane ležaja, obične fikcije i ništa više. I kao da je to dolje, u podsvijesti ovog nepomičnog ležaja, tako uvjerljivo da nas samo može zabrinuti činjenica kako su naše glave zapravo veća opasnost za svjetski poredak od svih tih nepreglednih nuklearnih bojevih glava. Ili još gore: dolje se vrši jedan strašan atak na smisao.

– Moj ćaća! Nakon pet koraka, širio bi i sklapao ruke – pucketa prstima. – Unda bi započeo uzbuđen: *U ime i za prosperitet ovih dosadnih ljudi koji nikada nisu vidili amero-civilizaciju, koji nisu zapalili Marl-boro, koji nisu opalili pošteno holivudsko meso ili ga sili u svoj car ili ti na 'rvatski auto.*

Ponovno muk, kao da netko provocira tišinu.

– Sio bi na pod, podiga ruke i sta ih – nastavi podsvjesnost – lagano obrćat: *Rm-rm-rm!* – ka da vozi auto. Zastane na trenutak: – Odjednon bi viknuo : *Evo, gledaj ti, žuta marvo, vako je to u nas u 'Merici: bez keka iliti, na 'merikanski, dolora, moreš imat sve, istina, na kredit i hipoteku, ali moreš. Eto, to smo ti mi moj žučo, iliti na 'merikanski jelovčino, donili ode.*

– Vikao ti koliko ti god drago, prijatelju moj, ali Ameri su Ameri – uzalud pokušava narušiti priču savjest.

– Ćaća! Ćaća! – dere se, ne osvrćući se na prethodni glas. – Potukli su te do nogu! Ostavio si oba egsa, ka' bile šljive u Saigonu. Srića je da si otiša nakon što je materi počeo rast trbuh, u kojemu su se valjala dva nova, moja jaja. E moj jadni ćaća, sve te sindrome za jednu običnu kurvanjsku zemlju, s tolikin elanon si ujatilo sve te gelere po tilu – jaukne. – Father ! Father! Where are you?

A gore, u prostor gdje je ležalo tijelo, ušle su dvije mlade žene u plavom. Jedna, mlađa i nešto niža, zastane i stavi prst preko usta:

– Jesi li ti nešto čula?

Druga odmahne glavom s lijeva na desno, okrene se i iziđe iz vanjske tišine u široki hodnik.

A dolje u tijelu:

– To je to? – ironično će savjest. – Tipično europski, samo slinjenje i cviljenje.

– Ali ja... Ja san moga bez tog. Ćaća je državljanin USE ...

– Kakav pacifizam, stari moj, sve je to jedna obična farsa. Ti tvoji sentimentalni izljevi! Nije ti to to.

– On je – zbunjeno će podsvjesno – obaveznik i mora je ić', a meni, što je meni bilo da zaplovin priko Velike bare. Ne'š ti mene, treća generacija.

– Odmaknite se od zida. Vaša sjena smeta bjelini plohe ... – trešti savjest. – Vaša sjena ugrožava egzistenciju smisla i opstojnosti bjeline. Čovječe!

– Baba bi uvijek sidila kod našeg korala ... – nastavi za sebe.

– Zaboga, čovječe, ali vaša sjena smeta bjelini zida. Hej, čovječe! – u glasu mu se osjeća ljutnja jer ga

podsvjesno ne čuje.

– ... dok bi goniči tirali blago, i govorila: *Uči sin-ko 'rvatski da doživiš Boga! Da doživiš Boga!*

Savjest stane glasno kašljati kao da ulaže sve sile da ga podsvjesno čuje.

Ponavljala je to godinan bez objašnjenja. A ja bi je podbada: *Ali grand mother, god je ovde u 'Merici. Ako je 'Rvacka mala, što bi on tako velik radio tamo* – zašuti, naglo.

– Točno! Vi ste potpuno u pravu. Što bi Bog radio u toj tamo... – cinično će savjest. – Kako ste ono rekli da se zove ta vaša zemlja?

Ona bi ponovno – ponovno nije ništa čula podsvijest – s očinašin u ruci:

– *Ne znan ti ja moje dite zašto je tako, ali ovde ti nema Boga.*

– Bog! Kakav je to uostalom pojam? Ima li ta kategorija uopće smisla? Značenje?

– Nastavila bi: *On ti voli siromašne i jednostavne jude, siromašne duon.* Uvik je to govorila moja grand ... – zastane.

Iznenada u vanjskom prostoru zaškripi stolac.

– Što? – spavač se naglo trže.

– Gle, trgnuo se – progovori sestra koja se zagledala u suzu što je potekla niz lice čovjeka s rukama u zavojima.

– Političko smeće! Europljani, – cinički – pogotovo vi istočni, samo vjerujete američkim tricama. Ljudi, ljudi! – savjest će.

– Slušaj! – govori u sebi kao da osjeća da ga sestra radoznalo promatra.

Pozdravljam slušateljstvo diljem Slobodnog svijeta, ovdje Glas Amerike, na frekvencijama ...

Savjest se nakašlja.

Jugoslavenski dugogodišnji predsjednik, Josip Broz Tito ...

– Eto, to ste vi. Sujetne i sentimentalne budale – savjest će.

– Nešto je ... učinilo mi se ... – prođe mu kroz misao.

– Suicid! Sestro, tipičan primjer. Spašen je u posljednjem trenutku. Staklo je prodrlo duboko – govori bradati doktor.

– Da, znam! Nađen je ispred razbijenog sobnog ogledala – zastane. – Tako naočit muškarac i ... – odvraća ona.

– Male su mu šanse – reče nevoljko on.

– Čula sam...

Ali spavač izgubi daljnje niti tog zemaljskog razgovora, vrati se u svoje bunilo, svoju podsvijest.

... preminuo je noćas u Ljubljani nakon što su mu izvršene amputacije nogu. Slobodni svijet primio je tu vijest s olakšanjem ali i sa zabrinutošću, jer je ta, po mnogočemu epohalna osoba, držala na okupu jugoslavenske narode – čulo se s radija..

– Kakva parodija smisla, pa taj vas je čovjek bacio u bratoubilačku mržnju, a vi ga sada dolje tako slavite. Bljak! – podsmjehuje se savjest.

– Mi smo garda hrvatska ... – odjekuje podsviješću.

Iznenada iz tog mračnog prostora izlomljene podsvijesti stanu izlaziti slike, kao da ih je netko stavio na filmsku traku i kada se svjetlo ugasilo, one neumoljivo

jurnu prema platnu. Za trenutak su bile poredane prave kolone ljudi u uniformama, s oružjem na leđima. Njihova lica, mladolika i nježna, bijahu odlučna u nakani da jurnu naprijed. A među njima, među svim tim tijelima, podsvijest prepoznala i visoku figuru svoga spavača. I taman kad ju je htjela nježno dotaknuti, slika je nestala i za tren je govorila svojoj tišini:

– Joka!

Sad je vidio snažna, plećata muškarca iznad sebe, s ogromnim nožem u desnici:

– Stari! Ja sam ti se rodio pedesetdevete u Splitu, ali san mora emigrirati jer mi je jedan crvendać uvijek ‘sovao ustašku mater. Kipjelo je i kipjelo sve dok mu mi mularija nismo zaklali, baš crvenu, kokoš. A ovako je to bilo: došli ti mi iz gostiona kući u nijedno doba, a iskrali se iz kuća kad su matere legle, jer su ćaće bile na privremenom radu u Njemačkoj, i nikom palo na pamet da idemo u trešnje nekih par stotina metara dalje od sela – govorio je odlučno.

– Ha, ha, ha! – smije se savjest. – Kakve sentimentalne budale. Vi ste Hrvati uistinu prave sentimentalne budale. Svejedno što ste čitav svoj vijek proveli u idili koja se zove Amerika. Budale! Budale! Čuješ li me ti tamo? Budale!

– Ali kad smo ti to manili, – nastavio je gorostas – pade ti Tikiću, onom suvarku od derleta, napamet da treba ukrast kojeg zeca i ispeći. I taman kad smo pošli da ga izvučemo iz pojate, nekom padne na pamet da treba uhvatit kokoš jer će ona kokodakat pa će probudit selo te će se do kasno u noć i nakon noći raspredat da po selu “ponovo odaju vile i vilenjaci, duhovi i vra-

govi, đavli i Pavli i svaki dan novi ukori koji haraju i gaće paraju kad se karaju” – i ja bih se toliko zapalio da ne bi ni spomenuo svoj problem. Tek kad je sutra došla milicija i pritisla neke u selu, pala je ljaga na me i mora sam uteći u *Vražji svijet*, gdje ljudi matere prodaju za slovo S preko kojeg se precrtaju dvije crte. Tako su govorili javno u selu. Tajno su kazivali: *Otišao Joka u bogatu zemlju da posije našu slobodu* – udara šakom o stol.

– I je! Mene je navuka da obučen uniformu, a on je sam nastrada prevozeć oružje za mladu ‘Rvatsku vojsku – ležeći napravi prvi pokret.

– Miče se – primijeti doktor. – Sestro, novu dozu krvi. Molim!

Ona iziđe bez riječi a on, kako nije zapazio da je izišla, doda:

– Živjet će. Gardist će živjeti. Samo...

Ponovno se vraćamo u svijet unutarnjega, skrivenog, u kojemu sve buja.

– A lova, dragi moj! U svoj toj igri bitna je lova. Svejedno je za koga ratuješ, mi smo profesionalci. Važna je samo lova. To malo papirnato ili kovano smeće koje svakoga oduševljava. Lova! Zelembaći! – ljuti se savjest.

– Joka! Joka! – doziva podsvijest.

– Za Dom! – čuje Joku.

– Spremni! – uzvрати. – Što ti je čovik, moj čovik! Vidiš! Nikad mi nije palo na pamet da san ja niki fašist, nacist, militarist, partizan, četnik ili ustaša – zastane.

– Prve prave riječi, to je u duhu tvoje superiorne naobrazbe, nema sentimenta – *zadovoljna je savjest.*

– Moj je did ujtijo sidro u prvin godinan dvadesetog stoljeća. Prije rata, za kruvon! On je samo zna da je ‘Rvat, i ništa više, čak je češće kaziva kako je Dalmacija najlipša regija na svitu. Istina, bilo mi je lipo kad bi zapivali na prvoj borbenoj crti.

Izenada u prostor jednog dijela umirenog mozga, točno na dodiru osjećaja za stvarno i imaginarno, tik do stražara na nekim uzanim vratima, pojavi se slika krškog prostora s rijetkim drvećem i pravom kišom većih i manjih kamenih živica iza kojih su bila priljubljena tijela vojnika, koji su pjevali:

– Ustaše se, ustaše se curice u kadi! Ustaše se, ustaše se curice u kadi!

– Vi fašisoidne hrvatske svinje. Vas bi sve trebalo...

– Moja Mara bile noge vadi! – vidi sebe kako trči.

– Bradati bi tada osuli iz svih oružja. Bilo me je stra, priznaje!

– Kakav konzervativizam na kraju dvadesetog stoljeća. Stari sentiment, bljutarija – stane savjest. – Hej, ti! – viče. – Moraš me čuti.

– Tek san se tada sitio iz čega sam otiša u ovu kaljužu – ponovno se ne osvrće na savjest – ‘Ko ... – znoj teče bolesniku niz čelo – Ne, nisan moga izdržat i gledat kako kolju nevino dite u selu.

Doktor se, tu nadomak ležaja, naglo osvrne, a kad nije ugledao sestru, vikne:

– Sestro!

Nije prošlo puno vremena a ona se nađe u sobi.

– Čelo! – pokaza prema ležećem.

Ona obrisa znoj s hladnog čela, a vanjski svijet ponovno nesta u nutrini tijela ležećeg.

– Ponovno sentiment! Kakav glupan, predati se običnom sentimentu. Hej, ti! – dere se savjest. – Gdje ti je ravnodušje. Važan si samo ti. Ovaj svijet ... – naglo stane. – Ali on me ionako ne čuje.

– Krenuo san kako bi okonča tu moru koja me i danas, uvik, proganja. Ma zamisli, ssssss-t-a-r-ac se bacio na nevino ditašće, a kad nije moga sasuti *svoje* sper ... – vidi sebe u ritmičkom udaranju u pod – primio ju je za kosu – stavlja ruke na oči. – Ne, nikad više neću dozvoliti da netko zarije nožinu u tako maleni, nježni vra' – mehanički se hvata za vrat kao da želi zaustaviti krv.

– Hej, ti! – življe će savjest. – Moram nešto učiniti za ovu naivnu američku budalu. Moram! Moram!

– O Bože, kaka' poruga? Kak'a idiotarija? Tek san u Domovinskon ratu shvatio da smo mi kršćani idioti. Čitava ta judeo-kršćanska umotvorina, zbog tuđeg vrata, bombe, umobolnice, droge, pijanstva, gladi i ... Bog se objavljuje na brdu... – nastavlja svoj monolog.

– Bog, kakav proizvod neznanja, a on se hvasta tom imenicom kao da je pokupio svu pamet ovoga svijeta. Hej, ti! Neznanje je stvorilo Boga! Samo neznanje i strah od činjenica – dere se savjest.

... a oni grade tele i klanjaju se. Kak'a klaonica smisla? Pokajanje je spasenje! Kak'a igraonica s ruglon, tko je to napravio kaos s ljudskin postojanjen? Zašto Bog želi biti velik? Zar onaj što je starici rasika grud, može tražit oprost? – smije se podsvjesno.

– Bravo! – likuje savjest. – Konačno je shvatio smisao besmisla takve vizije stvarnosti koja se projicira preko pojma Boga. Ništa – zadovoljno. – Više ne bi tre-

bao slati signale. Čekati, treba čekati.

– ‘Vala ti, lipo! Bože, meni se nemoj radovat, ja ne želin u tvoj raj. ‘Oću patnju, paka, muku! Meni se gadi svit u kojen nemogući imaju mogućnost – stane.

– Bravo!

– A tko san ja da sudin? – nastavlja a da ponovno nije čuo taj unutarnji glas. – Bog ili je ili nije. Moje je pravo da buden njegov ili svoj. Ako ja uopće jesan – zašuti. – Joj! – vikne.

– Zanimljivo! – zabrinuto će savjest.

– Ako je – zadovoljno će podsvijest. – Igra je u pitanju. Jer tko more prodrit u dušu i reć tko više trpi. Onaj koji podiže smrt i u ime neke obmane sunovraćuje nečije tilo u lokvu tople crvene tekućine, ili ta sama žrtva, nježina krv ili same zemlje koja trpi sve te ‘judske sramote. O, neshvatljivi Bože!

– Budala, ovaj čovjek dolje je prava budala. Sentimentalna!

– Oče naš, koji jesi na nebesin. Sveti se ime tvoje. Dođi kraljevstvo tvoje ... – podsvijest zastaje. – Smiruje! Smiruje!

Ukaza mu se slika nepregledne bjeline s hrpom sivih oblaka između kojih se granalo pravo mnoštvo zrakopraznih prostora što su vodili u nepoznato. On krene kroz jedan na čijem vrhu ugleda svijetleće točke koje su bivale sve sjajnije što se više udaljjavao od započetog puta. I kad je izgledalo da je izgubio smisao hoda, odjednom se ispred njega, u bjelini oblaka što je plutao amo-tamo i ponovno tamo-amo, ali se nije udaljjavao, ukaže zlatni prijesto.

– Trebalo bi mu razbiti glavu. Ubiti! Možda bi

trebalo ubiti ovoga skota. A ja ... – izleti savjesti, koja nije mogla vidjeti tu sliku. – Uklještio se ovdje između velikih riječi i njegova ludila.

A on, kad se našao ispred tog zlatnog bljeska, od kojega nije vidio tko gore sjedi, klikne:

– ‘Judi! Kličite! Molite! Molitva pomaže.

– Više nema čekanja. Ovaj će luđak uništiti tako dobro zacrtani sustav. Moram.... – zabrinuto će savjest.

– Jednostavno ja moram.

A gore, u stvarnom svijetu:

– Živjet će – čuje se ljupki glas.

– Da, živjet će! – uzvratil drugi.

Taj mu vanjski podražaj izbrisa sliku oblaka i prijestolja, pa on prozbori samom sebi, kao usput:

– Eto ti sad, na! Sve te ludorije, bako moja! Velika bako! – napravi stanku. – Kad bi samo moga svatit tvoju jednostavnu logiku? Tvoju snagu! Jednostavnost! Ono: *Sinko moj, Bog ljubi malene! Nama je napunio trbuh i sada više nismo to.*

– Bog, skot, ubojica, besmisao! – ljutito uzvratil savjest. – Ovaj čovjek je velika zabluda, a toliko sam vjerovao njegovim početnim rečenicama. Hej, ti! – dere se.

Ali ležeći ga ponovno ne čuje. Taj kao da se pretplatio na vlastite misli i njega ništa više ne zanima. Istina, dok mu njegova savjest uporno kljuje po glavi, uzbudi svoje živčane vrhove koji reagiraju na tuđe provokacije, ali se onda smiri i ponovno stane misliti:

– A što bi ona rekla za moju borbu ode u ‘Rvatskoj? Ovu borbu do istrebljenja, bez ljudske logike. Bez smisla! Danas su oni nas istirali s naši ognjišta, a poton mi

nji i klupko se zamata i razmata. Ima li sve to smisla? – stane oslušivati. – *Sinko*, govorila je baba, *oružjen se samo gubi sloboda. Jer ono je samo na kraju riči, a Bog je reka da je na početku bila rič i da je iz nje sve proisteklo. Rič je onda smisa.* Umiri se kao da nešto iščekuje. – *Zar ne sinko?* Da, da! – odgovori tihim glasom.

– Kakva pametna baba! Tu je dakle poanta svega. Tu treba zaigrati – ponovno nečujni komentar.

Onda se njegov unutarnji glas, koji je, s obzirom na sve što se prije toga dogodilo, sve manje i manje imao posvojno obilježje, koncentrirao prema jednim vratima unutar njegovog mozga na kojima je, s mukom, pročitao natpis: *Soba za reprodukciju slika.* Ali kad je pokušao prevariti stražara lažnim bacanjem kamenčića, shvatio je da je to mehanička naprava koja reagira samo na dodir vrata i nikada više. Zato ih savjest vješto zaobiđe i nađe se ispred drugih, na kojima je pisalo: *Slike! Rezervna varijanta.* Kako su ova bila bez stražara, izvadi sliku i proturi je ispod njih.

– Gle, babina slika! Ali ja ju nisan ima! – zastane. – Svejedno, ne treba razbijat glavu oko tog – nervozno će. – Ili je to samo igra mojih fikcija i unutrašnjeg autoriteta. Svejedno, ali kako baka ima ružne oči! Ka', nije to moja baka, ili ...

– Bravo! Trebao bi čestitati svojoj pronicljivosti. Kako je samo idealno upalilo. Sjajno! – smije se savjest.

– Dolazi li sada sve u pitanje? – nastavi kao da se prethodni čin i nije dogodio. – Moja domovinska borba i nježin smisa? – zamisli se. – Ne, ne! Toliko nevini ži-

vota za besmisa, to ne more biti istina. Ne!

Ponovno mu se ukaže slika. Ovaj put vidjela se samo strojnica koja je bljuvala ogromnu količinu vatre, a ispred nje čula se cika metaka što su jurišali neumoljivo brzo i nestajali u nejasnoj daljini.

– T-r-r-r-r-r-r-r-r! Bearders! Bearders! Padajte, bradonje! Na tisuće ih je palo. Koljen! – više.

– Bravo! Kak’v preokret. To su pravi amero porivi. Nema kompromisa! Uspio sam – zadovoljno će savjest. – Dajem si samome pusu – odjekne poljubac.

Ležeći, i dalje je miran, ali ovaj put sav pliva u moru znoja što se nesmiljeno probija kroz svaku poricu na koži.

– Topao, znoj – vanjštinom odzvanja glas.

– Obrišite ga, molim!

A dolje, u njegovom mozgu, on komunicira sa svojom majkom:

– *John!* – zastane. – *To nisi ti. Sine, tvoja bljedolika put okupana jutarnjom svježinom stalno je odlazila na satove klavira kod naše Hilari. Kakva dama, jedino je tebe kao muškarca uvrstila u zbor glazbene škole na proslavi državnog prvaka. A kad bi dame dolazile u našu kuću, tvoji bi obraščići bili omiljena meta njihovih prstiju. Puknule bi njima!*

Sad napinje uši, kao da se boji propuštanja neke majčine riječi.

– *I potom bi se divili kontrastu crvenila i bljedila na njima. Sestra ti je često znala reći: “Mami, krišku sira prozirnu kao bratova put.” San, sad si izrastao u pravu muškarčinu koja zna što hoće. Njušku iza koje progovara karijera, biznis! I još uz tvoje*

zasluge u toj maloj kantri. Sjajno! Da te otac može razumjeti, bio bi sretan. Ali ja!? Ja nisam naklonjena tvome nacionalnom sentimentu. To je sve zaostalo, primitivno. Moj sin, Amerikanac, u takvoj sredini, gdje se ljudi još uvijek dijele na neke Hrvate (koji stanu u srednji američki grad), Srbe, Bugare, Slovence, Albance i ...

Ležeći ispusti uzdah.

– Čuješ! – izleti medicinskoj sestri.

– Da, uzdah. Sjajno!

– Hej! – zabljuje se prva sestra u ležećeg.

– Slučajno!

– Izgleda!

– Bilo je to slučajno, ali ...

– Važno! Živjet će.

– Sigurno će živjeti. Hvala Bogu!

– Bravo! Mather! – savjest vrati unutarnje zbiivanje u prvi plan.

– Mather! – izusti podsvijest, a u daljini ugleda neke ženske i muške, uglavnom starije, likove. – A tvoji preci: kvekeri, mormoni, luterani, cviglijevci, husisti i ostalo europsko smeće. Tvoji preci što su zbog ženskih gaćica smrvili ljubav prema jednoj ženi kao božjoj ostavštini. Sve te ljigavosti, moja mama, proistekle su iz težnje da se Bog pretvori u oružje moći iz kojeg umjesto 'jubavi izvire naboj novca koji 'ladi. Ovde, u 'Rvatskoj, vidio san na kraju dvadesetog stoljeća ono što su kolonizatori činili na 'meričkom kopnu od sedamnaestog stoljeća. Ovde, draga moja, Srbi bez prepreka otiđoše i sad se vraćaju, a di su tamo Indijanci?

– Ne, sada je dosta svih tih slinjenja. To više nema

smisla – zabrinuto će savjest. – Moramo upotrijebiti svu američku moć da ometemo nešto što se naziva dekadentno razmišljanje – naglo zastane. – Znam! – izleti mu slavo-
dobitno.

– Možemo ih vidit samo u romanin ili na filmovin –
čuje se prolazak pljuvačke kroz grlo podsvijesti. – Ov-
de su se ljudi suzdržavali da prolivaju krv svojih srod-
nika u vjeri ...

Vidi sliku ljudi u uniformi, jedni s američkom za-
stavom u plavim uniformama i drugi u ... Ali njih od-
jednom nesta i ostadoše samo riječi u njegovu mozgu.

– ... ovdje nije zlato oduzelo duh. Majko, imaš još
vrimena da se pokaješ za svoje osude jednog prirodnog
nagona da se živi slobodno. Pogledaj samo ‘merički
kriminal ...

Opet slika, lokva krvi ispred nekolicine ustrijelje-
nih i jureće vozilo na odlasku.

– ... zbog kojeg u sedan sati moraš kuću pretvorit
u barikadu. Razvuci zastor rolls–roycea dok prolaziš
elitnin dilon grada i vidit ćeš na stotine mladih kako
prosviduju protiv nemorala naše, amoralizirane Zapadne
civilizacije. Prosviduju kroz drogiranje u hipijevskin
udrugan, demonstriraju u neonacističkin odoran za novi
bili red, u feminiziranin povorkan od kojih normalnin
rodiljan rastu tumori u maternican, čak se i mjesni me-
sari okupljaju u antiživotinjske udruge kako bi naše de-
mokratsko društvo ostatku svita pokazalo svoju snagu.

– Dosta! – odlučno će savjest. – Halo! – čuje se
okretanje telefonskih brojeva – Je li veleposlanik u
Hrvatskoj, molim!

– Telefon – učinilo mu se kao da nešto naslućuje,

ali onda sve nestane i on se vrati svojoj misli: – I kad sad proanaliziran sva ta ‘merikanizirana stanja, nameće se jedno zanimljivo pitanje: Triba li uzet onu Jokinu krilaticu koju mi je ponudio onu več u Hotelu “Glorija” na Floridi? Zamisli, mather, pozva me u jedan sat posli ponoći i reka: *Moraš se nacrtati u sobi broj 41 do sedam sati ujutro*. A u idealnin uvjetin ima san šest sati vožnje. Kad san se pojavio tamo, kraj mene je stala ljudeskara od svojih metar i devedeset, sa stotinjak i više kila. I taman kad san pokuša da ga zadivin svojom hladnokrvnošću, on će: *Za ime Boga, to ste vi!*

Nalazio se u ugodno tapeciranoj sobi, na čijem je podu debeli zeleni sag amortizirao njihove cipele, koje su se gubile između velikih resica što su ih okruživale.

– Tako je! U Kvaternikovu 91, šesti kat! – *odlučno će duboki glas*. – Žurno – dometne.

– Kako se prije nisam sjetio da se radi o vama – reče veliki.

– Nije mi da’ vrimena ni trenu – nastavi.

– Hrvatski oslobodilački pokret vas je izabrao jer ste tipični kveker, i to onaj novoga vala – *odlučno će gorostas*.

– Ja?! – zine u čudu. – Ja kveker?! Čoviče!

– Dobro, dobro! – maše gorostas svojim dugačkim ručetinama. – Mislim na ženu koja se udala za tvoga oca iz kvekerskog pacifističkog stava, mada su je svi Englezi osudili da je prodala svoje germansko dostojanstvo slavenskoj nižoj vrsti – veliki s mukom odvaja gornju usnicu od donje. – Ali dobro, ti si odabran zbog pedigrea u kojemu je osnovna smjernica da u ljudskom životu nema hijerarhija te da je svačiji život jednako

važan. Osim toga, tvoj strah pred imenom Božjim bit će filter za našu subraću, Hrvate, jer su oni, i pored svoje iznimne privrženosti Njegovoj svetosti, u posljednje vrijeme poistovjetili Boga s nacionalnim interesima. Zato ...

– Ali ja, ja to neću moć – ote mu se.

– Kako?– stane zabezeknut. – Slušaj! – nastavi smireno.– Već pedesetak godina Hrvati se nadaju da će spas doći sa Zapada. Za njih je Amerika nedosanjani san.

– Ponovno prava rečenica – savjest će.

– Nadaju se da ta Amerika mora doći. Oni znaju za Hrvatsku bratsku zajednicu, HOP, Hrvatsko narodno vijeće i druge udruge. Ali koz tebe će imati sve to bez opterećenja i onakvu Ameriku, koja u stvari nije ni blizu takva kakvu ćeš im ti pokazati. Ameriku u kojoj nekoliko stotina tisuća vjernika živi u svome svijetu duha – priča jaki.

– Ha, ha! Kakav glupi privid – savjest pokušava narušiti sklad slika i izgovorenog.

– ... zar vas ne zovu *djeca svjetla* – ispružio je prst prema njemu veliki – dok se ostali ubijaju u pohotljivom grabljenju novca.

– Ali mene je ... – pokušava. No, snažni ga baci na duboki sag i stavi mu oštricu orijaškog noža pod grlo. Krv je već tražila svoju slobodu.

– Vjerovao ili ne ... – upilji oči u njega veliki.

Ležeći dugonja zapilji svoje plave oči u gorostasa.

– ... nož zasijeca jednako i tebe, i sve druge, zato odaberi! Ideš, ili si mrtav, jer ti si jedini koji nam kao takav treba. Ti si heterogeni čovjek. Onaj koji je rastao u višeslojnom ozračanju – maše mu nožinom ispred oči-

ju.

– Ali ja! – pokušava dugonja, zbunjen.

– Čuj, ne moraš nipošto mijenjati svoje navike. I još nešto, – zastaje krvava pogleda – to duguješ domaji svoga bolesnog oca. On je branio ideal ove izvitoperene Amerike. Ideal koji nikada nije mogao biti njegov. Pa kad je on mogao tuđi, zašto i ti ne bi njegov, ili, u krajnjoj liniji, i svoj, jer geni su daleko važniji od običaja i navika, stari moj.

– Besmislica! Laž! Tko li vas je samo učinio ljudima? – zastaje savjest. – Amerika, prvi put. Amerika po tisućiti put. Uvijek i jedino Amerika.

– A nnož? – zamuckuje dugonja.

– To je realnost koja te očekuje ako ne spojiš njihova očekivanja, svoj svijet i ono što te čeka. Ja sam spreman ubiti za tu lijepu zemlju što se Hrvatska zove. Hej, ti! – dovikne za dugonjom koji se okrenuo kako bi izišao iz sobe. – Evo ti flaster pa prekrij ogrebotinu od hrvatskog noža, prijatelju!

– Prijatelju...

– Ha, ha, ha! Samo je novac prijatelj. Nitko drugi, samo novac – bahato će savjest.

I slika se ponovno izgubila, kao da se nikada i nije dogodila tu, u glavi spavača bolesničke sobe, ali njegova misao nije prestala:

– ... odzvanjalo je mojin memorativnin šetalištin još dugo nakon te večeri. Zapravo, ja nikad u životu nisan čuo, a kamoli doživio tako veličanstveno izgovorenu rič. To “prijatelju” postalo je toliko stimulatивно da se onaj nož i ton iz ‘otelske sobe činio kao obična igra na mojin mozgovnin vlaknin.

U tom trenutku ležeći nije bio svjestan kako mu se nježna ženska glavica primakla tik do ispaćenih usana.

– Bunca! Već bunca – doda žena u prostor sobe. Ali, kako nikoga nije bilo, ona se lagano primakne ležećem i poljubi ga u obraz.

A on je nastavljao svoj unutarnji monolog:

– Ta rič “prijatelju” nije me pokolebala kad san tijekom rata i nakon njega sta uviđat sva ta bezbrojna slinjenja po poštenju, etici, filozofiji, radu i stvaralaštvu, što i puno veće države i etnosi ne bi mogli provariti u svoj in ekonomskin želucin. Jednostavno rečeno: Kakva pljačka! A ipak, i pored svega, osta san u ljubavi prema toj zemlji. I sve to, što se negativno događa i buja, samo me razdire i podstiče da zarijen nož u svoj i nježin besmisa. O, Bože! Takav sveopći zanos, a poton nesmiljena pljačka. Pljačka banaka! Pljačka poduzeća! Pljačka umirovljenika! Pljačka trudnica! Pljačka ludnica! Pljačka ljekarni! Pljačka bolnica! Pljačka tvornica! Bože! Bože! Savjest aplaudira i hihoće.

– To je ipak, svite moj, kratkotrajna epizoda. A imali su predivnu prigodu. Kakva lipa domovina, samo dva tri miseca zakoprcaš stražnji pogon a uživaš u horizontali cilu godinu: Tko to još more dat? Slavonija ...

Vidi konje kako nose razdragane tamburaše, a kraj njih sjede mlade djevojke u grandioznim zvonolikim suknjama što podrhtavaju na povjetarcu koji se, potpomognut kasom konja, igra njihovim čipkastim bjelinama čineći ih da još više izgledaju zarobljenicama crvenih polja po kojima igraju šaroliki ornamenti, dok ga zlačana dugmad probada u razvučene očne jabučice što ih je tako radoznalo razvukao u ovaj jutarnji sklad.

A onda, baš u trenutku dok je jednom gizdavom mladiću padao šešir s trobojnom trakom oko oboda, slika nesta.

– ... uz, trosatnu forcu širitelja ozonske rupe, kukuruzon i šenicon spaja se s *mare nostrum*. No, gle! Turisti koji nas obljubljuju dolaze u brojkan koje zapanjaju, ali novca ni za lika. Kako i bi, škodan ne škode puni gepeci rane i mineralne vode – razmišlja.

– To je računica! Bravo! – čuje se aplauz savjesti.

– ‘Rvatska je lipa i skupa za onoga ‘ko se punih dupa kupa – nastavlja podsvijest. – Postali smo zemlja partner češkoj i slovačkoj prehrambenoj industriji. Je li to ponor ‘rvatskog pristupa radu ili je ovaj narod posta zaljubljenik u prošlosnu parolu: *Lezi kruše da te jiden!* Što unda reć? – škripi zubima. – Nema lipote bez rada. Onoliko si lip koliko si se potrudio oprati lice, odrezati nokte, našminkati se, palomirati stražnjicu i unda čist prošetati svoju osobnost u vrevi dana na zalasku. Tako je i s njon, sad Lipon mojon: radi i poton koristi lipotu, jer u protivnon osićeć ćemo se češki i slovački u vlastitoj domaji – stane. – Moran odma počet s vježbanjen, i moji imaju zemlju na selu. Istina u ljuti, ali stara pradjedovina čeka brujanje, udare traktora, dikana. Ako li svi krenemo na svoju njivu, bit će hrane i za turiste, bagatelne.

– Opet isto. Stari je sentiment jači od dugogodišnjih navika – zabrinuto će. – Morali bi zaustaviti ovakve posjete Europi ili će sentiment razoriti Ameriku – zastaje savjest. – Dolar! – radosno će. – A tko to može zaustaviti dolar?

– O Bože, daj mi snage – dugajlija se vidi u

uniformi ispred oltara. – Prokleta da si mather! – slika nesta.

– Ja! Samo ja. I ponovo ja – zadovoljno će. – To je Amerika.

– Kakav ogavan pristup majci. Odvratani! – čuje plač djeteta. – Pa ona je rodila ovo ovdje tilo, ovako kako je. ‘Ko mi zapravo daje pravo da se pobunim protiv vlastite matere.

– Nikako, ja to nikako ne mogu razumjeti. Kako netko može tako brzo mijenjati ključne životne stavove. I još uz to Amerikanac.

– Mather, oprosti! – nastavlja jer ponovno ne čuje savjest. – Nisan te tio povridit. Nisan tio osudit tvoj pristup prema vojsci – uzdiše. – Sve se ionako odigrava mimo tvoje volje i ‘tijenja – zastaje. – Ka’ da je isplanirano? Moj dolazak u München, prelazak u zrakoplov i dolazak u Zagreb.

U novoj slici nalazi se u ogromnoj plavoj dvorani po čijem je tijelu, u pravilnim razmacima, bilo puno crvenih stolica s velikim brojem sjedača u njihovim ugodama. On sam, u izlizanim trapericama, tipa Levis 501, s jednim pohabanim kovčegom od zmijske kože, tako malešnim u odnosu na njegovu veličinu, upre svoj pogled kao da traži nešto izgubljeno u toj masi koja nešto iščekuje.

Ali iznenada, mimo bilo kakvog očekivanja, njegov se pogled susretne s očima žene koja je u svojoj laganoj odjeći nervozno prebacivala cigaretu s jednog prsta u drugi.

– Mladiću, imate li vatre? – dodala koketno.

– Ne mogu to više podnijeti – zastane savjest. –

Ništa, signal se izgubio. Telefonski signal se izgubio. Balkan! – bjesni. – Svaka čast Hitleru, trebalo je taj Balkan ...

– Yes! Pardon! Da, da! – zbunjen će on. – Svaka-ko za tako krasnu damu.

– Dolazite iz Münchena! Ja sam Sanja, ako smijem! – pruži mu ruku.

– Josina! – odvratila.

– Gatarbejter koji bi se htio uzdići – nakesi se. – Ako smijem biti cinična – smireno će Sanja.

– Ništa, ništa lipa damo! – nervozno pucketa prstima. – Oprostite, ali volio bi' da je vaša konstatacija točna. Ovako ...

– Gle, gle! Novo iskušenje za našeg čovjeka. Da vidimo! – prezrivo će savjest.

– Bosanski Hrvat koji se vraća s privremenog rada u Dojčlandu. Hvala ti Bože! – zastane i stane otvarati ruž za usne. – Da, rat je! Bosanski Hrvat, nije ni čudo! – više za sebe. – Sad je prilika.

– Da, zbog rata san tu, – odgovori – ali ja san 'merički 'Rvat, treća generacija, nažalost!

Na tu riječ, "nažalost", unutarnji prostor našeg ležaća zahvati neka teška tama, a iz nje odjekne glas:

– Svetogrđe! Idem ponov ...

Čuje se okretanje telefonskog brojanika.

– On bi volio da je Bosanac – ljutito će savjest. – Ponovno se ne javlja. Glupan, samo su glupana mogli poslati u tu, – stane – točno, vukojebinu. Kakav snažan izraz: vukojebina.

Svjetlo je ponovno tu, a u njemu najviše blista Sanjina crnomanjasta figura:

– Volio bi da je Bosanac nego Amerikanac. Čudno, mladiću! Moram vam reći jednu poučnu činjenicu – zbuđeno će.

– Slušan! – odgovori.

– Ovdje su vam trenutno na cijeni baš Ameri, – ona koketno, nevezano uz razgovor, ispupči svoje usne, u kojima se skupljala sva silina ženskog poriva da ščepa žrtvu i saspe joj dozu ženstvene obmane – a o Hrvatima iz te daleke zemlje da i ne govorimo. Oni su ovdje najpoželjnija vrsta.

Josina zine u čudu.

– I to iz više razloga! – nastavi.

Stane na lijevo oko odašiljati ritmične tikove. Bila je izuzetno šarmantna i privlačna. Njezin vitki stas, s ograničenom suknjom, nekih dvadesetak centimetara iznad koljena, naslućivao je oluju ako se muškarac samo malo izbaci iz kontakta.

– Postaje uzbudljivo – zadovoljno će savjest. – Tipična američka muškarčina – pribranije. – Još da sačekamo nastavak.

Slika na trenutak nestane.

– Prisjetio san se tada svoje grandbabe, koja bi govorila: Oči ti moj sinko najviše govore, pogotovo kod žene kad se zapali. Zapamti to! Zapamti to! Zapamti to!

– Dakle tu smo!

– Nešto ste htjeli reći – reče ona.

– Mmmora bi se javit nekon tu u Zagrebu. Znate li vi možda? – ispitivački je pogleda. A kako nije reagirala, doda: – Nu, dobro, ionako je kasno za bilo kakav kontakt. ‘Vala vam lipa i do skorog viđenja.

– Izvršno! – ponovo će savjest. – Pravi Amer od-

lazi kad ne vidi korist i kad prepozna goli sentiment!
Hajde, – s puno nade – samo idi!

A gore, u stvarnom svijetu, sestra viče:

– Doktore! Nevjerojatno!

Vrata sobe otvoriše se silovito, kao da ih je dodirnuo pobješnjeli uragan, i propustiše čovjeka u bijelom u unutrašnjost.

– Suza! – izusti sestra.

– Suza! – tužno kola ležećim mozgom. – Ubacila se jedna suza. Valjda san mora vidit tu suzu – s gorčinom.

– Suza! Nisan, dakle, moga otić brez ispipavanja filinga – zanijeto. – Taka mačka, ...

– Amerika ih je na milijune – razočarano će savjest.

– Za samo jedan dolar. Jedan mali bezazleni dolar i ... – plače.

... crvenokosa o kakin je majka uvik rado pričala, k tomu još kojih desetak i više starija od mene, poton osjećaj da poznaje ovaj grad kao vlastiti džep, unda njezin neskriven interes za ‘meričke ‘Rvate.

– Glupane!

... i za kraj, – opet nije čuo svoju savjest – da ne pretjerujen više, te božanske oči – tepa.

– Glupan! – ljutito. – Hollywood je pokatkad kontraproduktivan – dere se, ali ga podsvjesno ne čuje. – Hej ti, glupane! Glupane! – smiruje se. – Uostalom, on me ne može ni čuti. On sve više i više prestaje biti Amerikanac.

Čuje se okretanje telefonskog brojčanika.

– Što sad treba učinit? – pitao sam se kada smo sami ostali u mraku. Unda je ona, oprosti mi bako, poljubila moje lice. A kada se nisan obranio, valjda zbog

stra od nove situacije, – stidljivo će – osjetin kako mi nešto bljutavo i toplo igra po ušnon otvoru.

– Sjajna scena! – dahće savjest. – Ta kurtizana ima stila, mogao bi moj Amer ...

Zvekeću novčići.

Slika se vrati u njegovo unutrašnje vidno polje. Stajao je s tim crnim anđelom u prostranoj sobi, na čijoj je sredini čekao bračni krevet. Kad je postao svjestan erotske situacije u kojoj se našao, Josina podigne ruku kako bi izvadio “svoju ušnu jegulju”, ali će ona molećivo:

– Nemoj, ja moram to!

– Zašto?

– Moja, mlada ljubavi! – nježno će Sanja. – Htjela bih da se osobno uvjeriš u moju tragediju, moju pohotu kojom već sada možeš razbuktavati svoju maštu. Voljela bih ... ako mogneš, posjeti me sutra.

On ju je nježno promatrao kao da je izgubio osjećaj za vrijeme i prostor.

I dok se pribirao od nejasnoće riječi, ona je već ostavljala prve stube hotelskog stubišta.

– Opet započinje – zabrinuta je savjest.

Čuje se okretanje brojčanika na telefonu.

– Konačno sam vas dobio – savjest osluškuje. – Da, tu u Hrvatskoj! Točno! U Zagrebu!

Sestra koja već satima stoji pored kreveta doda:

– Bunca!

– On vas već osjeća. Zna da ste tu. Samo ... – pogleda je doktor blago.

– Što samo?

– To bi moglo potrajati. Pad je bio jako nezgodan, i još k tomu gubitak krvi.

– Za sve je kriva baba iz ... – zategne kožu na čelu sestra.

– Smanta ... – promuca ležeći, ali se onda umiri kao da je mrtvo truplo a ne čovjek koji pobjeđuje smrt.

I sve se opet za tren vrati u dubinu ležećeg smisla, u nešto iznad čega promatrači obično izgovaraju riječi: *Ništa, dolje se ništa ne događa.*

Ali tamo, ipak, ležeći vodi svoj monolog, svoju bitku:

– Jer zamislite kakav je to mladi čovik koji se, pored svog religioznog odgoja, ogluši na činjenicu da jedna tako šarmantna žena biva izložena kurtizanskin operacijan samo zato jer joj se voljenon mužu, – podsvjesno će – na početku vukovarske operacije, izgubio trag te nije sigurno je li živ ili mrtav, a iznad svega toga, cinično ali istinito, niki ga optužuju da je, u želji da spasi goli život, kolaborirao s četnicin. Tako je nesretnica ...

– Čovječe! Radite sve što je u vašoj moći, samo ... – bjesni savjest.

– Nož, – ležeći bjesni – podić pušku na pušku, šaku na šaku ili bilo koju drugu opciju za uništenje toga krvavog neprijatelja koji je razbio toliko sriće. I još nešto, – mozak kao da se odjednom stao pretvarati u malešni balon koji se punio zrakom, a onda, kad je nador misli postajao žešći, činilo se kako će eksplodirati i zauvijek zatvoriti unutarnji prostor koji se tako ugodno kupao u moru silnih slika – nisan se zaljubio u nježino tilo, poljupce ili pokušaj da me nagošću općini. Zateleba san se u nježinu situaciju – stidljivo. – U stvari, moj se ‘merički život prvi put našao pred činjenicon kako je četvero dice ugroženo zbog nemani koja se zove rat.

– Možda vam to zvuči pomalo banalno, – grmi glas savjesti – ali samo jedan čovjek može označiti početak kraja idealno zamišljenog američkog sustava. Zato vi morate ... – dere se. – What? Da niste i vi ... Ne, ne mogu vjerovati.

– Od tada ubijan s punin žaron, a poton pjevan: *Nikog se ne bojimo, zemlju svoju čuvamo* – ne osvrće se na savjest.

– Veleposlaniče! Jesi li ga čuo? – slavodobitno će savjest. – Je li taj Josina Amerikanac? – sluša. – Točno! – sluša. – Ali bio je – ljutito. – I još je na papiru – stane. – On je na papiru Amerikanac i može doći kad god zaželi – sluša. – Tako je, samo dvije stvari. Ti biraš – odlučno će.

– A je li cilj borbe postignut? – podsvjesno će. Je li crvenokosa vratila muža? Imaju li mališani dovoljno kruva? I ono najvažnije: Jesi li ti sritan ako se on vrati? Di je onda tvoja ‘jubav? – pravi dugu stanku. – Ovde su ‘judi međusobno intimniji nego u pravoj ‘Merici, intimniji i od one kvekerske. Ovde ne moreš uzeti svoj križ i nosit ga kud god oćeš, ako to učiniš ‘judi naprave sve da te baren ogovaraju ili da ti se čude – zamišljeno. – U ‘Merici si individua, posebnjak, i svaki tvoj gest je tvoje pravo. Tamo si jedinka među milijunin. Ako si, ili ti je neko, ugrozio pravo, pa si posta obilježen, uzmeš svoje stvari i preseliš u drugi grad, drugu samoću, drugu intimu. Posta si novi nevažni, ali ipak, broj u milijunin drugi građana.

– Tako je, – slavodobitno će savjest – mi smo sila i te stvari neće biti upitne – sluša. – Tako je, terorizam uvijek pali kada su u pitanju međunarodni odnosi – za-

dovoljno će. – Bravo, veleposlaniče! Bravo, a ja sam mislio ...

– Sentiment je glupost, – nastavlja podsvjesno – obična nakaradna glupost. Važno je da život buja, a kad se to stanje događa unda se živi, ‘jubi, troši i trči za srećom. A kad je ne možeš stići, vičeš: *Kupujem brzinu! Deset tisuća dolora, dvadeset, trideset, stotinu! Samo jurimo!* – kipti od brzine – Živila zapadna logika, Zapadna civilizacija! Rodiš se i odma započneš intenzivno živit, sretno i bez kompromisa. Čemu kompromis sa slabijim, naše je društvo napravljeno po uzoru na životinjski svit. Nema ti ovde milosrđa – slavodobitno. – Neka, kaka je to glupa konstatacija, to milosrđe. Bljak!

– Stani! – savjest stoji ispred čuvara na vratima za razboritost u mozgu ležećega – Ne pre nagluj. Možda se sve ipak popravi.

– Točno! – nastavlja podsvjesno u svom stilu. – Triba univerzalizirati čitav svit. Treba mu ugurati našu zapadnu logiku, individualizam, tržišno gospodarstvo, parlamentarizan, oprost i uskrsnuće kao konačni i pravi cilj. Zamislite, – viče – tko to može ponudit bolje rješenje od Zapadne civilizacije koja nudi spas u posljednjem trenutku. Nema ti ovde vični ciklus zbog loše karme. Kod nas u dva do pet kažeš: *Kriste, sorry!*

I opet slika. Vidi trnovi križ i stube uz njega. Potom, nakon nekoliko minuta, čovjek s bradom uspinje se prema njegovom središtu. I slika nesta, ali ne u crnu već u crvenu prazninu, u krv.

– ... i ideš u vično spasenje. Sjajno! Letin!

Ponovno vrh mitraljeza.

– T-r-r-r-r-r-r-r-r, padajte vi žuti, crveni, crni,

mulati, svi nestanite ili se utopite u ono što van mi nudimo. Naš univerzalizam!

Čuje se brzo trčanje.

– Univerzalizam! Univerzalizam! Univerzalizam! – nastavlja podsvjesno. – Lako je izvoditi vizualne i zvučne efekte, ali ... – stane. – Rat ne dobivaju zrakoplovi i tenkovi, nego natalitet. Kad bi baren moga pitat ćaću što misli o ton? Pokazalo se da su vojne organizacije igračke za gerilu. Strašno! – grmi podsvjesno. – Svi ti vijetnamski podzemni kanali, zamke i štakori. ‘Judi koji po danu progone gerilce noću su i sami gerila. Koliko samo prerezani vratova sa – ironično će – plavon krvlju? Koliko kljakavi nogu i ruku, pa unda streptokokna oboljenja sa sindromskon dijagnozon. Ne! – urla. – Ja više neman snage da se nadan širenju zapadnog duha – stišava glas. – Taj svit ima svoje snove i on će ga živiti jače jer svit se sve više homogenizira po pitanjin vire i kulture. On se više ne dila na dva pola: demokratsko-zapadni i komunističko-istočni. Uzeo je civilizacijski kurs i posta je višeslojan – tužno. – Zapadni još dominira, ali umire.

– Kreni! – dere se savjest.

– Nestaje u bezidejnost i egoizan. Jedino taj svit nije uspio stvoriti svoga Boga. Oteo ga je Židovin u onon trenutku kad su oni postali toliko pohlepni – nakratko zamukne. – Strašno! Civilizacija koja ne može reći: O, moj, Bože! – zabrinuto. – Muslimani su u uzletu. Njiova je sutrašnjica uz strahovit demografski uzlet. Uostalon jedino se kod njih poštuje život u svoj njegovoj punoći. Još da otkriju ...

Crvenilo se stane gubiti i pretvarati u novu sliku po kojoj su, u dvorištu neke ogromne zgrade, stali hodati

ljudi u različitim odijelima. Ali kad se podsvijest zagledala pažljivije, primijeti kako neki čovjek objašnjava policajcu:

– Gospon, policajac! Mislim da je čovjek kojega traži... – upire prstom prema vrhu zgrade.

– A mi, što to može učinit moja nova domovina? – zaboravi viđeno podsvijest i nastavi svoj monolog. – Moremo li se mi uopće vinut iz blata, tamo na samoj razdjelnici koja sučeljava zapad s pravoslavljen i islamom. – stane zabrinuto. – Zašto ne? Jefferson je najavio jednakost a ona se realizirala tek stotinjak godina nakon što je Martin Luther King pao kao žrtva pokušaja da puten *Marševa mira* stvori crnima život dostojan običaja bilih – zadovoljan će. – Mi smo za nji idila. Božansko stanje, samo što nas njihove prazne deklaracije ne žele čut.

Slika se ponovno izgubi, ali se čuje uspinjanje po stubama.

– A što će se dogodit kad uđemo u zapadne asocijacije? Tada neće bit potribni ni izbori, parlamentarni domovi, a predsjednici će morat uvižbavat protokolarne osmijehe. Ponediljak, zategnute usne s podignutin ušima; utorak, isti stav, samo što se vide donji zubi; srida, ispupčena usta kao kokošja guzica; četvrtak, puni osmijeh s jamicom na jednon obrazu i na kraju – petak, isti stav s jamican livo i desno. Sjajno! Zar ne?

Koraci sve glasnije odjekuju.

– Možda nam to i triba – podsvjesno nastavlja svoj monolog. – Tada neće biti po babi i stričeviću. Ili: *'Ej, dokture! Ono ti je mali moje tetke!* – stane kao da osluškuje. – *'Ej, guzonja, dođi, ti nemaš velika posla!* *'Ajde, 'ajde, šta ćeš čekat toliki red* – tužnim glasom.

– Zato je i poludila nesretna Sanja, bacili je iz središnje, gradske ambulante u seosku, dvadeset kilometara dalje od grada: *Ona ionako nema nikoga komu se treba javiti priko marende.* – Rekli su kad joj je naliveni Vukovarac zgazio treću curicu. – *Slučajno!* – zaplače. – Sve vas treba sterati u materinu – viče. – Vaš fond za nezbrinute, akciju za pomoć ugroženon ditetu ...

Čuje se snažno udaranje u vrata.

... udrugu invalida, – ne osvrće se na buku – karitativnu pomoć na nivou i bez njega, populacijski pokret koji organizira olimpijade bračno neemancipiranih, neučinkovitu administraciju što šalje svoje špijune kako bi zaplašili one koji traže svoja prava i ...

Vrata sve više popuštaju pod silinom udaraca.

– Svi vi ... – Josina zastane kad ugleda pravu šumu gostiju, na čijem čelu stajaše policajac, a tik do njega neki uglađeni gospodin s američkom zastavom na malenoj znački. A onda, kao da njih i nema tu, stane vikati:

– Podignite vaše odebljale guzove i krenimo u rat. Borbu! Bitku! Zapadni kršćani Ukrajine ili Libanona – stišava glas. – Živila Zapadna civilizacija! Živila Legija stranaca! – urla. – T-r-r-r-r-r-r-r-r!

Ponovno zavlada mrak, ovog puta u prostoru sobe i u silnim moždanim vijugama ležećeg.

* * *

Nekoliko godina kasnije Josina se našao u sasvim drugoj situaciji. Sretan ili ne, svejedno, život stupa svojim koračajima i otkriva nove slike, nova lica, nove ži-

vote, bolesti, traume, umiranja i nadu u vječnost. A do tada ...

Jedna žena u crnini, vitke figure, nagura svoju siluetu u samoću velikog prozorskog otvora, tamo daleko uz šum noćne morske pjene s kojom se poigrava dosadni vjetar, tu na kraju travnja. Snažne konturne linije, nijema i postojana, već odbrojava sate što u neumoljivoj borbi uranjaju u prolaznost vremena, kao da su odlučili umrijeti s damom u crnom što želi čvrsto, stojeći, dočekati kraj svojoj nepokretnoj dosadi. A vjetar se ponovno spustio u tu noćnu tišinu i pokušao razbiti monotoniju: zahučio je poput sove, odgudio potom jedan dosadni prijeteći zijev, preskočio visoki plot, zaljuljao krošnju susjednog drveta, zavukao se pod klupu na kojoj je usnula noćna skitnica, rastvorio stranicu odbačenih novina na kojoj je novinarovo pero napisalo osvrt na jučerašnja zbivanja, projurio pored rijetkog automobila, nesmotreno, bez osvrta na semafor, udario u zid susjedne kuće, zaljuljao svoju umornu glavu i nestao u visini neba, s kojega se osu proljetna kiša.

Tako je dosadna! Beskrajno dosadna! Lije! – razvlačila je žena svoje misli. – *Izgleda poput nekoga što prolijeva suze po vratu svoje drage* – glas je počeo treperiti, kao lišće na jesenjem vjetru. – *Ili?* – zastane s mukom. – *Ne, to nije istina. To je samo obični, mali san. Mali dosadni san!* – obrazi su se zažarili, napuhali se i uronili u misaonu prazninu.

Ništa! Po prostoru mračne sobe stalo je ponovno plesati ono ništa, tako dosadno i iscijeđeno, kao da mu je žao što je odagnalo misao te sada moli njezino ponovno rođenje. Al' gle, odjednom se nešto zaljulja na

stubištu. Nešto što tako zašušti kao da su šušte po kojima spavač prelistava svoje snove ili poput šušnja kojeg suše dok vjetar puše, i sav taj ritam, uz neku, ššššškripu uđe u njezinu siluetu. Trže se, sva protrnu, zaljulja se, strese, zatrepta, zgrči, zacvokota ...

Ponekad mi se učini – zamisli se – kako je ovaj svijet tako neobičan i nestvaran da jednostavno treba istrčati iz njega i ugurati se u neki drugi koji, to sam sklona vjerovati, i nije puno bolji od ovoga, ali samo zato što je novi, silovito me privlači. Da, da! A zašto bih tako neumoljivo željela pobjeći s ovih ljetnih livada na kojima se igraju zlačane pčele što, uz obilje zuja, raznose svoje “izmete” do ljudskih potreba što vrebaju nad tom punoćom slasti. Ili, recimo i to, kako je predivno zanjhati se u moru bjeline i pasti u nju, tu nepreglednu snježnost koja nas podsjeća na sva ta nevina stvorenja što su imala umrijeti za ovu zemaljsku loptu. Ili ...

Ali oblak prosu silnu munju u taj tren, kao da prijeti svojom moći, a ona uđe u tamu sobe i na tren se prebaci u svijet svjetla. I oko otkri svu množinu razbacanih stvari što ležahu tu po stolu, sagu, stolicama i mirisu neurednog ležaja. Svi ti lonci, igračke, vrećice, boce, privjesci, papiri, olovke, knjige, čaše kao da pričaju kratku priču u bljesak što im je na tren dao smisao u svoj toj silini svega što u ovoj noći nikada više neće naći samozadovoljstvo da se vine u svijet viđenoga. Ali kad je mrak pojeo još jedan pokušaj rađanja svjetla, u toj bezbrojnoj, bespoštednoj borbi, stanu odzvanjati nečiji koraci, koji su postajali sve življi i življi, te uz njih nitko više ne bi mogao sanjati vizije bilo kakvih drugih pokuša-

ja ulaska u ovaj, tako mali, ali dostojanstveni svijet. Odjednom, gle, žena je zakoprerala neki čudni metal među prstima, ukipila se, poput ikone koja je ostala zanijeta iznenadnim posjetiteljem u njezinom samostanskom miru, i stala se, gotovo opijena, uvlačiti pod težinu ogromnog stola što je stajao svom svojom raskošnošću tu, u prostranom dijelu noći mračne sobe.

I dok su neritmički koraci odnosili svoga stvaratelja pored njezinog bešumnog daha što je drhtao ispod stola, još jedan bljesak munje usiječe u njezin pogled metalni privjesak na kojemu su se, u tom kratkom bljesku, ocrtale nekakve pravilne igre raznobojnih polja. Ali kad njezino oko pokuša predočiti silinu odsjaja, mrak odnese slike, što su bile izvan žene u crnom, i pretvori ih u neumoljivu tišinu koja prijeti rušenjem svakog smisla.

– To je to! – prošapta tiho u najbližu svoju tišinu. – Dolazi! Bože, ja se tako bojim svega – lagano joj klizi s jezika u dubinu noći. – Bože, ponovno dolazi u muku – čvršće steže metal, grči ruku nad njegovom hladnoćom. Onda sklapa oči, prekriva ih dugačkim prstima, dok nokte zabija u donji dio obrva.

Mrak nesta, izgledalo je kao da se nikada i nije dogodio tu u raskošnosti ove sobe, sve je bilo na mjestu, samo što je nekako novije i čišće, smješteno u svoj dio: krevet odiše urednošću kao da po njemu nikada nitko nije prosuo svoje tijelo, novine u kutu čekaju vatru što plamti u svojoj pohoti i guta vlažna drva što cvrckaju, tanjuri odišu svježinom kao da nikada nisu bili opterećeni nasrtajima drskoga noža, a čaše su stisnute u kutu vitrine igrajući neke znakovite komplementarne igre što treperavo šaraju crvene ruže s lijeva, zeleni pupoljak tik

do njih, pa iza njega narančasti gerber, zrcalno plavi iris i žučko, što se narcis zove.

– Vino! Donesi mi vino – čuje odlučni muški glas.

– Ali ...

– Vjera, vino i samo vino – začuje snažni udar u sredinu stola. –Vino! Želin vino, litru za početak! – ponovno udaranje u vrh stola.

Muk zamota prethodnu buku u tišinu. Gore, iznad stola nije se više ništa čulo, samo je dolje, ispod njegove plohe disalo jedno preplašeno biće.

– Vina! – udari šaka u stol. – Ili vina! Želin, vino – dere se. – Dinko, ‘jubavi, vino! – nježnije. – U žuton narcisu, molin!

Opet zavlada tišina. Gore na stolu se više ništa nije zbivalo, samo je oko njega plesala igra više nogu u različitim, sporijim i bržim ritmovima. A dolje, između plohe stola i parketne ulaštenosti, jedna glava strepi u iščekivanju nastavka započetoga zbivanja.

– Čujte, gospodine! – vrate joj se u sjećanje slike iz djetinjstva. – Mislim kako niste više ovdje poželjni. Vaš je odnos prema našoj imovini nedoličan i stoga bi bilo važno da – napravi stanku – fijuknete u neku svoju rupetinu.

Ponovno se vrati stvarnost u kojoj zgrčena žena strepi ispod stola.

Kiša je prestala padati, munje su odvukle svoje prijetnje u neki drugi prostor tišine, kao da ih više nije briga što se ovdje, tu, tik do morske obale, u mraku zbiva. Kao da nikome na ovom svijetu nije stalo što je strah obuzeo njezino biće što se boji ubrzanog pulsa posjetitelja što se prije toga uvukao u sobu i sada sjedi na ne-

urednoj fotelji, tih i mučan za nju, jedinu stanovnicu toga mraka.

– Bože moj, kakva strahota, voljeti i strepiti nad činjenicom da se može podići i survati me u bezdan. Grozno! O, Bože! Zašto si me uvukao u takav brak – zastane. – Pa još i dijete – stane. – Čovjek s kojim sam provela toliko puno otkućaja u životu. Kojemu sam, uostalom, rekla DA u onom svetom i kobnom trenutku kada je kao skrhani bjegunac iz bolnice tražio nekoga s kim će pronaći smiraj. Kao da ... – zastane jer je čula da netko prilazi vitrini i otvara je.

Potom odjeknu toliko poznat reski udar stakla u staklenu ploču stola.

Čarobnog li zvuka – nerado sebi prospe u bradu.

– Beštijo! – grmi duboki muški glas. – Znan da si tu negdi. Znan! – stanka. – Ti i tvoje, naše malo ... Naš mali Dinko – više. – Vina, želin vina. Vino je moja žena. Vino! – više uz snažnu škripu vrata koje otvara gdje ih god napipa. – Da! – započne jecati. – Točno! Vjera, vina!

Ona čuje njegovo udaranje u grudi.

– Bojiš se nježine kuće. Bojiš se! – govori sebi, postupno gubeći snagu. – Boj ...

A ona dolje, sklupčana, čuje udaranje čaše u plohu stola.

– Ubit' ćaću, lako je ubit' ćaću. Ubit' oca, lako je ubit' ćaću – mrmlja sebi u bradu. – Ubojice! Ili 'judi imaju pravo ubit vlastita ćaću – zastane. – Vjera, mala! Di si? Vjer ... – plače. – Zar te nije tako zvao dok si bila ispod stola? – briše nos. – Volio te je, veliš. Volio! Tvoj mrtvi, otrovani ćaća. Kopile muško, suicidnik, glu-

pan. Survati svu svoju dobrotu u jedan strašan čin zbog puničina trača, stana, slabe žene i malograđanske, puberteton napadnute 'ćeri – stanka. – Vjera, mala! – udara nogom o pod. – Jesi li doli? O, Bože – križa se. – Proklet neka je trenutak kada san pobiga iz bolnice i sreo tebe, frustrirana Vjera.

Ponovno tišina. Oteгла se ovaj put u nedogled ta dosadna tišina što se uzvukla u sve dijelove sobe i sada dominira kao da mami sve one što su zabili svoj strah u neki sigurniji kutak u kojemu strahuju nad opasnostima što im prijeti. I ona, ta crna ženska figura, u neizvjesnosti svoga straha, usmjerila je oči u tišinu noći i kao da očekuje kad će je snažna ruka survati u neminovnu smrt. Ali gore, na površini stola, prijetnija je zaljuljala njegovu, vinom nalivenu glavu i usmjerila ga u snove iza kojih se obično budio i molio ispriku za sve te noći ili dane kroz koje ju je, uz neumjesnu pohotu, survavao sve dalje i dalje od onoga za što su se tako davno zaklinjali ispred oltarnog uzvišenja.

– Spava! Opasnost, spava! – pipa prstima po postavi ispod haljine. – *Oče moj!* – izleti joj misao kad napipa onaj metalni privjesak. – *Uvijek si govorio da čovjek treba biti hrabar i boriti se do kraja, pogotovo kad je domovina ugrožena* – stane, vadi pločicu i ljubi je. – Da, mrtvi oče, zbog tebe sam ga uzela. Uze-la! Čuješ li – čupa kose. – *A grb, on ti je bio svetinja. Svetinja zbog koje si izgubio sve. Sve, sve! Sve, osim svoje male Vjere koja te ljubi, a tako sam bila mala kad si otišao. Otišao u strašnim mukama nakon one noći* – započne jecati, potom zatvori oči, prekrije ih rukama a nokte zabode u donji dio obrva.

Odjednom joj se vrate slike iz prošlosti.

Svjetlo se ponovno upalilo u istoj sobi u kojoj se i sada nalazila, samo što je ona bila tako mala i mizerna, jedva je vukla svoje trogodišnje tijelo po sagu, kojega više nema ovdje. U boravku je vladala tišina i pored činjenice da je bio ispunjen tijelima njezine bake, mame, mlađe i starije sestre i nje same. Svatko je, činilo joj se, igrao neku svoju igru u tom vremenu u kojemu ljudi postupno zaboravljaju prigode Božića i Nove godine. I predmeti su bili sebi samodovoljni: televizor je treštao nekom čudnom glazbom kao da mu je krivo što ga nitko ne sluša u ove rane večernje sate; krevet, ili bolje rečeno, široki dvosjed, ugibao se i napinjao ispod sjedača, koji bi ga na trenutak obdarili svojim težinama; peć se koprcala između želje da pojača plamen i onih što joj nisu podarili još koje, toliko priželjkivano drvo i još toga toliko znakovitog i sitnog, da i spomenemo sve te čaše što su, znakovito je, bile na mjestu, osim one koja ...

– Zvoni! Mama, netko zvoni! – izleti mlađoj sestri na zvuk zvona.

– Tko bi to mogao biti u ovo doba? – pribrano će baka.

– Tajó! Eji tajo – veselo će mala Vjera.

– Mala, mala! Moglo bi biti pec po guzi – prstom je lamatala baka. – Tajó je otišao u šumu da istuče zločestu vješticu koja je ...

– ... zatvorila Ivicu i Maricu – dometnu starija sestra.

– Tata je – povjerljivo će mlađa. – Grči se. Mama, grči se – molećivim će glasom.

– Ma, tajo ‘e – tepa Vjera puna radosti u očima.

– Pijan – diže se odlučno starica. – Ta je svinja opet pijana. Nema nas gore i crta. Nema – ošine strašnim pogledom ženu na dvosjedu.

– Ali, grči se! Mama – krikne mlađa curica. – Mama, grči se!

– Pijana se budala grči. Kravo, što onda kad se ta pijana budala grči. Neka se grče sve pijane budale u ovome gradu, ja želim biti slobodna od svih pijanih budala. Želim biti, o svi mi se rugaju zbog te pijane budale.

– Ma, tajo!

Žena je sklonila ruke s očiju. Mrak je za čas smijenio svjetlo prethodnog trenutka, svi se likovi rasplinuše kao da ih nikada i nije bilo u ovom prostoru, u kojemu je samo ona, ne više mala, nego velika Vjera, nad čijom je glavom, u alkoholnim parama, hrkao muškarac.

Napeta osluškuje svaku kretnju kao da lovi ritam tih, toliko puta čutih, hroptanja što se bore između razboritosti i opčinjenosti koje su ušle s ulijevanjem alkoholnog poroka. Ali kad je postala svjesna činjenice da je ritam stabilan za dubokog spavača, ona promoli glavu izvan zadanog okvira stola i za tili se čas nađe uspravljena nadomak hrkaču. On joj se, u slabom svjetlu što ga je zora već odašiljala kroz odmaknutu zavjesu na velikom prozoru, učini toliko odvratno da se naslonila na zid i počela strepiti nad iskušenjima što su joj stala navirati u misli.

Kakva prigoda, – pomisli – nemoćni mučitelj tu na licu mjesta, blizu – zadovoljno se osmjehne. – Da ga uzmem – razvali širok osmijeh na usnama – za glavu i ... – ugleda čašu s malo vina na njezinu dnu, tik kraj

njegova podbratka – *tres!* – likujuć stisne vlastitu ruku. – *Pijanac prezeo vlastiti vrat na svojoj omiljenoj čaši* – zastane zamišljeno. – *Mogla bi još*, – udari dlanom u dlan – *ako bude sumnjivo, s nekim leć ...* – zaprepasti je ta misao. Toliko se zadubila u njezinu smisao da joj nesvesno izleti:

– Ubili! Mi smo ubili vlastita oca, supruga, zeta – zajeca. – A on je onda samo tražio zadnju riječ, pomoć, toplu ljubav – plače. – Moj dobri otac! Div duša! – zamisli se. – I svećenik je rekao da je bio velik i ... A nas na pogrebu nije ni spomenuo – zamisli se. – Znao je da smo mi veliki krivci. Da smo mi uboži ...

Hrkanje je zaustavilo misao. Tijelo pored nje, tako nemoćno, tik do čaše s nekoliko kapljica vina, poput kapljica krvi, kao da čeka sljedeći potez, sljedeći trenutak.

I ti si ohola, Vjera mala! Ohola i sebična, sunce moje. Bez strpljenja i volje da trpiš sve te zadatke što ih život nosi. Možda se i u tvome tijelu uznosi neman što je suicid zovu – stanka. – Točno, hajde, ti to možeš, zamahni i survaj tog pijanca u smrt. Tog čovjeka koji je ostavio blagodati Amerike da bi ovdje ... Ne boj se, on je sam, samcat. Hajde, učini to! Ti možeš! Zašto bi ti bila bolja od tvojih koji su ...

– Ne, Bože! – gotovo kao mjesečar odlazi do prekidača. – Bože! – pali svjetlo. – Taj je čovjek dio onoga “DA”, jedino on i nitko više u onom vremenu. On i ponovno on. Oče! – vadi privjesak s hrvatskim grbom i ljubi ga. – Tako je! – zamisli se. – Tebi sam obećala, oče, da ću se udati za ...

Za trenutak se crna vitka figura našla pored tele-

fonske slušalice, kao da čeka neki toliko dugo dolazeći trenutak, kao da se odvojila iz svoga oklopa i hita mu ususret, a on je toliko obilan i donosi joj ispunjenje kojemu se tako dugo nadala.

– ... ispovijed – registrira samo tu rečenicu u prasku razbijene čaše čiji je žuti narcis ostao na vrhu njezine ulaštene cipele. – Josina! Dragi! – prišla je spavaču, kao netko tko se oslobodio duge more. – Dragi! – razvuče usta u osmijeh i nasloni usne na spavačevo čelo. – Dragi! – poljubi ga uz sijev parajuće munje. – Naš će mali Dinko živjeti. Dragi, ti to možeš učiniti – stane. – Možda će ...

– Hooonorar – pijanac treska svojom mlitavom glavom.

* * *

Bio je predivan dan, onakav kakav se rijetko događa. Dan koji svatko barem jednom sanja u svom životu, onaj u čijem se jutru jednostavno ne da ustati već se čeka i čeka, dok bistrina promalja svoje svitanje kroz sitne rupice na spuštenim roletama, a vi tamo, s druge strane, odgađate trenutak da iziđete iz kreveta, spavaćice, sobe, kuće i uđete u idilu dana.

Božanstveno je sve to, stvorenje je okoliš po kojemu se razmeću ideje koje bi stalno htjele ulaziti i vladati svim prostorima svijeta, bez obzira jesu li oni veseli ili su neki zatvoreni u svojem groznom trenutku prolaznosti.

Ali ako bi se zastor za trenutak pomaknuo, dnev-

na bi se slika pretvorila u mučno pretumbavanje njezine veličine – vremenske prašine po polumračnoj sobi, koja je, baš u tom trenutku, među svim budućim slikama, registrirala dvije ruke, što se provlače iza teških trošnih vrata, kako su ugurale jedno dugačko tijelo na prljavi pod te hladne i velike prostorije, ovdje u punom zahuktavanju mjeseca srpnja koji se, raskošan u svojoj toplini, pripremio kako bi poslao svoju ljudsku djecu, osim ovoga, što je ubačen u ovu zatvorsku rupu, i njemu sličnih, u ugođe godišnjih odmora.

A on, stvor na podu, bijel poput sira što ga je brižna domaćica razasula po prostranoj plohi svoga ovalnog stola, zavezan, bez ruku, prljav u licu koje je deralo zamašćeni pod. Pokušava se dići stežući sva svoja mišićna vlakna: od onih ispod ahilove tetive koji su se, uz grčenje prstiju, usadili u snagu podlistaka što su se, nakon duge borbe, usudili odaslati napor preko guznog zadebljanja u oko kralježne mišićne minijature, potom se, uz zakašnjelu mozgovnu reprodukciju o zavezanosti ruku, sve završilo na neučinkovitosti podbratka što se zaista zvjerski mučio da se odvoji od poda i uspravi nesretnog čovjeka do okomice s koje će, kao i svi “gordi ljudi”, gledati taj nedostojni, zatvorski smrad.

– Da, da! – započne polagano, kao da mu je potpuno jasno u kakvim je to okolnostima. – Da, da, da! – podigne oštrinu glasa. – No, što je? – odjednom promijeni stil i stane zvirhati. Izgledao je kao netko tko gubi orijentir i traži povratak smisla – Oni sve znaju! Da, da! Oni sve znaju – okrene se u suprotan smjer. – ‘Ej vi, vi mislite da to nije točno – klima glavom. – Vaš je pristup luđački slip. Vi mislite da sve ovo nije istina –

stane u tom mučnom stanju, stanju borbe čovjeka protiv nevjerovatnog položaja u kojemu se može samo okretati na glavi. – Neka me slide u svojoj nevirici, ja san ionako samo svoj i ničiji drugo – reče s gorčinom. – Uostalom mene je Svevišnji posla da me ovi ... – popravlja očajnički grč na licu, svi se mišići napnu i on se nađe na koljenima. I kad se napetost smirila, podigne glavu prema nebu i ostade tako nekoliko trenutaka.

Odjednom se naglo prevrne i stane tresti nogama.

– ...vuuu-vau-vau! Lipo je bit pas. Laješ i ujaš koga se god sitiš, a unda ...

Opet s mukom pokušava ustati, ali ovaj put radnja je izgledala daleko mučnija, teža i prljavija, gotovo ogavna i kada bi u njoj bilo gledatelja, moglo bi se dogoditi i nekontrolirano podizanje i potom pražnjenje želučanog sadržaja. Jer naš je akter zabio svoju simpatično-koštunjavu nosinu u uleknuće na trulim daskama baš u trenutku kad se tamo našla jedna manja, dvocifrena skupina crva, koja je, a to bi moglo biti, izišla iz svog radnog prostora i pokušala komunicirati sa samom sobom ili s nepozvanim posjetiteljem koji ih je, o ljudska brutalnosti, tako zvjerski zdrobio da će njihove posljedice još dugo morati nositi na svom nosnom izduljenju.

– ‘Judi! – povika na iznenadnu nakupinu na nosu.

– I Isus je patio zbog ‘judi. Ja san Isus Krist! Ja san Isus Krist! ‘Ajde, razapnite me!

Odjednom zastane, postane skrušen kao da mu je iznenada postalo žao što si je dopustio toliko silnu usporedbu koja mu je u viziju donijela jedan ogromni križ, gotovo petmetarski, koji je on nosio stupajući po bijelom, kamenom putu iza kojega je, zbog silne rulje što ga

je slijedila, sukljao veliki oblak prašine. Ali kad je ponovno postao svjestan činjenice kako su mu ruke svezane u luđačku košulju, vikne:

– A čavli, vi ste toliko sakati da ne morete razapet čovika koji nema ruku.

Kad to izgovori, zabljuje se u stropnu žarulju koja nije svijetlila, ali je bila obasjana slabom svjetlosti što se probijala kroz maleni prozorski otvor, tri do četiri metra iznad poda. Kad ga registrira, stane skakati kao da zaboravlja svezane ruke te ih sada, učini mu se, nesputane podiže u abnormalnim skokovima koji će mu, ako li uhvati potprozornike, pokazati put u slobodu. Ali kad se dovoljno izmorio skokovima, baci se na koljena, podigne glavu i stane vikati:

– Ili ... Pas! Ja san obični pas, vauuuu, vu-vu-vu-vu-vu! Njušin vaše tragove, njušin! – naginge se na jednu stranu. – Majko moja, jopet me tuku – podiže glavu. – Kev-kev-kev! Nisan van ulovio zeca jer san bio suviše gladan pa san ga stavio u vlastiti trbuv. ‘Judi, – s mukom se podiže s poda – ja iman vlastiti trbuv, želudac, criva, debelo crivo i hemeroide. A vi, sranje! Negro! – sagiba glavu prema lijevoj strani košulje. – Uzeli ste mi i ono malo zadovoljstva što smiruje čovikolikog psa. Ili, ne, možda su još ovde. ‘Ej, – podiže glavu prema stropu – vu-vu-vu-vu! Prokletstvo, više se ni žarulje ne pale na lavež – stane. – Šteta! – opet se spušta licem na pod i podiže tijelo oslanjajući se na tjemenu. – Ništa! Sve su tako jednostavno uzeli. Čovik se ne more gušiti ni u vlastiton dimu. Čovik jednostavno mora bit, vu-vu-vu-vu-vu! Što je? – podiže se s mukom. – Ni psa ne volite. Eto, sad san pas. Obična mala bezazlena ži-

votinja u luđačkoj košuji a vi me se i ovakog bojite. Dobro, što želite da buden kako bi' bio oslobođen ovi' čudni' uza – gleda prema svezanim rukavima. – 'Ej, 'judi! – više. – Ne, – smiruje se – moran se pomirit s ton činjenicon kako me niko ne promatra. Briga ovaj svit za jednu jednostavnu pasju ili 'judsku jedinku. Njemu je do vlastita mira i učmalosti, a ja ... – spušta glavu prema podu. – Kriv san za svoju nestrpljivost. Glupane! Obični 'merikanski glupane – trza glavom prema naprijed. – Svit je spor i neučinkovit a ti mu nisi virova. Mislio si da je demokracija idila u kojoj svi govore ono što misle i život ide dalje, ali ... – vrti glavom. – Ne, nikada se neću pomirit s tin. Bio pas ili čovik. Svejedno! Vu-vu-vu-vu-vu!

Naglo se spusti i ostane nepokretan sjediti. Usmjere pogled prema slabo osvijetljenom zidu nasuprot mjestu na kojem je sjedio. On mu se učini tako moćan i neodoljiv da se u jednom trenutku podigne, širom otvori oči, kao da želi što bolje vidjeti, i uputi se prema zidu. Ali kad ga opipa, ustvrđi da to nije ono što je on pretpostavio, nego obična ruinirana ploha što s jedne strane ograničava njegovu slobodu. Ali kad je zagrebao po njemu, učini mu se kao ogromno uleknuće na ljudskom tijelu koji bi svakog trenutka mogao postati prostor u koji će on uvući svoje tijelo i biti izbačen nekamo u slobodu. Ali, suprotno vlastitim željama, doda:

– Ma što ja triban očekivat od svi' ti' judi. Generali, pukovnici, bojovnici, sve neke tamo vojničke gubice. Sada paradiraju u svon civilnon smislu, jer je vojni, istina osin u geltašu, posta besmislen – u očima mu se stanu skupljati suze. – Triba bi čovik uistinu biti unifor-

miran, a ne ka' ja! 'Ko mi je kriv što san svoju skinuo – stane se smijati luđački. – Meni se ispuštaju vitrovi na ulici i ja oko sebe prosipan stravu u kojoj samo ja uživam – zastane. – Jesan! Jasno je da sam kriv. Kukavan i kriv – ustaje i prilazi zidu. – Blesan! – udara glavom u zid. – Nema u komunikaciji zanosa. Svako se slovo pamti i analizira – trese glavom. – To je to! A ja se ujtio za to: demos je narod, a kratein jednako je vladati. Kakav besmisao idealno ukomponiranih samoglasnika i suglasnika. I kad bi neko samo slučajno, u pokušaju da bude brzinski demokrat zaminió samo jedan samoglasnik, recimo a u e ... – podigne pogled i zagleda se u suprotni kraj sobe. – Zašto? O Bože! – zavrti glavom. – Posta san tako zajedljiv i zloban. Ta tko je meni uostalon kriv što san tako lakovjeran. Tako naivan i povodljiv da je to prava milina – treska glavom. – Neman ja ni T od Tome. Ja virujen i popu i drotu, mene zavede Mara i Kata, smota me Luca, meni je zapravo svako isti kad mi prsluk puca. Ja se unda najezdin na štos i uvijek tada svugdi guran nos i ponos, taštinu. Neko će reć – podigne glavu. – Čoviće, zašto nikad ne brišeš slinu? – briše nos o košulju. – Ponos je, ka' Leonardov *Traktat o slikarstvu*, jedan jedini i neponovljiv. Vi njišete vašin glavav – diže i spušta glavu, s lijeva na desno – i mislite da je lagano prominit karakter čovika, – zastane – ali nije. Virujte mi! Ja sam prošao sva ljuljanja 'judskog smisla. Vidio san kako se 'judi dovode na trupine kako bi se odvukli od svoji ideja, a unda su, nakon početnog privida, ponovno ušli u erogenu zonu naučenih pogrešaka. Čak in ni ponuđeni seksualni utržak, kao moguća kompenzacija naučenoj pogreški, nije otvorio

sefove mogućih drugih rješenja – klima glavom. – To je to. Demokracija je ponuđeno seksualno zadovoljstvo u kojem moreš biti samo zadovoljan ako si i subjekt i objekt istovremeno. Sve ostalo je životarenje ili luđačka košuja – ponovo klima glavom. – Luđačka košuja! Oni te jednostavno strpaju u ludaru bez ikakih predrasuda. Odrecitiraju tebi i supruzi govoranciju o socijalnoj službi kao humanom proizvodu, još humanijeg društva, i unda ti obitelj stave na neki karitativni popis ... A ti si samo pokušao ostvariti svoje pravo – stane. – Grozota! – dere se. – Vratite mi civilno odilo. Judi! ‘Oću van! – glas mu slabi. – Ja sam ćaća, suprug, zet, dite, prijatelj. Ja san ‘Rvat! – zašuti i osluškuje. – Ja sam ,Merikanac! – stane na trenutak. – Ja imam svoj život, nadu i smrt. ‘Judi! – udara glavom o zid.

Lagano se spusti na truli i nadignuti parket. Izgledao je potpuno izlomljen i smrvljen u toj bespoštednoj borbi u kojoj je on sam između svoje ružne perspektive i dana što sve više odlazi u smiraj, propuštajući samo još pokoju svjetlosnu zraku kroz prozorski otvor.

– Kriv san! Čoviče! – započe ukipljena pogleda u tamu. – Ne, niste vi! – brzo prebacuje pogled s jednog, a onda s drugog pravca u sve jačem i jačem mraku. – Zašto me tako gledate? Vi niste krivi što su me nagurali u moju samoću. Vi ste im samo dali svoje pravo, svoj glas da njime upravljaju vozajući vlastiti imunitet od banke do pretvorbe, keša ili papira, slobode i ropstva, života i smrti. Samo vi i niko drugi. Oni su nevini u svojoj moći. Njima se ništa ne more staviti na leđa jer su oni sve zbog samo jedne obične konstatacije, vašeg stra’ – klima glavom i osmjehuje se. – Samo sam ja – cinički se

smije. – Triba san mu nabost jezičinu u usta pa neka se fućka i on i njegova veličina. Ta, taj mizerni poljubac u usta s kojim san mislio privući pozornost medija na moj slučaj, to bi negdje drugo bila obična mala, šaljiva zгода s ministron. Ovako, ovde u ‘Rvatskoj to je ... – izvuče jezik, ušpici ga. – Gotovo ka’ peder početnik – vrti glavom. – Majko moja! – cvokoće zubima. – Ka’ početnika! Da, da! – stane. – Ili, možda! – spušta glavu prema podu. – Ovde je to ludnica, ludnica je zatvorska zamjena u našoj nacionalnoj svinjarici – zastaje. – A sve je teklo normalno do onog trenutka kad su se članci moji’ prstiju zabili u vrata nježine sobe.

Odjednom se u njegovoj glavi prostor mračne sobe pretvori u snažno kucanje nečije ruke na vratima.

– Izvolite! Uđite! – čuje se ženski glas.

Otvorivši vrata nađe se u velikoj sobi, po kojoj su bili razbacani stolovi, a za njima sjede žene. Priđe prvoj do vrata, jednoj koja ispruži ručice sa zategnutom kožom što je poigravala mladošću. Opčaran skladnošću tijela, koje je treperilo u laganoj ljubičastoj odjeći, u njegovim osjetilima zatitrao je inicijator vulkana. I kad se on zapalio, ona će:

– Gospodine!

– Josina – odvrati.

– Problem? – upitno ga pogleda.

– Znate! – stidljivo gleda njezin veliki dekolte u kojemu su smještene jedre grudi.

– Samo recite! Zato sam tu – zabaci predivnu crnu kosu na desnu stranu.

– Problem je nastao kad san triba naplatiti svoje honorare što san i’ ostvario radeći ratna izvješća za

državne novinske kuće. Ali ...

Ona ga pogleda koketno, prebaci nogu preko noge i zapilji svoje zelene oči u njega:

– Problem je naplata?

– Da – odgovori.

– I? – procijedi kroz nabrekle usnice.

– Dinko je ugrožen. O, Bože – reče vidno uzbuđen.

– Gospodine, to će biti tako jednostavno. Rutinski! – zadovoljno ga gleda.

Od tada, otkako ga je ošinula svojim očnim šokomatom, mislio je kako se više nikada neće moći odvojiti od njihove zrcalne plavine. On prije nije mogao vjerovati da se u pedesetogodišnjoj ruini može zaljuljati takva strast. Toliko se nabrusio u dotičnu personu, od tada *personu primu* u njegovom životu da je zbog njezinih očiju, kose, ruku i prsnih nastavaka svaku noć, zamislite samo, u ovoj životnoj dobi imao obilne noćne polucije od kojih mu se i sada u ovoj okovanoj bjelini samo kosa diže na glavi. Ujutro, kad bi ustao, obavio bi jutarnje standarde, jer je ipak kakav-takav rutiner, i odmaglio za svojim slučajem. A tamo ona, uprla koljeno desne noge, razvukla pogled u širinu, bez fiksacije bilo kakve točke, opustila crne pramenove oko napupčenih obraza što je pojačavalo draž ovalnom licu iznimnih proporcija, a kao vrhunac te prelijepe glavice, crvenilom bogato namazana usta koja bi, kad bi s nekim govorila, slasno oblizivala jezikom i onda ga, svako malo, još uvijek onako crvena, vadila i uvlačila u usnu šupljinu.

I kad bi Josina, zamoren od silne ljepote, skliznuo pogled prema dolje, ona bi:

– Baš, zgodno! – zabaci svoju predivnu kosu iza

lijevog uha. – Muževni se otac vratio. Pa, da vidimo ...

– Ja san... – pokuša on.

– Vi ste ono tražili?

– Honorare! Znate, moj sin ... – pribirao se.

– Evo, evo! Trebali bi komunicirati s njima gore u metropoli i iznijeti svoj slučaj jer prema našim saznanjima oni bi vama morali platiti prema računu. Pogotovo će to biti u redu kada neka tamo sredovječna, klimaktirana žena napuni uho vašom senzibilnom muževnošću.

I taman kad je pokušao započeti razgovor u kojemu bi izrazio svoje simpatije prema tom anđeoskom biću, u prostor sobe, poput pravog nepoželjnog gosta, uđe večernja srpanjska sparina. Toliko se ta obezobrazila da se svom svojom puninom, nakon što je, rekli bi tako, satima čučala na prozoru i vrebala na koga će se obrušiti, survala baš na Josinu, jedinog stanovnika ove zagušljive sobe. A on, jadan, kad mu se uvukla na vrh plućne maramice, potisne scenu iz ljepotičina ureda i stane kašljati u tami luđačke sobe:

– Kh! Kh! Kh! Kh! Kh! – zatvori usta. – Stani već jednon, ti mi ne daš mira – vrti glavom kao da se brani. – Pusti me! – prodera se. – Bože moj, kako sparina i žena mogu bit sablasne! – odlučno će. – Užasna! Ka' i žena, ona ti uđe pod kožu i unda se brzo pretvoriš u 'odajući leš, a sve ostalo je u nje: organi (pluća, srce, bubrigi, jetra) i duša – vrti glavom. – Žena ruši sve religije. Uzme ti i dušu pa se razmeće s njon ka' s kakon poderinon – stisne zube, otvara usta i povlači glavu prema sebi. – Ne, nećeš dušu, ona je samo moje i ničije pravo. Da, da! – stisne zube i vuče glavu prema natrag kao pas kad se otima za kost. – Ali ti sad dokaži

iz ove poze – pokušava podići svezane ruke. – Biti pas, možda je to jedini izlaz za ovaj ovde svit. Biti: vauuuuuuuuuu, vauuuuuuuuuuu! I vlakovi prolaze, a sviće se ne pale – pobjednički. – Sve je kao nekaka sumaglica smisla. Možda je samo izlaz u tome da se bude jedan obični mali vauuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuuu – pada na pod. – Sve je to smijurija – klima glavom. – Obična životopisna smijurija – naglo se trgne i upre pogled u mrak. – Što je? Smijete se. Ha, ha ha, ha! Vi se tako uporno smijete jednon običnon čoviku koji je samo ‘tio biti slobodan – naceri se. – Da, da, i ispuštanje vitrova na ulici spada u dubiozu slobode. Svi pokušaji rasterećenja tila u svakoj situaciji neumoljivo odišu tin pojmon na koji se svi pozivaju. To je nešto kao: *Dobro jutro, gospodine, imate li cigaret duvana?* I tek tada se zadiše punin plućin i pored činjenice da će mu za trenutak tribati mala astmatičarska pumpica. Biti slobodan – ponovno klima glavom – je trenutak i ništa više. Sve je ostalo lakrdija – vrti glavom s lijeva na desno. – Obična mala, bezazlena lakrdija koja se u posljednje vrime tako ritko ponavlja upravo mojoj malenkosti – tužno. – Zatvoriti čovika u ludaru jer je bio slobodan da u ushićenju poljubi jednu ministarsku veličinu. O, pustaro ‘judskog smisla – podigne glavu prema nebu i namršti kožu na licu. – Tribalo bi ponovo lajat prema svići jer očito da su slobodni samo oni koji i nemaju pojma o pojmu sloboda – bijesno. – Pasi i beskičmenjaci! – vikne. – Ponos je opasna zamka za slobodu. On te uzoholi i unda si gotov, ničiji! Crta! – plače. – A tako san volio ovaj svit – suze mu lete niz lice. – Sluša san sve poslovice, zapisiva mudre izreke, radova se životu i njegovin vrhunskin

točkan – s mukom se podiže. – Sve je to sranje. Proliv! Crivo ne more zaustaviti nasrtaje ničeg i unda je sve ogavno prljavo. Smrdi! – nadiže nosnice. – Nesnošljivo i ogavno, a sve je puno kolača. Najprije aperitivčić, unda predjilo, juvica, pohano, pečenje i more slastica s filom i bez nje. Kakav očaravajući miris na tome vrhuncu 'judske avanture. Pir! – napuhuje usta i izgovara. – 'Judi, oni se žene. U transu su svi – veselo. – Večeras će pasti veličanstvena zabava pića, žderanja i dvaju goli tilla što na novin lancunin odaju rapsodiju crvenilu ili tugu bilini. A za kraj – udahnjuje zrak kroz nosnice – obilje smrada, s različitim distancan. Tvrdo ili meko, svejedno! Fuj! – naglo se sklupčio i ostao nepokretan na podu.

Potom je noć odigrala svoju igru, dosadna i teška, tipična za ovo doba godine. Sve se već od ranog jutra spremalo odraditi igru u korist općeg toplotnog pomora svega onoga što ima slabije obrambene mehanizme. Sunce se zajapurilo već nakon provaljivanja prve zrake iza obzorja. Toliko je toga jutra bilo drzovito da su rane jutarnje ptice, koje veselo pozdravljaju zoru, morale češće slijetati na mjesne bare i polijevati krila vodom kako bi im održavale potrebnu svježinu, a onda, kad je sunce postajalo sve neumoljivije, potražiše duboku hladovinu u kojoj će, dahćući, čekati smireniju noć. A ona, nesretnica jedna, umjesto da se zavije u tminu odmora, nastavi stenjati pod ljutom sparinom i svijetlom mjesecinom koja kao da želi progoniti sve one što su mislili skriti svoju posebnost u ovom iscrpljujućem srpnju.

Josina zaspala nakon što je po tko zna koji put izanalizirao razloge što su ga doveli u ludnicu. Na početku noći mislio je kako nikada neće zaspati te da će bor-

ba protiv sna trajati čitavu vječnost, ali ga je onda nešto, oko dva sata poslije ponoći, tako snažno obuzelo po čitavom tijelu da je za tili čas iz njega dopiralo ritmičko hrkanje koje se, nakon određenog vremena, pretvori u pravu moru koja mu je, najprije na čelo a onda i po čitavom tijelu, izgurala ogromne kapi znoja. I kad bi netko pogledao tijelo spavača, mogao bi pomisliti da je voda u kojoj se ono kupa posljedica teške noćne sparine, ali u stvari, tamo unutar njegova tijela, stvari su se pretvarale u pravu stihijsku borbu na stotine zrelih muškaraca koji bez prestanka skaču s rukama podignutim prema gore. Kakva vraška upornost u tim skokovima, nitko se i ne osvrće na veliki broj zgaženih prstiju, stopala, nagnječenih listova, udaraca u trbuh, leđa. Sve se oprašta ili zaboravlja kako bi se dosegnuo konačni cilj tog odvajanja od poda, leta i ponovnog prizemljenja.

Duljina skakanja zamori Josinu i on se stane prevrtati na tvrdom ležaju što se stisnuo u kutu sobe. I taman kad je ležeći na leđima pokušao naći smirenje, nakon što je slika skakanja izbljedila, stane trljati oči i u svjetlucaju ispred njih ugleda lik žene iz ureda. Na trenutak se pokušao boriti s njezinim slikama, koje su je prikazivale u različitim pozama, ali onda naglo otvori oči i nađe se u prostoru svoje luđačke sobe. Protrlja još jednom kapke i stane misliti:

Zašto san zaboravio to? – leži na leđima. – Ipak san ja pedesetogodišnji rutiner. Iskustveni, rekli bi sricatelji novog 'rvatskog jezika. Ali, svejedno, nasio san na đavlije zamke. Kako se samo višto taj uvuče u lipo tilo i unda nagriža smisao opstanka 'jubavi. O Leona, kurvo! – dere se. – Šupljačo! – podiže tijelo i

okrene glavu prema zidu.

Izenada stane osjećati kako mu žilama nešto ubrzanije kola nego obično i on usmjeri svu svoju pozornost baš na to nevidljivo prožimanje.

– Ne, nisan je ni pipnuo – izleti mu gotovo nesvjesno.

Kroz svijest mu ponovno prođe slika žene iz ureda. Pomisli:

Kako bi bilo sjajno prići joj s leđa – trzne tijelom. – I unda zavuč ruke u ... – nije mogao nastaviti u tom stilu. – Nisan bio ni blizu. Tek na pola metra od nježine gordosti. A ipak ... Ipak san – zastane kao da želi odagnati misao – ositio svoju muškost u svakom dilu tila, a tek noćni snovi. Ili dnevna promišljanja. Užas! – sagiba glavu prema podu i ostaje nijem. – Pitajte me – upre pogled prema stropu – je li žena primijetila moju zajubjenost?

– Ništa! – tiho govori.

Zrele su godine razdoblje pune seksualne sigurnosti. Čovik je tada u silasku prema crti nestajanja i unda mu ništa nije važno osin njega sama i tada ne sumnja. Samo se bori i hropće. Evo ovako – zadihao se. – Žena je samo milovala Dinka – suze mu navru na oči – i molećivo podizala glavu prema meni u jutarnjim ispijanjima kave.

Ova ga misao toliko općini da se gotovo zapanjio nad činjenicom kako ga strašno progona ta imenica, zapravo osobno ime koje, to ipak nikako nije mogao sebi priznati, je moglo glasiti i na ime Krešo, Mislav, Petar, Tomislav, Branimir, Trpimir ili bilo koje drugo.

– Zašto baš Dinko? – upita se.

Ali nikako se nije mogao sjetiti zašto je odabrao baš to i nijedno drugo. Toliko je usmjerio misao u te razloge da se za trenutak našao na terasi ogromne kuće ispred koje se prostirao veliki vrt kroz koji je vodila staza do ulaznih vrata, a s njene lijeve i desne strane prelijevaše se boje crvenog, ljubičastog i žutog cvijeća. On sam, zavaljen u bijeloj vrtnoj stolici, ispija toplu jutarnju kavu i sluša riječi žene, koja stoji ispred njega u laganoj prozirnoj haljini.

– Dragi, – započe žena – njegovo maleno srce više neće izdržati. Učini nešto da ti honorari već jednom stignu.

On nije čuo. Ustane, prebaci jesenji mantil preko ramena i nestane niz vrtnu stazu. Ti su odlasci trajali mjesecima. Sve se okretalo oko uredske ljepotice koja ga je koketno nagovarala da zove ured za kulturu i traži isplatu honorara.

– Bože moj! – uzdahne. – Kakvo slipilo!

Preokret ipak bijaše iznenađan. Dogodio se jednog jutra u ranim satima nakon što je proveo noć skupljajući snagu, uz alkoholnu nadopunu, za ponovni odlazak u njezin ured gdje se stalno događala ona igra s koljenom, podbratkom, usnama i ...

Žena ga dočeka u fotelji smještenoj u prostranom holu kraj stuba koje su vodile na gornji kat. Kad otvori vrata i upali svjetlo, ona prekrije oči rukama i izgovori odlučno, ali s puno topline:

– Dragi!

– Vjera – izleti mu.

– Pronašli su srce.

Na tu riječ ostane skamenjen. Probljedi kao da mu

je sva krv, za tili čas, kroz nevidljive pore, istekla u hladne pločice na kojima je stajao. Oči, tako krupne i velike, bile su još više razvučene i izgledaše poput umanjenih kugla koje su se zaustavile u ruci proročice i u njima se zrcalio čitav svemir.

– Živjet će! Živjet će! – dostojanstveno izgovori vitka žena.

Te ga riječi vrate u svjesno stanje i on, još uvijek nedovoljno pribran, okrene svoje tijelo prema izlazu, prekrije lice rukama i stane gorko plakati.

– Nego, ti nisi balavac i nadam se da će ljubav prema malome biti jača od ...

Priđe mu, poljubi ga u obraz, onda ga obuhvati objema rukama oko grudi i snažno stisne kao da s njim želi biti u što tješnjoj svezi. Ali umjesto uživanja u zagrljaju voljene žene, Josina podigne svoje snažne ruke, oslobodi se njezina zagrljaja i u tom trenutku, kad je postao slobodan, nesta slike u holu i on se nađe u svojoj samoći, u bijeloj luđačkoj košulji.

– Jedan Očinaš i poton ... Poton, glupane božji! – stane ustajati. – Poton nikoliko Zdravomarija i unda sve ispočetka. – treska glavom. – To nije bilo to. Njegovo plavo lice koje se guši ... – odlučno. – Oče naš, koji je si na nebesin, sveti se ime tvoje. Dođi kraljevstvo tvoje – zabode lice među koljena. – Dođi kraljevstvo tvoje ... Dođi kraljevstvo tvoje ... Dođi ... – podiže glavu. – Ka' na smrti mog pokojnog oca. Sidili smo za večeron – stanka. – On se odjednon pridiga i uhvatio za livi dio tila – zašuti.

– Sve je bilo gotovo. Tako brzo. Život je sta' a oči oživiše u nekoj nevidljivoj daljini – stisne zube. – E, te-

be nedan, Dinko moj! ‘Ko će čitat moje knjige kad ja uminen s ovog svita – plače. – Ona dva krasna oka, ka’ u pokojnog dida. Govorila je moja baba. Nesmin te nikon predat. – prezrivo. – Svaka čast Bogu – podiže glavu prema nebu. – Jedino tebi, od sviju nasljednika, visi kesa među nogan. I zato te ... – zašuti. – Dođi kraljevstvo tvoje – izađe mu mehanički. – E, nećeš Bože! – nesvjesno škrgutne zubima i stane snažno udarati glavom u zid, kao da je odlučio razbiti vlastitu lubanju.

Bol ga samo nakratko zaustavi u tim neumoljivim udarcima u kojima je ostavljao crvene tragove na sivilu zida. Još jedan udarac, pa ponovni i još jači. Nešto stane krckati, kao da pucaju kosti. Krv mu šiklja niz lice, neumoljiva topla krv, kao da odnosi život u nepovrat, poput vodopada, kao da baš ona ima zadaću da unesreći sve te svoje kanuiste u obliku crvenih i bijelih krvnih zrnaca što su, prije udaranja, tako bezbrižno igrali svoju ulogu u ovom, sada sumanutom biću.

Ali kad krv posta toliko obilna da je napunila usta razbijača vlastite glave, on se pribra i u bunilu izgovori:
– Iđen čekat da in se otvori služba.

Već hoda ulicom, uzdignute glave i s visoka, zbog svoje visine, superiorno promatra sva ta tjemena ljudskih glava iznad, ili kraj kojih prolazi njegova visina.

A one, glave, od jedne od koje je kosa već davno pobjegla, do druge što se obrijala do gole kože i ostavila na sredini tjemena jedan tanki čuperak, potom iduća u čijoj se sredini ugnijezdila crna boja, iz koje se obrušavaju plavi pramenovi čineći zanimljiv kontrast, preko još jedne u nizu koja ga podsjeti na vestern filmove u kojima dominiraju indijanski frizeri i za sami kraj ona, koja

mu ljubazno reče:

– Dragi moj, gospodine!

Iznenaden, nevješto iskrevelji usta.

– Naš pravni i administrativni sustav ne funkcionira u punom smislu riječi.

– Lena! – ote mu se. – Ali Dinkovo mlado tilo ... – šmrkne slinu.

– Naši se stavovi kose s njihovim gore. Mi tvrdimo da ...samo bi ministar mogao – žena zastane. – Samo njega je moguće uhvatiti jednom godišnje, uz velike veze i sreću. Znae, on ...

– Bla, bla, bla, bla! – unese joj se u lice.

Tada je sve stalo. Postalo je nezanimljivo. Pedesetogodišnja krv vratila se svome smislu. Više ga nisu zanimale mladenačke kose, nategnuta koža, viorne grudi i vizija o sastajalištu dvaju bedara. Pohita kući i stane vrtjeti brojeve.

I ja iman svoje veze gori u Zagrebu – pomisli. – Društvo prijatelja ‘Merike, za prvu ruku – nasmije se. – Pristalice Zapadne civilizacije ...

Ali tek kad nabroji sve te mogućnosti, zamisli se nad činjenicom kako on u stvari i nije više Amerikanac nego čisti Hrvat koji, istini za volju, s promjenama političkog miljea, ulazi u najteže razdoblje otkako je prije rata došao u ovu lijepu zemlju.

Ipak, nakon svih analiza zagrebačkih poznanstava, ostane zadovoljan činjenicom kako će mu problem riješiti prijatelj pokojne Sanje.

– Imaš li nekog poznatog u Ministarstvu financija – već je pričao u telefonsku slušalicu. – ‘Ajde zini već jedan, – stanka – a kojeg đavla radiš gori već četrdeset

godina da ne znaš kud se šeta ministar. I ti si mi niki čovik od politike – pritisne slušalicu na lijevo uho.

Ali gore se netko poigra s njegovim autoritetom i kroz telefonsku žicu, nevjerojatnom brzinom, dođe zvuk:

– Tu-tu!

On u nevjerici odmakne slušalicu, ali u njoj ponovno odjekne:

– Tu-tu!

Josina ne izgubi nadu: kroz glavu mu stanu prolaziti različite informacije o tome što učiniti u novoj, neočekivanoj situaciji. Napregne čeonu kožu u nadi kako će prisiliti njezinu unutrašnjost da ponudi spasonosno rješenje. Ali ništa, nije otkrio ništa novo, sve dok nije podigao glavu i na zidu, prema kojemu je bio okrenut, ne ugleda svoju izduljenu sjenu koja ga neodoljivo podsjeti na zrelu krušku.

– Torzo žene – izleti mu.

Zastane nad izgovorenom rečenicom, zadovoljan.

– To je rješenje. Žena!

Već okreće stranice svoga malog telefonskog notesa i ... Telefon već bijaše u igri: jedan dugački broj, onda samo jedan titraj, potom sedam puta i razgovor je tu, nježan i topao, pun nade. Erotike, možda!

– ‘Alo, ‘alo! Ti si to lipa moja. Josina je s ove strane žice. Josina! – sluša. – Tako je, sitila si se ti svog Josine – sluša. – Nu ti tebe, da ti ne znaš ništa o ministru za financije – napinje se. – Za pola ure. ‘Vala ti od svega srca. Čujemo se!

Misao iznova oslabi i on izgubi prethodne slike što su tako silovito ulazile u njegov svijet i bogatile ga svojom uvjerljivošću. Kao žive kolale su one od njegove

misli do očiju što su od njih stvarale gotovo opipljive ljudske figure što hodaju po određenom prostoru i vremenu.

Ali kako vizije ipak, manje-više, brže ili sporije, završavaju, on osjeti sve nedostatke sputanih ruku i opet započne izvoditi već toliko puta ponovljenu radnju:

– Ka' pas, jednostavno ka' pas. Čitav život naružan samo mogućnošću laveža. Brez ... – zašuti. – Brez cigareta!

Zaklopi na trenutak oči i ugleda se u probijanju kroz gomilu gorila koji mu nešto dobacuju.

– Idiot, ja san obični idiot. Pojubit ministra u sta na ulici u nazočnosti građana i tjelesni' čuvara – plače. – Dinka! Bože, 'tio bi' vidit malog Dinka. Ja san ga posla ... – prestaje plakat. – 'Vala ti mili za cigaret – napne uši. – Slatko tatino, sunce moje! – još nježnije. – Čedo! 'Odi! 'Odi mi u krilo – tepa. – Patkica je pletila prema svojim mladim, susrela lovca i: BUM! – naglo se prigne prema podu, zaljulja se i padne tako da mu je tjeme ostalo pritisnuto u pod. – Nemoj plakat, Dinko! Dinko! – naglo podigne glavu. – U ovon ludon trenutku – veselo će – vasiono, dajen ti do znanja kako u prostorin moje luđačke košuje više ne stanuje samoća. Jer ja san odlučio prestat bit zarobljenik ovog životnog besmisla i krenuti u bojitak, kako kažu svi oni koji zanjšu svoj verbalizan da dođu do slave – još življe. – Odlučio san, ja san jednostavno odlučio, spojiti sadašnji trenutak bile košuje i svoj svit u kojien ću od sada živit. I taj novi svit, u odnosu na ovu bilu košuju, – pogleda niz sebe – je izniman – zastane kao kakav mislilac. – Recimo ...

Josina se povukao u kut sobe, točno na lijevu stranu od onog malenog prozora što svojom minijaturnošću, u odnosu na debele zidove luđačke sobe, podsjeća na objekte romaničke arhitekture koji su pravljani s očitom namjerom da izoliraju vanjski od unutarnjeg prostora.

U njegovoj se glavi nije događalo ništa jer ga je obuzela silna malodušnost nakon dugih razmišljanja s kojima se borio od prisilnog “ateriranja” u ovu trošnu sobu. Ipak, pošto još jednom pokuša naći izlaz iz ovog unutarnjeg mrtvila u koje je zapao nakon prisjećanja na svoje voljeno dijete, stane osjećati neku težinu u tijelu. Činilo mu se kako teško uzima zrak iz te turobne sobe. Čak je osjetio silan pritisak da je napravio zabrinuto lice i ostao takav dugo vremena.

– ... sad mi se puši i ja tražim cigarete, a nji nema ni za lika – nastavi prethodni monolog. – I što tad? – zamišljeno. – Tako je! Nisan te ni primijetio kako siđiš tu i dušiš se u obilju dima – osluškuje. – ‘Ajde, Sjeno 1, izvadi cigaret i za svog prijatelja Josinu – reče ozarena lica i napne usne. – Konačno otpuhivanje dimova – s lakoćom otpuhuje zrak iz pluća. – ‘Vala, Sjeno 1! A moreš li ti, – zajedljivo – Sjeno 1, moreš li ti praviti duvanske krugove – postavi usta u oblik kruga. – Što, ne vidiš uopće dim? Zanimljivo, ona ne vidi dimove. ‘Ajde, – ustane i stane šetati po parketu – Sjeno 2 – više – upali svitlo kako bi se mogli viditi krugovi – trgne glavom i stane trljati oči kao da se pribire od napada jake svjetlosti. – ‘Vala ti Sjeno 3, – usmjeri pogled u pod – kaka samo brzina. ‘Ko li se ono žalio na komunalne usluge u našen gradu. Slipci, nije mi ni pa’ na pod a Sjena 3 ga je već uvatila – zadovoljno. – Nismo mi Žuta rika

i ne treba u nas puštat pepeo. Mi smo ovde antikarmisti. Mi smo kršćani i točka pa kod nas i ne more bit pepela – zadovoljno. – Tako je, kod nas ne smi bit pepela. Mi smo kršćani – ponosno. – Uostalon da vidimo što o ton kaže ministar za bogoštovlje i nastavu? – okrene glavu na lijevu stranu. – Sjeno 4, – više – pozovi mi ministra za bogoštovlje. ‘Ajde, molin te! – nakon kraće stanke, u kojoj je napeo uši, već govori u prostor. – Ali, gospodine ministre, zašto niste potpisali ugovor s dali lamon ili nekin brahmanon ako se zaklinjete na vjerski pluralizam i ričnik o toleranciji? Zar je potrebno da nacija samo kliče jednoj viziji Boga – zamišljeno. – Ili vi mislite da su drugi budale – ljutito. – Uvik jednina i samo jednina – smije se. – Jedan jedini Bog. Jedan predsjednik i uz njega samo po jedan ministar za različita ... – ušmrkava zrak u nosnicu. – Ali gospodine, – dere se – nemate pravo! – zajauče. – Samo san ‘tio – izmiče dijelove tijela i pravi grimase. – ‘Tio san mu uručit zahvalu što će konačno riješit moj slučaj od dvadeset tisuća kuna – naglo trgne glavu prema nazad kao da ga je netko udario. – Nnnneću plakat, ako ste to mislili – krikne. – Pronašli su ga? ‘Judi! Ono je nađeno nakon cilih deset godina – stane. – Majka je pristala – škripsi zubima. – Zgazili su ga uz trotuar – zašuti. – Pristala je za pet tisuća – klekne. – Dođi kraljevstvo tvoje ... Dođi kraljevstvo tvoje ... – podiže glavu prema stropu. – Pet tisuća za jedno malo, obično ... – plače. – Tika-taka, tika-taka! – s mukom ustaje. – Pet tisuća kako bi živio – zadovoljno. – Samo pet tisuća za srce. ‘Judi!

Noć je već poslala svoje zakonitosti u ruiniranu sobu, tako neodoljive, kao da je nije briga što ovo ljud-

sko tijelo toliko grči svoje unutarnje bilo u želji za pronalaskom spasonosnog eliksira nakon čijeg će djelovanja on, taj unutarnji smisao, drukčije okretati stranice života, iza kojih će sav svemir izgledati tako jednostavno dohvatljiv.

Odjednom, na trenutak se učinilo da tamne sile preuzimaju glavnu riječ, on skoči:

– Sjeno 5, a što kaže medij? Molin, ako je to moguće?

Izgovorivši navedenu rečenicu, pogurne nevidljive silnice u svojoj nutрини prema jednom središtu u kori mozga na kojoj se pojavi mikroskopski natpis: *Informativno središte za buduća i prošla radiodifuzna komuniciranja ...*

Kad se njegova namjera nađe ispred navedenog natpisa, on stane smišljati mogućnosti kako prodrijeti u taj začahureni svijet s kojim nikada prije nije bio u ovačvoj vrsti kontakta.

Unutarnji svijet nema zapreka – pomisli.

I za tren se otvoriše ona vrata u čijem prostoru, za velikim stolom prekrivenim bezbrojnim tipkama, sjedi čovjek za mikrofonom, sa slušalicama na ušima, i odmjerenim glasom izgovara:

– Konačno, uz fanfare i salve raketnih punjenja, zatvaramo stranice silnice dvadesetog stoljeća i još, uz trista šezdeset pet sunčanih otkucaja, uranjamo sve naše razvratnosti u novo, koje, ako li sami uzmemo smisao sebe u svoje ruke ...

Josina kašlje i klima glavom.

– ... može biti tisućljeće u kojemu će naša, – nastavlja radijski spiker – kao i svaka druga stvarnost,

stavljati svoju sebičnost u nešto što će, iza jauka osobne samodovoljnosti zvučati kao neumoljiva, nesentimentalna igra kompjutorske osobe i nekoga tko se već odavno pretvorio u stroj jer je u tome vidio samo sebe kao jedinku koja može, – nastavlja radio – u oputini vlastita sjedenja, uz sjenu mračne internetske komunikacije, bez obzira na okolnosti, biti sve što joj se učini kao jedina i prava vizija puta u holivudsko, versajsko, renesansno, kingkongovsko čudo, koje se, u svakom trenutku svoje samoće, može svijetu prodati kao netko tko jest i nije, te kao takav i može i ne mora trajati sve dok mu to prostor od šest milijardi zamoraca na Zemlji dopušta.

– Kako ‘ko! – uzvikne Josina ljutito.

– I upravo taj aspekt našeg suživnika, – nastavlja glas s radija – XX. stoljeća, koji odlascima ostavlja slike po čijim će šarolikostima ili sivilima još dugo plesati neki sentimentali koji bi u svojim nabitostima htjeli biti i u onom novom tisućljeću, koje svojim neparnim smislom obećava kako će se u bliskoj budućnosti u ovome svijetu čitava svijetla perspektiva svesti na jednu životinjsku farmu u kojoj više neće biti obrasca s kojega će kontrolirati neki savršeni mozak, Hitlerova ili Staljinova tipa, nego će to biti vrijeme u kojemu će neki nasljednik saksofonista ili ljubitelja nekog drugog instrumenta ...

– Narcisoidni političari! Ubojice sloboda! Teroristi u ime terorizma – uzšeta se po trošnom parketu, dok mu u glavi i dalje odzvanja govor čovjeka za mikrofonom.

– ... uz obilje nakaradnih sekta što će samoprijegornim odlascima u smrt najavljivati, s puno strastvenosti, nevjerojatan broj proroka, za koje su kandidirani hrvatski predsjednici samo obična igrarija, koji će odre-

đivati našim sebičnim mozgovima, što su ipak svjesni činjenice da je smrt ...

– Smrt! O, Bože!

Podigne glavu prema nebu i zagleda se u prazan strop iznad svoje glave. Ispred očiju mu se za trenutak stvorila izmaglica, bljedilo uz koje izgubi osjećaj sebe u prostoru i vremenu. Ipak, u onoj tamnoj sobi u njegovom mozgu trajao je govor čovjeka u mikrofon:

– ... jedina neumoljiva pratilja, pa im stoga trebaju svi lažni autoriteti koji obećavaju kako je jedina nada, bez obzira na sva tehnološka ludiranja, usmjerena prema ljudskoj apsolutnoj kontroli i traženju puta koji omogućuje našoj sebičnosti duže trajanje u raskošnoj ništavnosti u predsjedničkom ili inom mozgu – vodiču svega.

– S toga aspekta, u ovom pesimističnom esejiziranju i nema neke vidljivije rupice – nastavlja glas s radija – koja bi nam u predstojećem tisućljeću mogla dati veću dozu optimističnog iščekivanja jer se svijet, barem onaj napredniji – zapadni, već na kraju XX. stoljeća toliko zamorio nacionalnim da je, nakon svih tih stogodišnjih, tridesetogodišnjih, vjerskih, revolucionarnih i nacionalističkih ratova, stvorio takvu uniju u koju mogu ući svi oni što su u ovom trenutku, u ime opasnosti od terorizma, zamotali svoj stari izlizani nacionalni naboj i izbacili ga poput zavežljaja pod prostor prosperiteta i blagostanja novoga svjetskog poretka, u kojemu će, bez kondoma, spirala, tableta ili kakva drugoga kontracepcijskog smeća, netko, putem snage tehnološke misli, moći narediti nezačetom djetetu da odgodi svoj početak uguravanja u očev, pa onda u majčin prostor rasta.

– Dinko moj! Dinko moj! Dinko moj! – glasno

nabraja kroz suze Josina.

– I tada će – nastavlja spiker – zamjena za ratove XX. stoljeća, koji su se ipak vodili s junacima, žrtvama, pobjednicima i poraženima, biti oni u kojima na poprištima neće biti golih i masakriranih trupla...

– Srce! Obično, malo, dičije srce – plače.

– ... nego će se njegove posljedice osjećati na obilju sanatorija po kojima će, u nedostatku osoblja, hodati naprave s čijih će usana progovarati hladnoća riječi: *Gospodine Ghandi, ja se divim vašoj širokogrudnosti, ali nisam programiran za bilo koji viši slijed vaše misli.* A mi, oni koji neće biti ni kontrolori, ni bilo koja sanirana veličina iz XX. stoljeća, čekat ćemo, u kutu svoga doma, svoje samoće, da nam se, ako li to bude netko htio, dogodi kakva tjelesna uгода po čijim kontrolama svi ti mogući senzori, nadamo se, neće moći stalno prelistavati svoje mogućnosti.

Josina nastavi glasno plakati.

– I pored svih ovih zlogukih proročanstava, – spiker podigne glas – ostaje ipak jedna svijetla činjenica u kojoj se ne može vidjeti dolazak XXI. stoljeća, barem ne iz ove naše sadašnje perspektive. Istina, ona se može pretvoriti u puku nebulozu jer se ideja o trećem svijetu, indijskog potkontinenta, koji još uvijek diše praznog želuca, ali i drukčijih vjerskih nada, može pretvoriti u pohlepu kineske civilizacije. A ona prijeti da se jednog dana razmaše snagom eruptivnog progonitelja koji će suknuti svojim mačem i protjerati sentimentalnu nadu svijeta, hinduističku strpljivost i širokogrudnost, u smrt zapadnjačke tehnologije, koja će, tako i tako, danas ili sutra, trebati roblje po kojemu će, uz deklarativne povi-

ke na nacističke dogme, plesati uzvišeno bijelo smeće ...

– Bilo smeće – jeca. – Dinko! Bilo smeće!

Josina na trenutak zaustavi govornika u Središtu za difuzna reinterpetiranja jer se ispred njegovog pogleda na stropu pojavi iluzija nepreglednog neba, s čija četiri boka, na pravilnim građevinama, koji probijaju plavinu neba u nedogled, hodaju ljudi s krilima i aureolama. A u sredini, na velikoj udaljenosti, nalazi se čovjek ispred čije ruke lebdi bijela golubica koja u kljunu nosi maslinovu grančicu.

Ta ga slika prisili da joj nađe pandan i on napregne mozak kao da mu je to od najpresudnije važnosti.

– Andrea Pozzo – izleti mu. – Dinko, predajen te Andrei Pozzu!

Potom mu slika ponovno nestane u tami stropa i on, kad se nađe u samoći sobe koja ga je neopisivo proganjala, vrati svoju radio interpretaciju:

– ... koje je tamo davnih luterovskih vremena spremlalo omču smrti nad čovjekom i njegovom željom da bude ono što jest – biće. Stoga valja reći kako je sve ono što je od tada nastalo, a to je u suštini veličina ljudskog ega ...

– Ego! Prokleti ego – viče Josina.

– ... sada pretvoreno u nešto – nastavlja radiospiker – iza čega je, taj isti ego, prestao biti konstanta iza koje se netko krije i potiče drugoga na beskompromisnu i nesmiljenu utrku sebičnosti. Taj je ego sada mač koji u harakirnom letu siječe sve one što su ostali u onoj rečenici: Ja sam samo svoj na svome. Jer, gospodo, želimo li se othrvati silini gladnih želudaca koji će narsnuti s istoka, mi moramo prijetiti kolektivnim nukle-

usom kada se ta ista masa pokuša pridružiti našoj zapadnoj sreći i stane je survavati u nešto što se, u bliskoj prošlosti, zvalo sentiment i milosrđe.

Ponovno zaustavi spikerov govor. Učinilo mu se da ulazi u vlastiti mozak, provaljuje vrata na informativnom središtu, zađe spikeru iza leđa i snažnim mu zamahom zabode u njih nož. I dok je ovaj padao, on slavodobitno vikne:

– To i jest životno pitanje, ako zanemarin sve naše mrtve – zastane kao da se nečega prisjeća. – Srce! – zaječa. – Malo, mizerno, dičije

Izgovorivši navedenu rečenicu, osjeti neviđenu težinu, kao da mu je netko stavio ogroman kamen na srčanu pumpu. Potom mu se na ustima pojavi neka tekućina. Osjetivši je, naglo podigne glavu prema desnom ramenu i propusti malo tekućine na bjelinu košulje, ali mrak je bio snažniji od njegove želje da prepozna što to nosi na ustima.

– Što je to? – upita se.

Iznova napne sve očne mogućnosti u ovlaženi dio. Ali ništa! Kad je bio zamoren novim bezuspješnim pokušajima traženja uzroka za vlažnost na ramenu, ponovno prodre u sobu za informiranje i brzo stane tražiti onoga kojega je netom prije tako neumoljivo usmrtio. Ali, uz njegovu nevjericu, komentator je sjedio tamo i već nastavljao prekinutu misao:

– Sada nam, – nastavi radio – na kraju svih ovih slovnihi hodova, ostaje učiniti kakvu-takvu rehabilitaciju mogućeg smisla pa u nadolazećem zamoru misli iznaći moguće proroštvo za sutrašnje i dolazeće. Ali, i pored sve upornijeg pokušaja izgradnje temeljca za ohrabruju-

ću ideju, čini se da u dvadesetom broju stoljeća svatko tko je u društvu nešto značio osuđuje pokušaje rokera, hipija, pankera i svih koji su ukazivali ovoj integrirajućoj civilizaciji da je krenula u krivom smjeru. Oni su, od škole do policije, prikazivani kao devijantni tipovi te ih, u duhu rotacije, treba preodgojiti kako bi mogli funkcionirati za dobrobit čovjeka ili ih, u boljem slučaju za te pojedince i njihovu samobitnost, uputiti na popravljjanje u neku zatvorsku ili, u češćim slučajevima, psihijatrijsku ustanovu. Tako će budućnost dvadeset prvog stoljeća biti sigurna pred činjenicom da može doći netko, umjetnik ili prorok, i survati je u neko mračno – srednjovjekovno stoljeće.

– Ipak će sve to past u bezdan sebičnosti – slavo-dobitno će Josina. – To je već odavno mrtvo, nestalo – plače. – Ka' i malo srce, zbog običnog poljupca. Jedan mali poljubac ministru za dičije srdašce – grize usne. – Čaćino!

– Jedino, za sam kraj, nastavlja radiokomentator – možda je ipak izlaz u tome da se sačeka netko tko će poput pravog (ili lažnog) mesije, Krista, povesti nas i prijeteće, novo tisućljeće na put nade i ljudskosti.

– Bljak! – digne se i pljune. – To su obične tričarije. Prestani! – vikne.

Sada mu iz svijesti nestane radio komentatora i on se usredotoči na tamni prostor ispred sebe. Stajao je tako dugo, kao da se ispred njega odvija neki dugometražni film toliko zanimljiv da gledatelj ne postavlja pitanja ni vremenu, ni prostoru, zašto protječe i odnosi ga u starost.

– Sjeno 6, – naglo skoči – reci mi sa svoga žen-

skog aspekta, – nasmiješi se kao da gleda najljupkiju ženu na svijetu, a ne vlastitu fikciju – jesi li ti za obiteljsku diktaturu ili demokraciju? – ljutito će. – Nisi ti – zabrinuto – za Aristotelovu koncepciju da samo najsposobniji mogu upravljat, i to u obitelji, diktatorski kako bi u polisu-državi bila demokracija – zadovoljno će. – To je to – staje. – Sjeno 1! – više. – Molin, cigaret!

Josina sjedne na pod, zaklopi oči i stane snažno povlačiti zrak u pluća, kao da uvlači dim. Potom otvori usta i ispusti snažan uzdah, kao da ispušta dim. A u njemu, dimu, vidi operacijski stol na kojemu je, preko malenog tijela, prebačena prostrana zelena ponjava.

– Lako je izgubit smisao života – vikne. – Ili, bolje rečeno, uzeti ga iz nekog nakaradnog smisla koji je izmišljen radi činjenice – zbunjen zašuti. – Točno, ona se tamo zabavlja, a načelno radi i unda ... – radostan će. – Ministri moraju preuzet rješavanje nebitnih stvari – smalaksava. – Pomoć! Sjene, molin vašu pomoć! – zašuti i stane osluškiivati. – Glazba! Odlično, volin glazbu!

Stane luđački tresti glavom, skačući po trulim das-kama.

– Ponekad u ludilu vlastita smisla – Josina napravi govorničku pozu – zalupimo vrata na spremnicima naših tišina i u ritmu nadora neke lupajuće glazbe pokrenemo senzore i zatvorimo prolaz svakon podražaju, – trči po podiju i trese glavom – pa odrecitiramo još jednu uspavanku stvarnosti, koja umire na raskrižju egoizma i samoće čovika koji se s toliko naboja rodio u svoj svojoj čudnosti rasta, u eter koji bi i sam htio biti nerazorivi smisao opstanka i kajanja svakog izbacivanja sebe u beskonačno. Tada, u erupciji tih taktova sa zvučničke

kutije koji zaokupljaju vaše senzore za prijenos auditivnih podražaja, osjećate kako nešto, bez psihoterapeutskih okota, odjevenih u bilu odoru koja oko vas šeće, u ludnici ili bolnici, svejedno, prodire u stanične opne živčanog međuživlja i eruptivno raznosi iluziju ništavnosti, koja se tako dosadno srozava na obični upljuvak između jedne i druge doze klope, pa se potom podigne do stadija iz kojega se samo može, uz poziv nekog totalitarnog sustava, krenuti u opčinjenost ubijanjen sveg onog za što će dogma, pod ovon ili onon isprikom reći kako je opasno za nježin i vaš slušni sustav.

Ali, ako li se on prividno stane urušavat, ona, ta zarobljavajuća najava smisla, podigne rezolutnost glasa sa svirajuće naprave, – trese glavom – na čijin stranican zaleluja niz glasova vaših godišnjaka, poput onih na stadionima ludosti, i čitav svijet van za nepuni tren postane nešto što će ponovo sunuti u vaše eruptivno nestajanje uz smisa neke otkaçene svirke čiji je zanos ipak, u većoj ili manjoj dozi, s početkom i krajem.

Tada, na kraju hepienda, izvadite – otvara oči – vaš mozak u žižu života, – prigine se i gurne glavu prema naprijed – u kojoj, ako to niste znali, mrtvilo nesposobnosti obuzme vašu želju za opstankom u svitu semafora, asfalta, divica, horoskopa, new agea ili bilo koje novotarije života za koju, u većoj ili manjoj mjeri, kažemo da nema smisla pa joj s toga aspekta treba reći: *Stara, idi u đavliju mater i ti i tvoje biciklo koje me već dva desetljeća vodi u nešto što je samo lipo kada u nekoj diskoteci razvučen Zeppeline, Rolaće ili, eventualno, u potrebu za dopon, neku tamo, lahka joj crnica svjetska zemlja, Janis Joplin, koja je ...? O*

crto, hodaj dolje-gore, nemoj biti ravna, ja trebam tvoju pomoć.

No, ništa, svit se ne osvrće na umiranja, on njiše u svojim silnican, – Josina okreće glavu čas na jednu, čas na drugu stranu – ljuljajući sebičnost, glumeć humanost i ugravavajuć sve svoje buntovnike u traženja iza kojih su oni, balavi i sa strasnin mirison pelena, uronili svoju stražnjicu u zajuttrak neprospavane noći i stali, uz obilje ovozemaljske blagodati, pajseron ubijati zatvorenost na kiosku, livo od policijske postaje, – udara glavom u zid – virujući valjda kako su tupasti vicevi o policiji velika stvarnost. Ali kada se naboj sudara dva metalna predmeta stao ugravavati u zone jutarnje tišine, sve su halucinogene obmane uronile svoju lipotu u brutalno udaranje u predio bubrežnih koordinata, tamo negdi u policijskoj postaji broj X. I tako će mlado biće, u zatvorskoj ili nekoj terapijskoj zajednici, bez eruptivnog zanosa neke revolucionarno-krešteće glazbe, nego uz križ Njegove Svetosti, koji se, o di ste vi nevirni, survao u smrt kako bi naši trendovi, za koje je besmrtnost samo u mom i ničijen drugon tilu, utopli u nešto što nikad nije i neće nestati iz ovih nabijenih etera za koje kažemo da će biti jedini i sami u svin tin praznin kataklizmičkim prizivima koji samo plaše svojim ofucanim olupinan, bezmisaonin – trešnja glavom se pojačava.– Unda je glasnost s CD nosača zvuka još jednon napala vaš prostor i svit se ponovo vratio u pravu normalu, s koje je i počeo, u blaženstvo u kojien, osin buke i krčkanja u slušalican, nema mista ni za što što bi, baren u ton času leta, moglo narušiti sklad trenutka. No, kad odmaknete slušalice s ušiju i nakon što one ponovo osjete slobodu,

morate zapitati svoja ositila za smisao, zašto je nitko, tamo neke davne sedamdesete ili bliže, dozvolio da se nitko ovakav, poput ovog glazbenika, uvuče u tvoju mladu potrebu, kako bi je razdira i vuka na nagon slobode koji je u njezinon trajanju, ipak, tako mali pa mu treba valjani limitator koji će ...

– *Gooo-spoou-dine! Biti će dovoljno jedan ŠUT!*
– vikne.

– *A lova?* – promijeni glas Josina

– *Prava sitnica!* – slavodobitno će.

Tamo, u zaleđu tvoje sebičnosti, prijatelju moj, čeka Dinkova smrt, nakon koje more, ako ti zatriba, šuš-kati velika gomila od koje ćeš se moć *šutirat* cilu vič-nost – klekne na koljena. – Samo, jesmo li dovoljno ve-liko ili mali da u bljescin vlastiti' potreba odrecitiramo drugima njiov odlazak u naše ravnodušje, koje će, ako li se i to jednon dogodi, uvijek tražiti nova umorstva – plače – u cilju samozadovoljenja, svejedno, uz taktove koji ubrzavaju ili malaksavaju puls.

Dođe ispod malenog prozora luđačke sobe u kojoj je boravio i stane skakati prema njemu. Bio je silno uporan kao da je uvjeren kako će ga dosegnuti i odvesti se u slobodu. Ali kad se toliko zamorio da su mu s čela stale padati krupne kapi znoja, osjeti kako su mu ruke zarobljene u bjelini luđačke košulje pa stane vikati:

– Sjeno 10, od danas je ovaj ovdje, naš državni aparat, koji smo zajednički stvarali u ovon prostoru koji se ludara zove, osta bez premijera. Shvaćaš, takve su moje ovlasti – klima glavom. – Tako je, sjeno 20, raspuštan i parlament u ime demokratičnosti.

Josina napravi dugu stanku u čijem vremenu nije

osjećao ništa. Ali kad je ona postala dosadna, započne lupati glavom po vratima sobe.

– Molin vas, – dere se – svucite mi luđačku košuju, želin živit u stvarnon svitu – odvažnije će – po kojem ‘oda tolika množina Dinka – zašuti kao da ispituje vlastiti muk. – ‘Judi! Želin vanka! Vanka! – luđački više. – Sjene su mrtve. M-r-t-v-e-e-e-e-e-e-e!

* * *

Slijedom razmišljanja o životnom putu po kojem hoda ljudski smisao, skloni smo vjerovati kako se stvari jednostavno rutinski ponavljaju i mi se moramo svojski truditi kako bi odagnali tu vrstu dosade koja tako neumoljivo ubija ljudsku psihu da je sve jednostavnije i bolje nego jedno dosadno ponavljanje koje se jednom, ili ne daj Bože više puta, dogodilo. I onda se takav događaj toliko obezobrazi pa stane ulaziti u svaku novu pojavu toliko žestoko da se jednostavno zapitamo ima li opće smisla htjeti novosti. Jer čini nam se kako su te stare situacije toliko znakovite da recimo, majka pristupa djetetu onako kako su njezini pristupali njoj i u istom stilu, ona stane tepati svom mezimcu, ubacujući različite igračke u njegovo vidno polje:

– Hajde, maleni moj! – stala bi nježno pozivati malenog na igru.

Dijete bi, kao namjerni rušitelj tuđih očekivanja, izvuklo zastavu šutnje iz svoga spremišta i šutjelo kao zaliveno u tom svijetu čiji smisao rađanja i rasta prema kraju ipak određuju odrasli.

– Maleni moj, možda bi htio ... – topila se od nježnosti žena.

Uzme u ruku maleni žuti autić, na kojemu je pisalo BMW, isturi ga prema naprijed kao da želi zainteresirati nekoga tko se potpuno umrtvio i ne zanima ga ovaj ovdje, naš svijet. Ali ništa, tišina carevaše savršeno složenim prostorom ogromnog dnevnog boravka.

– Maleni moj! – rastapala se žena od nježnosti.

Ništa! Ponovno ništa zatvori vrata na njezinim osjećajima, koji su tako silno željeli pomak, udarac, buku, riječ, tepanje možda. Zato žena odlučno stavi malenu napravu na plastičnu stazu koju su uokvirivali sitni kamenčići, čineći od nje pravo zmijoliko tijelo koje svakog trenutka prijete da automobilske gume odvedu tu malenu napravu u nepreglednu daljinu.

– Voliš taj zvuk – reče kao da miluje svojim riječima.

Pritisne stražnje gume na omeđenu plohu a iznad njih, u trbuhu autića, zabruji njegova malena silina i on poleti, najprije po omeđenoj plohi a potom se nezgrapno popne na nepravilno postavljene kamenčiće i prevrne tako da su mu kotači, okrenuti prema gore, ispuštali neumoljivu silinu koja ga je i povukla u ovu havariju.

– Dinko moj! – protepa kroz suze. – Pad anđela!
– podigne se kao omađijana i krene prema sredini sobe.
– Pad anđela! – ponavlja.

Žena se ushodala poput stroja koji vodi neka nevidljiva ruka što uživa u jednostavnim radnjama koje se ponavljaju tako jednolično u dosadnom ritmu nakon kojega možemo izgovoriti samo ono:

– *Tamo-amo*, – ponovno – *amo-tamo!*

Sve dok u jednom trenutku, kad žena izgubi izraz u očima, njezino krhko rame ne uhvati snažna muška ruka.

– Vjera!

Ali ništa! Žena pomiče noge a stoji na mjestu jer je zaustavlja njegovu snažna ruka.

– Vjera! – vikne.

Opet ništa! Tišina i bezizražajni pogled koji je usmjeren u neku bezličnu točku koja i jest i nije negdje na obzoru.

– Vjera! – iznova vikne. – Mora bi!

Iznenada odjekne strahovita pljuska po ženinu licu. Trzne se! Zatitra od uzbuđenja, kao da se probudila iz nekog udaljenog filma.

– Ti? – zine prema udaraču njezina obraza. – Josina, ljubavi!

– Vjera – gotovo ju miluje riječima.

– Dragi! – još nježnije će ona. – Više ga nema – reče bez nade.

– Gore je – pokuša on sa smiješkom. – Gore – upre prst prema stropu.

– Dinko!

– Da, Dinko!

– Čuje nas – ona će.

– Da, čuje nas.

– Dragi – priđe mu s leđa i objumi ga svojim krhkim rukama.

On zaklopi oči i prepusti se silini osjećaja što su navirali sve jače i jače prativši stisak koji je pojačavala. U jednom trenutku se toliko zanio da pomisli da pilotira stegnut sigurnosnim pojasom, ali kad shvati da ga gri-

je toplina ženskog tijela, doda:

- Jesi li bila na ličničkon pregledu?
- Da – odgovori odlučno.
- I?
- Ništa! Samo vrijeme – odvрати ona.
- Kako to misliš?
- Velik je to stres i ...
- Misliš zbog smrti.

Ona ne odgovori ništa, samo ga još jače stegne oko pojasa.

- ‘Oćeš li moć’? – upita je.
- Oprezni su – otvori oči. – Pola-pola!
- Kad?
- Ovisi o ...
- Čemu?
- Unutarnjem zadovoljstvu i želji za životom.
- Novin životon, misliš?
- I vlastitim, rekli su ... – prekine misao.
- Draga, zar!?
- Nasljeđe je izgleda jako važno. Iznimno, kažu.
- Draga – pokuša se okrenuti i zadati joj poljubac.
- Spominjali su pokojnog oca – zajeca snažno.
- Nemoj plakat, draga! – milovao joj je kosu rukom koju počеше iznad svoje glave kako bi dosegnuo njezinu kosu.
- Ponekad pomislim kako je to jedini izlaz, ali onda ... – ponovno prekine misao.
- Sitiš se nečega, neke nade – izleti mu znatiželjno.
- Tebe, ti si nada. Dragi!
- Obična ruina. Gora od tebe, ‘jubavi! – okrene se prema njoj.

– Ali iza tebe stoji netko tako neodoljivo jak i moćan – unese mu se u lice.

– A to je? – zabezegnuto je pogleda.

– Udruga za potporu zabludjelim Amerikancima – odgovori ona.

– I to postoji? – zabljuje se u nju kao da je zlatno tele.

– Da, na sriću!

– Srića za tebe, možda!

– Za nas, dragi. Za nas i za naše možda buduće nezačeto, novo dijete.

– Gospođo! – započne ljutito on. – Morala bi jednon shvatit kako san ja već davno raskrstio s ‘merikanskim trican. Meni je, draga moja, važna priča moje babe i točka. Ja nikad više neću moći biti ‘Merikanac. Pa bio i ...

– U ludnici, sudu besmisla, u ništavilu vlastitih nemogućnosti. Dragi moj, jesi li ikada postavio pitanje tko je zaslužan da si ti ovdje. Tko je zaslužan da si uopće izišao iz ludnice, u koju si smješten zbog onog poljupca? – zagleda se u njega kao u ikonu. – No, što je, zini!

– Što? – pogleda je pun očekivanja.

– Znaš li ti kako si ovdje, na slobodi? – nagne nad njega svoju vitku figuru.

– Zatvoren san bez argumenata i ovo je samo logična posljedica, draga moja.

– Lakovjeran si, dragi – reče nonšalantno. – Igra je u rukama Amera. Oni su ...

– Što? – zine on.

– Dali stotinu tisuća za postludničko snalaženje i ...

– I! Reci!

– Još i smjena – zajedljivo ga pogleda.
– Kakva smjena?
– Proglašeni su običnim teroristima u službi islamskog svijeta. Zanimljivo! – reče puna skepse.
– Tko to?
– Ministri financija, unutarnjih poslova i zdravstva.
– I! – opet zine u čudu.
– Nisu ni htjeli čuti o tvome oslobođenju pa ih je ...
– ‘Ajde, žuri! Želin čuti!
– Premijer ih je smijenio u isti trenutak, znaš li ti to? Sve u jednom trenu. Proglasio ih je za rušitelje zapadnog sigurnosnog sustava i za teroriziranje američkih građana. Za smrt ... – žena prekrije oči i snažno stane plakati.
– Kakvu smrt? – vadi rupčić kako bi joj obrisao suze.

– Sinaaaa – zadrhta joj glas – američkog građ ... – ne nastavi započeto, pride trosjedu i uroni svoje tijelo u njegovu mekoću.

Žena prekrije rukama svoje lice i za tren utone u svoju tišinu. Josina sjedne pored nje, gurne joj ljevicu ispod leđa, dok joj je desnicom milovao lice koje je iz trenutka u trenutak bivalo bljeđe i bljeđe. Stajali su tako, kao da su etruščanske nadgrobne figure, bez vidljive želje za promjenom svoga stanja.

On se prvi vrati u svoj svijet. Najprije joj, kao da je lahor, poljubi obraz, a potom usne. Ali kad ona ne odvrati, podigne oči prema blijedom svjetlu koje obasjavaše dnevni boravak i kad se uvjeri da ona spava, podigne joj noge na trosjed i ostavi je u tom položaju.

Ženino tijelo leži opušteno na mekom ležaju kao da već stoljećima čeka upravo ovaj položaj u kojemu će

uživati zbog trenutka koji ju je konačno odveo u sferu apsolutnog odmora po kojima može slobodno pasti te male ovčice među kojima prepoznaje jednu koja joj se učini toliko poznata da je nije mogla ostaviti u svojoj nutrini:

– Dinko! Janje materino! – progovori u tišinu sobe i ponovno se vrati u svoju nutrinu, po kojoj su i dalje hodale malene dječje glavice i pozivale je na još jednu od bezbrojnih igara koje im je nudila.

I dok je žena, po tko zna koji put, prelistavala manije koje su je sve više proganjale od Dinkove smrti, Josina iziđe na prelijepu verandu s koje je odvodio onaj vijugavi puteljak kroz uređeni vrtni park i, naslonivši se na ritmički, sivo-bijelo, obojenu balustradu, zabode pogled negdje u daljinu u krošnje drveća po kojima je zasigurno u ovo proljetno vrijeme igrala svoje igre raznorepa vrsta ptica pjevica.

Koliko se god trudio da se zadovolji tim prelijepim sunčanim ugođajem, nije se mogao oteti mislima koje su ga sve jače progonile što ih se je više nastojao osloboditi skrećući misli na vrt, biljke, kukce, zov lokomotive što je treštala u daljini ili pak grmljavinu zrakoplovnog motora što se, bilo je očito, spuštao na obližnju pistu.

To je to – pomisli. Ali nakon nekoliko otkucanja srca izgubi slijed misli: – *Što san ono pomislio?*

Uzaludno je pokušavao. Činilo mu se da ga je netko izgurao na verandu samo da bi u tom predivnom okruženju zaboravio na probleme s kojima se ... I tu se onda nije mogao sjetiti svojih stalnih pitanja: Što ga to odjednom muči?

I kad mu je to stajanje na prelijepom balkonu do-

sadilo, odluči se prošetati po njegovoj površini. Najprije lijeno pokrene desnicu, kao da mu je najednom postalo krivo što mora podizati noge da bi prevalio određenu udaljenost:

– Kao u ludnici – izleti mu poluglasno.

Ta ga misao nesvjesno uputi prema prozoru, odakle su se uporno reflektirale sunčeve zrake mameći ga nekim snažnim zovom u svoje, učini mu se tako, neodoljivo krilo puno umiljate ljepote. U početku se branio od tog izazova, ali na kraju odluči približiti svoju znatiželju upravo tom izvoru provokacije. Sad mu je korak postao odlučniji kao da želi što prije otkriti razloge zašto se baš sad odlučio ući u trag sunčevu zovu. Ali kad se približio, sunce više nije stanovalo tamo jer on promijeni kut gledanja i tako izgubi sunčev sjaj. Zato, a to postade iznimno važno, ugleda ženu kako bezbrižno spava na ugodnom trosjedu.

– Vjera moja! – izleti mu nježno.

Kako samo bezbrižno spava – pomisli dok ju promatra kako nepomično leži. – *Ili ...! 'Ko uostalon zna što se događa u nježinoj glavi?* – zamisli se nad tom rečenicom. – *Kako je lagano biti u vidljivon svitu, sitnica* – stane kao da otkri veliku novost i sad čeka da je patentira. – *Doli u nutrini se odvija sav smisao. Tamo je drama koja traje, daske, glumci, redatelji, horori ili komedije. Monodrame u kojima se traže izlazi iz životni' kaljuža, iz sranja* – zastidi se nad tom mišlju. – *Čemu uostalom finoća, mrtvilo ne bi smilo biti uglađeno lažnin sjajen. Nutrina je svakon prljava i tek ju nevjest promatrač gleda kao pravi sjaj* – onda naglo zaustavi misao kao da se nečega

dosjeti.

– Ne! – udari ljevicom u dlan desnice.

Stegne potom ljevicu prstima one ruke u koju je ona udarila, tako snažno kao da se sam bodri što je učinio tako odlučan potez koji ga za tren uvuče u razmišljanje:

Bože moj, kako je to besmisleno – zastane – biti razapet između osjećaja pripadnosti ili ne. Bit ili ne bit u igri identiteta ili bezličja. Gospode, pomози mi! Ja te triban – odvoji ruke i zabode prste u očne jabučice.

– Triban mrak! Mrak za opuštanje – vidi tamu i pokoju svijetlu iskru koja se pojavi kad jače pritisne prste.

Život je agonija u kojoj pokušavamo opstat kao neko i trajat, ali spletovi koji zadovoljavaju naučene potrebe daju samo svojih poslušnicin i njihovih tutorin i tada ...

– Baka mora umrit u mojen sićanju, jer ...

Ovi su ovdje sve više i više debili. Prodaju se za obični, jebeni – zadrhta nakon tog vulgarizma – dolor. Kao da je to svetinja, a ne Njegovo obećanje na Maslinskoj gori ili na Posljednjoj večeri. Danas je – plače – u modi biti Juda. O Bože! – miče prste s očiju. – I ovo ...

Zašuti jer je u daljini odjeknuo prasak nejasnog identiteta. Josina se baci iza cvijeća koje je čučalo u velikom kamenom loncu. Pokrije glavu rukama i ostane tako nekoliko trenutaka koji su se njemu činili kao prava vječnost u koju će se sve survati ako ta grozna pucaanja nastave još nekoliko časaka. Ali, na njegovu sre-

ću, više se ništa ne dogodi, tišina ponovno stane odbrojavati njegovo dahtanje tu iza prelijepog cvijeta.

Kakav Haag, moj dragi prijatelju! U ime stra pred smrću triba 'jude u sudnicu, bolnicu, ludnicu. U ime podile odgovornosti. U ime Hirošime, Nagasaki-ja, Bagdada, ozonske rupe, u ime prosperiteta svita – stane se pridizati.

Primijeti kako mu niz hlače curi neka topla tekućina.

Stra'! Triba osudit stra' prije nego se probudi i postane monstrun, kao što su oni koji svakin danon demokratski prosviduju jer je to sloboda koja vodi ničemu – onda mu se odjeća učini ljigavom. – A ovi ovd, stanovnici zemlje, u koju san polaga toliko nade ... – prekine misao.

– Svi će se jednon pretvoriti u 'Merikance, u smeće, u bezidejnost kad je duh u pitanju. Svi! – više.

Sunce, koje je netom prije bilo visoko na obzorju, kao da naslućuje navalu bijesa iz njegovih iziritiranih pluća, ubaci u veću brzinu i za tren, bar se tako učinilo, poslušno stane nestajati na izbljedjelom horizontu.

* * *

Svi Josinini padovi koje je doživio u posljednje vrijeme stalno su ga uvlačili u razmišljanja o jedinom izlazu iz tih svih tragedija. Ali kad bi bio nadomak samoubilačkom činu, u njegovoj glavi bi se zaljuljala ona, toliko puta ponovljena, spasonosna misaona shema:

Gospodine Bože! Tebi, koji si tako blaženo iziri-

tirao prve stvaratelje da pokrenu sve svoje stvaralačke sastojke, hvala Ti što si danas, na prijelazu u dvadeset prvo stoljeće, u moju samoubilačku želju, vratio tako grandioznu veličinu koja se glazba zove. Jer, predragi, svatko, ako ima imalo mašte, može sjesti na njezine adrenalidne mogućnosti i uznijeti našu taštinu u erupciju u kojoj je ona, to bi moglo biti znakovito, jedina, nedokučiva i vječna za sva vremena, ili je totalno socijalna i s njom u istom košu plešu različite dobne i socijalne grupe iza čijih postupaka tijelo toliko nadraži moždane podražaje da se on, gospodin mozak, toliko uzoholjen, uvjeri kako mu je u tom zanosu sve moguće pa stane u unutrašnjosti te prelijepa ili debilna lubanje pisati rečenicu koja je, o Bože blagi, survala vjeru u suicid, u kojemu je već davno, prije nekih tridesetak godina, ostavio svoju stranicu i njezin blagouzoriti otac. Doduše, on je to učinio bez glazbene seanse, ali, zar smrti treba gledati u zube? Ne, smrt je takva kakva je i točka.

I tako Josina ostade sam u toj velikoj kući, koja je bila naslijeđe njegovih voljenih žena. U početku ga je strašno ljutila činjenica što je u ženinu domu koji je stvorio otac njezine majke. No, kasnije se pomirio s tom činjenicom i boravak u njoj bi mu iz dana u dan postajao zanimljiviji, gotovo opčinjavajući. Osobito stoga što je već poodavno sve više i više ulazio u tajne kompjutera i iritirajuće brzog razvoja internetske tehnike i s njom u svezi širenja virusa koji su sve više uznemiravali i njegovu maštu. Jer, kad bi mu misao zapela, te je nije mogao do kraja oblikovati za utrku s tržištem ideja, a pogotovo ga je interesiralo američko, on bi se zaputio po

prostranoj kući i zavirivao u kutove, kao da traži rješenja za sve te silne izazove. Kad ih ne bi uspio otkriti, ušao bi u bijeli salon, koji je prema Vjerinu pričanju bio samo za ženske iz njezine obitelji, i onda bi se ideja sigurno rodila. Zato je jednoga dana, dana koji je bio toliko turoman i siv u njegovoj glavi, prebacio svoju kompjutorsku opremu baš u tu sobu i sjeo iza velike bijele naprave kao da očekuje početak jednog, za njega, nadnaravnog vremena.

Našavši se u prostoru sobe, sam u moru životnih dilema, stane po njemu kružiti i tražiti mogućnosti kako bi otkrio smisao. Ali onda za nekoliko trenutaka shvati kako je bol, koja mu se upravo uvukla u potkožni živac, ispod obrve iznad lijevog oka, točno u predjelu najveće gustoće trepavica, pokazatelj da je život zapravo jedno grčevito zaustavljanje želja, jer ga upravo te, za vječnost nevažne činjenice, koje zovemo bolima, sputavaju da do kraja odigra svoju ulogu. Onda, pritisnut bolom, koji ga napada sve više, on zatraži vlastitog unutarnjeg umiritelja koji mu, u ime neke osobne hrabrosti, grakne:

– Prijatelju! Brate! Godišnjače! – zašuti njegovo drugo ja, ali ubrzo nadoveže: – Isto satniče! Isto sekundniče! Isto kožniče!

I kad ga uvjeri da je on zapravo najsavršeniji vid njegove potrebe za opstojnošću, Josina ga stane iskušavati, zavljučiti svoje misli u njegovu razboritost i stalno čekati na odgovore koji, ovisno o raspoloženju tog sugovornika, ponekad graknu:

– Idite ti i u đavlije zapetljanje, nije me briga za sve te tvoje životne traume. Meni je, dragi moj, potrebit vlastiti mir i ništa više. Stoga te molim da učiniš sve...

Josina prekrije uši i na trenutak zaboravi tog unutarjeg iskota koji ga nikako ne želi razumjeti u svim tim pokušajima zaboravljanja boli, a u jednom mu se trenutku učinio tako silan da ga je uspoređivao s izgubljenom obitelji, dvojbenom domovinom ili čak s vjerom.

Šteta, – pomisli u jednom trenutku – *prava je šteta što mi se izgubilo to povjerenje u onu osobu bez koje nisan moga zamisliti svoju stvarnost* – zamisli se potom, zabode palac točno u sredinu podbratka i stane uranjati svoje misli u traženje neke druge potpore.

No, ništa. Nigdje se ništa nije dogodilo, kao da je netko ukrao njegovu razboritost. Bol bijaše toliko silna da je u svojim pravilnim nasrtajima u njegov uobičajeni mir stala upisivati neke pokretne scene o kojima je Josina gotovo postao ovisan. Činilo mu se kako odlazi u bistrine potoka po kojima su prskale ribe i razvlačile usta želeći se osloboditi udice što ju je razbarušeni ribar izbacio u punom naponu plućnog kapaciteta, a potom su, kad su već postale suviše opterećene silinom njihovih skokova, pohitale za mišem čije je tijelo s mukom odguravalo stabljike dozrele pšenice i gazilo, u tom prestrašenom trčanju, mrave čija je umješna, rutinska ili inteligentna domišljatost već odvlačila prve ljetne plodove u svoja humska ili ravna skloništa u kojima su strahovala njihova mravlja djeca. Potom se, nakon što je u oku zavladao kratkotrajni mrak, nađe iza kompjutorske naprave, u istoj onoj bijeloj, Vjerinoj sobi, i kao kakav mrtvozornik, što prebrojava leševe, leševe i ponovno leševe, započne vještim pokretima manevrirati tipkovnicom.

– Bože moj! – krikne u svoju sebičnost. – Kako

mogu vratit prijašnje stanje? Kako vratit trenutak u kojien san moga zavuć svoje potrebe u vlastitost i snimat mogućnost svojih organa, svoga srca, svoje duše i vikat:

– ‘Judi! Ja vas osjećan. Ja vas volin. Ja mislin o vama. Ja san vi jer iman misli, iman želučane tegobe, štreca me u predilu srca, razara me bol u trećen leđnom kralješku, nešto mi se zakočilo u guznon zadebljanju ...

Bol se ponovno vrati i stane s njegovom unutar-njom stabilnošću voditi neumoljivi, nadnaravni rat, u kojemu se čitavo tijelo grčilo, skupljalo, poput mokre krpe koju je pralja uhvatila čvrstim stiskom i cijedi je kako bi je pretvorila u ponovnog skupljača velike vodene lokve pored kocke sudopera. Ali krpa, oprostite na izričaju, očna duplja uspostavi kontakt s kutijicom za projiciranje bolnih trenutaka i sve se stane razvlačiti po prostoru sobe:

– Ajme meni! Majko moja! Živote moj! Srićo moja! ‘Jubavi! Čedo moje! Snovi! Tugo! Boli!

U ritmu, pospano za promatrača koji gleda njegovo slinjenje nad samim sobom, tako da bi on, “jadnik”, htio pobjeći iz te svoje, za njega vješte, glume u koju je uložio, prema interpretaciji prethodnih iskustava, toliko rutine, koja se toliko puta ponavlja u onom, već navedenom, stilu:

– Ajme meni! Majko moja! Živote moj!

I to bi tako teklo, bez reda i znakovitosti, unedogled po kojemu bi se iživljavala prava količina nedozrelih minuta, sati, dana, tjedana, godina i desetljeća, da se njezina plašljivost, tjelesna instanca nije zabrinula nad činjenicom kako se u mehanizmu ipak nešto pokvarilo, te ga, u klasičnom ritmu, treba popraviti kako bi i dalje

funkcionirala ta ljudska ljuštura, iza koje, u principu ostaju samo riječi o pozitivnim ili negativnim vidljivim ili nevidljivim djelima.

Ali, nositelj se boli zavukao u svoju ljušturu i stao vršiti analize o količini moći s kojom bi eventualno mogao računati na sve one faktore koji bi mogli biti presudni kada je u pitanju mogućnost, barem psihološke pobjede nad boljkom koja ga bez prestanka, istina, u slabijim ili jačim navalama, stalno napada u dnevnim i noćnim, neujednačenim trenucima. A njemu, nositelju svih tih praćenja, koji je čak zapisivao svaku promjenu, stale su dolaziti ideje kako je taj trenutak, trenutak kad će boljka prestati, pitanje običnog vremena koje se mora pojaviti i da njegovo dolaženje ovisi samo o tome je li upućen u sunčanom, kišnom, podnevnom, popodnevnom, večernjem, ponoćnom ili pak jutarnjem vremenu. No, on, taj trenutak oslobođenja, mora se dogoditi i razoriti sva ta silna slinjenja s kojima se ovo njegovo tijelo, u točno središnjoj-pedesetogodišnjoj crti, suočava već duži period. I kad je nositelj stradanja izgubio svaku nadu, ponovno je stao pretumbavati po svojoj savjetodavnoj službi, svojoj savjesti za odnose s liječiteljima našega tijela i započeo u svome uobičajenom stilu:

– Ja san odlučio!– napravi kratku stanku, kao da ispituje – Odlučio san operirat tu svoju nesretnu bol – staje, a nakon kratkog osluškivanja jutarnje tišine, doda: – Oprosti, nisan te dobro čuo. Znaš! Molin te! – ponovno napne sve svoje biće.

Znakovita je svaka tišina koja je tiša od otkucaja ljudskog srca, a ovdje, tu u ubogoj sobi njegove samačke sredovječnosti, nije se više ništa čulo, samo nekakvo

skrivanje bolne spoznaje u kojoj ta mala tišina nikada više neće stvarati onakav svijet koji je začet prije nego li je ljuta bol umorila njegove najdraže i ugurala ga u samoću. Ali bol je bivala sve jača i jača i nije obećavala ništa dobro, zato njezin nositelj naglo ustane, uhvati metalnu štaku koju je držao pored bijelog kreveta i stane je nabadati u ugodni sag koji bez opterećenja prima sve te podražaje u svoje tijelo. A bol se pojačavala, kao da i ona uživa u činjenici da probada njezina nositelja koji je zadovoljan počeo šetnju po ugodi svoje sobe.

Vrijeme je odmicalo, sporo i dosadno, kao da ne želi napustiti tuđu bol s kojom je i ušlo u prostor ove sobe, kao da želi ispitati s koliko strpljivosti ovaj ovdje čovjek može ljubiti to stanje koje na oči navlači vlagu, na lice grč, a vratnu jabučicu pokreće u ritmu gore-dolje, i ponovno, dolje-gore, dok se puls ubrzava i razara ritmičnost i sklad ljudske siline za životnom opstojnošću.

I kad je sve počelo izgledati kao vječno, pedesetogodišnjak odbaci štaku, stisne zube i priđe lijevom kutu sobe u kojoj je, dostojanstveno i s punom gordošću, kao da je najvažniji u svakodnevnom životnom prostoru toga čovjeka, stajao taj bijeli stol na kojemu je “čučalo” nekoliko odvojenih naprava. Sjedne na udobnu stolicu s bijelim naslonjačem koji je dosezao gotovo do njegovih ramena, prigne se prema podu, stisne dugme na kutiji ispod stola, koja je stajala u posebnom elementu, i progovori svojoj nutrini:

To je rješenje za samoću s kraja dvadesetog stoljeća. Internet je jedina moguća igra u kojoj moreš biti najjači na ovon svitu. Igra u kojoj sav ovaj ovde svit igra za tvoje potrebe. Ovde, u toj napravi,

– zadovoljan udara prstima po kompjutorskom ekranu – imam klopnu, cigaret, žene, filmove, priče, savjete, preporuke, zakone, rađanja, rast, ideologije, terapije, osjećaje za njihove ...

Onda ga slika na ekranu umiri. Postane tako krotak kao da je primio jaku dozu predoperativnog morfija pa se uspavao i ušao u svijet neželjenog i stoji tamo uklipljen bez ikakve želje da se vrati u normalno stanje. Stoji i ni makac! Čak se i jedna slika na ekranu na kratko zaustavila kao da joj nije jasno zašto se taj čovjek umirio tu nad njezinim mogućnostima.

I Dinka i Vjeru! – prikrije oči.

Ali onda, iznenada, ali bez nekakvih stresova, stane tipkati po tipkovnici i na ekranu zablista tekst:

Gospodine, pišče, 'vala ti na svin dosadašnjim rješenjin, koja su, bez obzira na svu surovost, ipak bila slikovita i točna. Proročanska! Ti si ... – zastane na trenutak s pisanjem teksta. – Kako si samo pogodio da ću izgubit sve? – zastane ispred posljednjeg teksta. – Ponovo ti se prepuštan, jer ti jedino moreš popraviti moje stanje – pravi stanku i uzšeta se pored kompjutorske naprave. – Ono je ... Evo, vidiš! Neman snage suočiti se s ton činjenicon koja se samoodređenje zove. Ili, uostalon, tko još želi samosvjesna čovika.

Zato te molin, gospodine pišče, okrepa! Meni je neophodna okrepa u kojoj bi naša nekakvu trajnost.

Uz štovanje, Vaš vjerni

j.zdravic@si.tel.hr

Onda ruka pedesetogodišnjaka krene prema donjem dijelu ekrana, a kad strjelica pokazivač stane na

riječi start, on stisne tipku na maloj pokretnoj napravi, sa svoje lijeve strane, i izvede potom čitav niz radnji dok se napisani tekst ne izgubi s ekrana i na svome putu, na kojemu je prevladavala prava hrpa mogućih smjerova, stade, pokuca na vrata u čijoj se sjajnosti ogledavao stražar, s drukčijim oružjima i s nekim geometrijskim ključevima. Kad se Josinin tekst približi, zastane zabezeknut pred činjenicom kako se ispred vrata zapravo nalazi neko točkasto biće čije se tijelo, učini mu se, može svakog trena raspasti. Ohrabren tom činjenicom on pokuša zgusnuti svoja slova u oblik strjelice i naglim se pokretom sručiti u točkastu iluziju stražara, ali ga, na opće iznenađenje početnih abecednih znakova, opomenu hladnoća oružja koju je isukao stražar.

U ime čega? – pomisli.

– U ime zadaće da obaviš zadatak koji ti je postavljen – naceri svoje oštre zube.

Natpis ne odgovori ništa, samo se osokoli i krene prema naprijed, ali ga raspadajući tresne tako snažno kundakom svoga oružja da ostane zapanjen kad su ga, s druge strane nekog velikog ekrana, stala promatrati dva velika oka koja su se “krila” iza naočalnih stakala. Gledanje bijaše relativno kratko, gotovo jednominutno, ali s puno interesa i ljubavi prema težini njegova sadržaja. Tekst na kraju shvati kako je došao u ruke koje će ga, vjerovati je, pretvoriti u nekakav sadržaj koji bi mogao trajati puno više nego što je bilo putovanje od Josine do ovih očiju, kojih je vlasnik osoba što ju je on sam piscem nazvao.

Pročitavši tekst na nepreglednom ekranu, čovjek sijede brade, i nejasnih crta lica, takav se učinio Josini-

nu tekstu, stane zvirhati očima kao da negdje traži skriveni odgovor na upravo pristiglu narudžbu.

To stanje potraja neko vrijeme, ali odjednom, njegova se staračka koža stane natezati i lice postade nekako veselije, kao da unutar njega, dolje ispod kože, igraju neka malena bića svoju veselu igru nakon koje i on sam, zapravo njegova ljuštura, doživljava apsolutnu obnovu.

– Vidite! – pojavi se na ekranu ispred Josine. – Nalazim se u velikoj nedoumici. Vi naručujete i više nije vaša briga. Jedino možete likovati jer ste otkrili onoga tko svačije probleme rješava na ovaj način. Putem elektroničke pošte, ali ...

Josina razvuče veliki osmijeh na svojim suhonjavim ustima. A već je u iščekivanju uzdigao prerađivač, tako odvažno da bi se moglo pomisliti kako je to pijetlova kresta, ali onda, kad je znatiželja stala odašiljati prve znakove nerveze u njegov usiljeni hod, on proškilji preko nosnog vrha kao da jedva čeka odgovor. Kad tamo ništa, samo nekakve ribe plutaju po crnini ekrana.

– Glupane! – udari se rukom preko čela. – Triba pritisnuti send/recv – i on uradi zamišljenu radnju. – Zna san ja to – veselo se osmjehne navedenom odgovoru. – Ja san to jednostavno zna da ćeš puno filozofirati – udara šakom u dlan. – Ja san to jednostavno zna, ali ... Možda bi triba – stane i zabljuje se u ekran. – Možda bi triba reć nešto konkretno – pošalje taj nesuvisli tekst.

Kad je pisac pročitao tekst, stane ukucavati odgovor:

– Vidite, gospodine, vi ste to naručili i ja ću učiniti sve kako bi do toga ipak došlo. Ali moram priznati da to neće biti nimalo lagan posao.

– Zaboga, neće? Kako to misliš? – brzo mu odgovori Josina.

– Jednostavno, dragi moj, vi mislite kako se radi o običnoj svinji ili kokoši, ili bilo kojem drugom slasnom komadu mesa. To što vi želite itekako ima težak zadatak.

Primivši zadnju poruku, Josina se ubaci u naporne misli:

Bože moj, što li mu je to palo na pamet? Što se to krije u glavi pisca? – zabode lakat ruke u bjelinu stola, neposredno ispred velikog ekrana. – Velik je to pisac, pravi prorok. Njemu trib' virovat.

– Težak, veliš! – luđački se nasmije dok je slao poruku. – Ali ovo ne mora bit tako složeno kao ono tvoje za što si primio nagradu jer si ...

– Što ste htjeli reći? – pisac brzo odgovori.

– Govorin o tvojin “Sjenan” za koje si dobio nagradu udruge za zaštitu ‘judskih prava u korumpiranon društvu. Sićaš se sad.

– Svakako, kako se ne bi sićao. Bilo je to onda kada san... – nije stigao završiti misao.

Di smo mi to danas stigli? Voditi ovakvu diskusiju nije nimalo neugodan posao – zastane Josina s mišlju. – Moreš sugovorniku ugurati u facu sve što ti leži na duši, a da se ne moraš bojat da će te ... – stane. – Ali i mane su tu! – počese se po glavi. – Triban mu odgovorit.

– Ovo što ja želin tako je jednostavno i tu ne bi

tribalo bit greške. Ti ionako sve znaš o meni. Zar ne?

Ali što se sve more izrodit u njegovoj glavi? – nastavi Josina misliti dok je čekao odgovor.

– Što to ako smijem znati? – pisac odgovori.

– Moja je narudžba potvrđena preko elektroničke pošte, ako se ne varan. Zar ne? – brzo uzvratila Josina.

– Molio bih vas da mi kažete pod kojim je to bilo brojem, ako se sjećate. Molim!

– Samo trenutak, molin! Jedan trenutak.

Dohvati nekakvu bilježnicu, stavi mehanički kažiprst desnice u usta i s nestrpljenjem prevrne prednju koricu.

– Ništa – izleti mu.

Onda navlaži kažiprst ljevice i krene dalje.

– To je – nesvjesno će. – Još si tu? Pišće, jesi li tu?

Kad odasla poruku, Josina se lagodno zavalila u ugodni bijeli naslonjač stolice, zabode oči u crnu točku na zidu, točno iznad lijevog kraja kompjutorskog monitora. Toliko je razvukao očne kapke da mu se u jednom trenutku ta točka pretvori u nešto što se stalo micati po zidnoj površini i bojiti je u nešto što više nema onu savršenu bjelinu, nego je to zamućena koprena iza koje će se svaki trenutak pojaviti ...

– Da, recite! – pojavi se na ekranu.

– 1866. – uzvratila piscu.

Ispada kao neka godina iz daleke prošlosti – razmišlja dok očekuje piščev odgovor. – Kako to može biti silno znakovito! Narudžba od pisca – zamisli se. – Za koga i u ime koga? I kaka narudžba? – strese se. – On me ...

– Izvrsno! Sjećam se. Kako se ne bih sjetio? No,

hajdemo ispočetka, još mi jednom ponovite vaše namjere. Hoću ... – stoji na ekranu.

Josina stavi svoju koštunjavu glavu na hladni stol ispred sebe, kao da se ljuti što mora stajati tu i komunicirati preko ove malene naprave. Odjednom podigne glavu i svom silinom stane udarati u tipkovnicu.

– Gospodine pišče, ti si tako bolesno naivan. Ja te moran upozorit na novac koji si primio u onon trenutku kad san naručio da mi napišeš izlaz. Znaš ...

– Svakako, svakako! Sve će biti u strogoj konspirativnosti. Samo, bit će vrlo teško s detaljima – odgovor je već stigao.

Primivši piščevu najnoviju poruku, zamisli se do te mjere da nije mogao izbjeći onaj tik koji mu se u posljednje vrijeme sve češće pojavljivao na kapku ispod lijevoga oka. Najprije ga kvocne jednom pa se umiri, a onda dva puta u roku dvije sekunde.

– Kakin to detaljin? – odvratu, pokušavajući zadržati pribranost.

– Pa narudžbe! Znao, ako ste naručili, trebali bi znati što ste naručili. Ili i objekt prepuštate mojoj mašti. Ili sve prepuštate mojoj mašti.

Kaki je to mozak? Taka brzina! – navuče kapke na oči. – *Možda bi se tribao bojati njegovi' rješenja. Možda!*

– Tako je, sve prepuštam tvojoj mašti. Ali pazi na detalje, oni su strogo određeni i sve mora biti zavijeno velom tajne. Nitko ne smije ništa znati o ovoj narudžbi jer o tome, mogli bismo to tako reći, ovisi sigurnost čitavog jednog sustava.

– Ja to ne bi tako nazva. Ja ...

Josina se uhvati za kosu kao da je primio neku tragičnu vijest i nije mogao smisliti ništa nego mehanički posegne za uobičajenim rješenjem, vlastitom kosom.

Vraški je brz – pomisli.

– Ti moraš zapamtiti da si prista za plaću i zato tribaš ... Uostalon ... – odgovori piscu.

– Što ste to htjeli reći tom riječju “uostalon”?

Primljena poruka ne ostavi na njega neki posebni utisak.

Uobičajeno – pomisli i nesvjesno povuče ustajalu pljuvačku u usnu šupljinu.

Prokleta žed! – stane mu kopkati po glavi. – *Žed!*

Lagano se podigne i krene prema kuhinjskoj slavini. Bio je potpuno prazan kao da je sve svoje ideje već potrošio na komunikaciju s onom napravom koja je čekala njegov povratak, tamo u kutu bijele sobe.

“*Uostalom*” – upadne mu u memoriju riječ s navodnicima koja je čekala na ekranu. – *Što li bi mu to tribalo značit?* – ljutito dohvati nožicu stola.

– Znači da o čuvanju tajne ovisi tvoj život. Ta je stvar, gospodine moj dragi, i suviše važna da bi se tako jednostavno prepustila mašti jednog pisca. Znan da ste vi pisci lajavi ali ... – pošalje poduku piscu.

– Šutjet ću, u to možete biti potpuno sigurni. Uostalom ja sam i pristao na ovakvu vrstu rada upravo jer sam se nadao kako ću ostati tajan i vrijedan pisac koji neće biti ovjenčan lovorikama muza, ali će imati dovoljno narudžbi i novca za ovo i iduća stoljeća.

– I to ti se sada ispunjava. To ti sada otvara krasnu mogućnost. Prigodu!

– I teret! Ako mogu primijetiti.

– Lova je primamljiva i čista. Jasna gotovo jednako kao zadaća koju moreš učiniti za ti pedesetak tisuća kuna.

– Sitnica! Vi se gospodine šalite, to je za vas sitnica. Čovječe!

– Ne, naprotiv! To je jako složena stvar koju ja dilin s nikin ‘ko je prista sve to obaviti za novac. Čini se.

– A vi? Za što ste vi to naručili, ako smijem znati?

– Za sada ne, ali čini mi se kako je i to moguće jednog dana. Možda i prije od tog jednog dana, ako mi moreš virovat. Moreš li!?

– Vjera i ljubav nisu prijatelji kad je u pitanju obični poslovni dogovor. Mi smo na istoj valnoj duljini samo do onog vremena kad će ...

– Kad ću ti ostaviti vrijeme da napišeš prvi dio narudžbe. ‘Ajde! Čekan!

– Gospodine! Današnje je vrijeme isteklo, čujemo se sutra. Laku noć!

– Laku noć! – utipka Josina.

Radosna li dana, gospodine Bože! – likuje dugajlija nakon što je odaslao posljednju poruku. – *Konačno ću moći realizirati svoju odluku* – zastane nad izgovorenim rečenicom. – *Bože!* – sklopi ruke. – *Kako san posta napet. Kaka je to konačna odluka?* – zaigra mu na lijevoj trepavici. – *Konačna odluka! Kaka bi to trebala biti konačna odluka?*

Kad je završio s mišlju i postao bezidejan u svojoj nutrini, kao da nije biće nego neki hladni stroj, stane prstima milovati rubove stola, iza kojega je tako uporno sjedio svo ovo vrijeme dok je komunicirao s piscem.

Uostalon to je njegova zadaća – stane. – Poput proroka je. Proroka! – zijevne. – Naporan bijaše ovaj dan – ponovno zijevne uz uobičajene tikove ispod oka. – San je rješenje – ustane i pođe prema krevetu.

Nebo je već stalo odbrojavati mjesečeve lagane korake od istoka prema zapadu kao da mu je dosadila ta svijetleća kugla na njegovu tijelu te jedva čeka kako će se osloboditi njezine težine.

– Kakva zabluda poblunjelog neba? – mogao se upitati netko tko ima moć prodrijeti u nebeske misli i prelistavati po njihovim mogućnostima u ovom trenutku u kojemu, sjetimo se, ostavimo Josinu spavati na bjelini njegovih novih plahti.

Ali, gle, on više nije tu!

Snovi su ga odnijeli u jedno prostrano zdanje u čijoj utrobi, u velikoj ovalnoj dvorani, sa sjedalicama koje se spiralno uspinju prema rubovima dvorane, sjedači podižu i spuštaju neke zastave u znak nijekanja ili odobravanja riječi koje izlaze iz govornika iza bine na prostranom podiju.

Kako nije uspio čuti ni jednu jedinu riječ, on pogura glavu prema naprijed, između vratova dvojice koja su mu zaklanjala pogled i za tren je jasnije hvatao riječi govornika:

– Samo puna sloboda u video komunikaciji otvara sigurnu budućnost svakoj individui – zastane govornik. – Gospodo! Europa je shvatila da je tržište zakon i da nikada neće biti ograničenja. To je i naša budućnost i mi ćemo moći proizvoditi filmove koji će biti konkurenti i tako osvojiti sva tržišta – stane. – Tko je za ovaj progresivni zakon neka podigne znak ZA.

Josina poskoči u silnoj želji da jednim skokom uhvati sve te ljude koji u dvorani donose tako važne zakone. Ali kad se spustio iz napornog skoka, oba su mu oka bila puna malih američkih zastava s kojima su nazočni prihvaćali predloženi zakon. To ga toliko zainteresira da je s mukom izvijao vrat kako bi se uvjerio koji je znak za nijekanje prijedloga, ali ga nešto trgne i on stane trljati oči na krevetnoj bjelini.

Nakon što je obavio jutarnju higijenu, nervozno ukuca u kompjutorsku tipkovnicu:

– Gospodine pišče, molin te javi se radi narudžbe – podigne se i prošeta po sobi. – Bilo bi krajnje vrijeme, narudžba je već trebala biti realizirana – nastavi ukuca-vati tekst koji se nekako svjetlucao na jutarnjem suncu što je kradom prodiralo na kvadratni ekran. – Gospodi-ne pišče, bilo bi krajnje vrijeme – lagano udara prstima lijeve ruke u stolnu plohu.

– Oprostite gospodine J, imao sam nekih tehničkih poteškoća na sustavu predaje poruka. Sada je sve u re-du.

– Sve se danas mora obaviti – brzo uzvratu Josina.

– Danas, zaboga? Zar baš danas, čovječe?

– Tako je! – podigne svoje dugačke prste prema kompjutoru. – Baš danas. Ja san od danas opet ...

– Što to? – uzvratu pisac.

– ‘Merikanac! ‘Merikanac! – zadovoljno se osmje-huje dok šalje piscu tekst. – Više nema odgađanja. Ovo više nije *Balkanska krčmetina*. – stane kao da se pri-sjeća. – Danas ili nikad više!

– Pa znate, ovaj ... – odvrati pisac.

– Nema ti tu otezanja, dragi moj, ili si sposoban

napisati scenarij ili ću ja tražit novog pisca za istu stvar.

– Znete! Ovaj, ali ja ... To je zaista kratak rok za tako veliku stvar.

Josina se uzšetao gore-dolje po sobi, odlučna koraka kao da se pomirio s činjenicom kako je i njega zahvatila ratna mobilizacija i sad se sav koncentrira, ne na bijeg i izvlačenje, nego na svoju ulogu u tom vojnom stroju koji ima zadaću odlučnim korakom gaziti naprijed. Onda naglo priđe kompjutoru i upisa tekst:

– Sedandesetpet tisuća kuna! U redu?

– Dogovoreno! Za tako važnu stvar svakako je potreban jedan čvrsti motiv. Onaj koji vas nikako ne može pokolebati u tome što želite. Dakle, imate li motiv ili ne?

– Motiv! Kakav motiv? Za što to motiv?

– Nešto kao..

– Gubin strpljenje s tobom, gospodine pišče. Zamisli, dati nekome sedandesetpet tisuća za narudžbu a on onda stane govorit o motivu. Glupost! Ti si plaćen da otkriješ motiv i ništa više. Ili, zahtijevan da mi vratiš novac, gospodine pišče!

– Vaša je mama žrtva krivog svjedočenja njegove mame i vi se sada trebate dokazati na tome polju.

– O čemu ti to? Moja mama! Čovječe, pa meni su zrele godine na plećina, a on o mami.

– O motivima za vašu stvar. Zar ne?

– Greška! Taj razlog ne bi bio dovoljan da pokrene moju maštu u tom smjeru. Tribalo bi ...

– Ili, onaj vas je snob ponizio rekavši kako ste impotentni i da niste u stanju zavesti ni jednu ozbiljnu ženu. Genijalno! To bi moglo biti to. Primljeno! Da ili ne?

– Ne! – bijesan odvrti Josina.

– Gospodine dragi, vi vjerojatno niste zainteresirani za to što naručujete od mene. Inače ...!

– Varaš se. Moreš provjerit kod svoje banke. Već san naredio agentu, preko Interneta, da doznači na tvoj žiroračun preostali' dvadesetpet somova. Provjeri! Znaš, za tako veliku stvar se u potpunosti isplati.

– Znam!

– Izvrsno! Slušan!

– Naslovnica! Takav će potez izazvati sve novine da vas stave na naslovnicu. Vi Amerikanci želite biti prvi, a vi, ako dobro poznajem stvari, nikada niste bili na naslovnici. Vi ste uostalom uvijek bili maleni obični jadnik koji se nikada nije ... Šteta! Šteta! Šteta!

Josina nijem sjedi kod kompjutora i bulji u njega kao da mu nije jasno odakle se kod pisca odjednom pojavila tolika smjelost pa ga ovako oštro provocira. Ali kako nikako nije mogao shvatiti da je s druge strane netko tako odlučan, on ne odvrti ništa nego se i dalje zabljuje u prethodni tekst i gnjevno ga mjerka svojim krupnim očima.

– *Uostalon mislin kako je pisac pravi prorok. Genije!* – pomisli.

– Jednostavno rečeno to je motiv i točka. Genijalno, učiniti takvo djelo bez motiva. To je za svaku naslovnicu. To se rijetko viđa u civiliziranom svijetu. Ali to znatno olakšava moju situaciju i onih sedamdesetpet tisuća pretvara u jedan razumni zahtjev.

Pročitavši prethodnu poruku, Josina skoči vidno uzbuđen:

– *Konačno je proradila njegova bujna mašta.*

Naslovnica – zadovoljno trlja ruke. – Tko je važniji taj je na naslovnici. Konačno na pravon putu – zapanji se zadnjom rečenicom kao da nije njegova. – Uostalon zašto ne: Konačno na pravon putu!

– Želin naslovnicu – odvrati piscu.

– Odlično, valja priznati. Zahvat treba tako dobro isplanirati kako ne bi ispao glup i banalan. Jer svaka traljavoost odvlači na stranicu koja zaostaje za brojem jedan. Zato sve mora biti savršeno kako bi se o tome govorilo barem u više brojeva svih državnih medija. Sve mora biti tako savršeno kako bi novinari jednostavno hitali po nove i nove informacije. Jer ako li to bude tako naivno kao da se ponavlja već urađeno otkriće ...

– To je bar jasno, sve ode u vitar – odvrati Josina u bunilu.

– I ni A o naslovnici, a vi zasigurno imate talenta za takvo nešto.

– Talenta, kažeš! Talenta!

– Ogromnog! Takvo nešto ne bi moglo pasti nikome drugom osim pravom geniju. Pravom geniju! Moj dragi prijatelju, vi ste pravo čudo od čovjeka. Vaš je mozak iznimno razvijen. U ovo vrijeme odlučiti se za takvo nešto i to preko elektroničke pošte. Sjajno!

– Vidiš, – lupka Josina prstima pored kompjutora – u stvari ja san se odlučio na tako nešto u onon trenutku kad je ona umrla. Tada san svatio da ovdje ‘judi postaju ono što san ja želio prestat bit i ...

– To mi nije toliko važno. To nije u mojoj nadležnosti. Mene zapravo vaši motivi uopće ne zanimaju. Bitno je da ste se vi odlučili za takav potez i da dobro plaćate.

– Svaka čast, gospodine pišče! Upravo su takve stvari i falile u našen društvu, tako profesionalni odnosi. Oni u kojim nije važno kakav je naručitelj, nego što je naručio i kako narudžbu treba izvršit. I ti si tu suveren, svaka ti čast! Nego ...

– Znam i zato neće biti greške. Već sam stao ubrzano misliti i evo sačekajte. Dok ovo slanije stigne do vašeg kućišta, ja ću već ...

– Primljeno!

– Proces na koji ste se odlučili ima jednu veliku prepreku, jednu predrasudu koju prvu treba pobijediti.

– Reci, čekan!

– Najprije trebate smisliti čvrsti argument, jer stvoriti takvu jednu ideju nije mali i bezazleni posao. On prijatelju moj ...

– Bez sentimenta, molio bih!

– ... toliko duboko ulazi u suštinu ljudskog bića da je odlučivanje na takav jedan posao toliko znakovito povezan sa smislom ljudskog nastanka da ga treba detaljno proučiti i tek se onda opredijeliti za akciju u kojoj se realizira ...

– Narudžba!

– Točno! Trebalo bi najprije raščistiti s činjenicom tko je stvorio život?

– Nešto smjeraš? Ciljaš? Igraš se proroka.

– Ne, nalazim argumente za akciju. Za realizaciju!

– I? – zine Josina.

– Ja to ne mogu obaviti sam. Vi ste tu presudniji od mene, vi ste naručitelj i ako vi ...

– Misliš zakažen, ako ja zakažen. Što ako ja zakažen? Nikad! Ja san to odlučio i to je jedina nada da

se nađen trajno u vrhu.

– Pardon, memoriji drugih ljudi, arhiviranim novinama, gospodine dragi!

– Prihvaćeno!

– Zato se vratimo pitanju života. Ono je od presudne važnosti. Shvaćate?

– Pojasni!

– Lova je genijalna stvar, moj dragi gospodine. Vaša lova iz Društva za potporu zabludjelim Amerikancima. Vaša ... Kako ste ono rekli da se zovete?

– J!

– Moj gospodine J, morali bi mi odgovoriti na jedno prosto pitanje. Pitanje koje bi trebalo utjecati na sav scenarij s kojim ulazimo u odlučujuću fazu realizacije.

– A ono glasi? – zamišljeno će Josina.

– Tko će stati iza vašeg čina?

– Ne razumin, ja te ne razumin.

– Zaista!

– Na što si to mislio? Čoviče, ja san ti da svu tu silnu lovu i sad odjednom postavljaš pitanje ‘ko će to stat iza mog čina? Ljut san ka’ ris. Ja san se počeo pinit. Zaista, samo što ovako komuniciranje na svu sreću prikriva osjećaje i fiziološke promine. Ti meni, ‘ko stoji iza moji’ osjećaja? Ne razumin. Ja te uopće ne razumin. Razjasni!

– Jeste li vjernik ili ne?

– Virnik? To se valjda podrazumijeva, ‘ko bi inače moga prebolit tolike gubitke osin virnika. Svaćaš! Ja doista virujen kako se Isus Krist žrtvova za druge ljude.

– Zaboga! Čovječe, jeste li vi svjesni što ste to

rekli? Rugate se sa svetinjama. Ima li smisla razgovarati s vama na ovu temu? Ima li vaša narudžba uopće smisla ako vjerujete? Ne čini li vam se kako ...

– Gospodine pišče, tvoje su interpretacije zaista čudne. Tvoj pojam vjernika ne odgovara idejan dvadesetog stoljeća. Ali, cineći tvoje pero, ja ne odustajem od zadane narudžbe, samo što me sad interesira kako ćeš to realizirati s obziron kako naslućujem tvoje stajalište. Ti misliš da samo ateist može zavući svoju ruku i poigrati se takvin eksperimenton. No tvoje je pravo da u svakom trenutku odustaneš od ponude, samo ...

– Što, samo?

– Prekršeni dogovor povlači materijalne sankcije.

– Molim?

– Ako odustaneš, računaj s neugodnostin, s pokretanjen postupka protiv tvoje ozbiljnosti na elektroničkoj pošti i da, svakako, povrat svi novčani sredstava koja su uložena na tvoj račun.

– Ali gospodine J, ja nisam rekao da će vaš vjerski odnos biti nepremostiva prepreka za realizaciju. Mislio sam samo kako je puno idealnije nešto planirati kada nemate nekoga šefa iznad sebe. Kada, recimo tako, ulazite u posao sami. Tada, priznajte, nema nikakvih objašnjenja. Ja samo kažem: Morate prikriti sve vaše izrasline na otkrivenim dijelovima kože.

Josina primi poruku mehanički kao da ona ne odlučuje o njegovoj nego o sudbini neke druge, njemu daleke osobe. Zato uzvrat piscu, gotovo bez interesa:

– Bradavice, misliš?

– Da! Najbolje ih je, recimo, zalijepiti selotejpom ili nekim drugim ljepilom koje se neće otkaçiti kada za-

počne sama radnja realizacije. Shvaćate?

– Očekivano je ovo što si sada reka – ukuca Josina tekst. – Tako san nešto i mislio. Ali nisi mi objasnio ono s viron, to me sad nekako golica. Poput križa mi priti. Ma nije to kao obično jutarnje ustajanje, kao da mi niko govori.

– I što onda?

– Želin alibi za Boga. To je sad najvažnije za prvi dio, za opuštanje. Svaćaš?

– Slušajte, onda!

– Slušan!

– Vaša odlučnost da učinite to dobro djelo zaista fascinira. Zar ne?

– Apsolutno! – uzvraća još uvijek u mehaničkom trendu.

– Sad tek shvaćam kako je taj, recimo tako, gospodin X desetljećima čekao nečiju ruku da ga ...

– Brilljantno!

– I onda se pojavite vi i survate njegov križ u mrak, crtu, izlaz. Kakva je to uгода Bogu! Preuzeti nečiji križ i nositi ga za vijeke vjekova. Vi ste, moj nepoznati naručitelju, gospodine J jedna rijetka vrsta na ovom svijetu. Ja vam se ... Ispričajte me na trenutak jer ne mogu naći pravu riječ divljenja.

Odjednom u prostoru u kojemu boravi Josina kao da netko upali svjetlo nad njegovim sustavom rasuđivanja. On se trže kao da je strašna munja probila njegovu potrebu da opušten sluša diktate nečije nevidljive ruke koja je ispisivala sudbonosne poruke na kompjutorskom ekranu.

– *Preuzeti nečiji križ u stvari znači ...* – prepad-

ne se nastavka započete misli. – *Znači ubit ga, ubit nekog u ime!* – prekriži se. – *O Bože!* – stane drhtati a na čelu mu se pojave ogromne kapi znoja. – *Ili ...* – klima glavom. – *Taj je pisac prorok. Pravi prorok.*

Priđe tipkovnici i ukuca tekst, odlučno kao da nije imao prethodne misli:

– Važno je da si konačno shvatio kako se to može obaviti samo za velikog Boga. Inače ništa od toga.

– Tako je. Velika je stvar uzeti nečiji križ i ponijeti ga u svojoj veličini. Gospodine J! To malim ljudima čine samo velikani. Velikani! Velikani!

Učini mu se da se ova riječ, VELIKANI, pojavljuje bezbroj puta u horizontali pa onda u vertikali, a kad i to nije bilo dovoljno, zaputi se u unutrašnjost kompjutorske naprave tako da je bivala sve manja i manja dok nije nestala u jednoj točki tamo na nepreglednom kraju ove grandiozne naprave.

– Molin! Napiši mi, molin te! – posla tekst piscu.

– Gospodine J, ja vam se jednostavno divim. Vi ste velika veličina. Zapravo ja ...

– Što to ti?

– Jedva čekam da vam se na naslovnici pojavi fotografija. Blaženo lice koje je smoglo snage ovog današnjeg dana, dana na zalasku, preuzeti njegov ili njezin križ na svoja, vjerojatno ću vidjeti i ta snažna ramena, leđa. O, Bože!

Ponovno se zabrine nad ovim tekstom.

Uvaljuje me u ubojstvo – pomisli.

– ‘Judi! – vikne. – *Pisac me uvaljuje u ubojstvo. Majko moja! Ubiti radi ...*

– S tugon! – ukuca tekst za pisca.

– Ne, s divljenjem! Iskrenim! Kakva ste vi veličina, genijalna! Gospodine J, imate li skener u kući?

– Zašto? – zapisa kratko Josina.

– Zbog potpisa! Zbog neke crte iz vaše ruke. Zbog bilo kojeg znaka iz vaše božanstvene ruke koja druge oslobađa križa. Ruke koja oslobađa križeva. Ta ruka piše svetost. Imate li?

– *Genijalno*, – stane misliti – *sjajna ideja, vična!* – iznova mu zatitra na donjoj vjeđi. – *Radi tog se isplati. Ubit neučinkovito biće da se oslobodi križa. Izvrsno! Prorok! Taj je pisac pravi prorok. Onaj koji minja smisa.*

– Ne, na žalost neman. Uostalon, tebi nije zadaća da mi se diviš. Čoviče! Već padaju prvi znaci noći, a ti još ništa konkretno. ‘Ajde, daj!

– Sad je sve tako jednostavno.

– Reci, idemo!

– Odaberite nekoga s kim ste jako dobri.

– U susjedstvu!?

– Bilo bi poželjno.

Kad je primio posljednju poruku, Josina ustane, priđe hladnjaku i iz njega izvadi jednu prozirnu bocu u kojoj se prelijevala nekakva tekućina i činila njegove prste, koji su je držali, neobično izduljenima i savijenima kao da su orlovske kandže a ne ljudske ruke.

Primijetivši svu zlokobnost tog odblijeska, on sklizne misao u kuću lijevo od njegove, a tamo, u svojim mislima, zapazi nago žensko tijelo kako stoji ispred ogledala i sa zabrinutošću promatra velike naslage celulita po sebi.

– *Udovac i žen ...* – lagano otkloni mogućnost.

Ponovno stane u mislima prelistavati moguće varijante:

– *Sjajno! Taj dječak sa mnon nema nikake veze*
– trlja zadovoljan ruke.

– Iman! – odvrati piscu.

– Sjajno!

– Daj, postajen nestrpljiv!

– Mlađa osoba?

– Da!

– Mogući svjedoci?

– Majka!

– Zaposlena?

– Da!

– Sada?

– Da, trenutno! I?

– Sve se odvija planski – stigne od pisca.

– Čekan!

– Kat?

– Šesti!

– Sjajno! A posjetitelji?

– Kaki posjetitelji?

– Oni što ga posjećuju. Ima li ih?

– Samo školski prijatelji.

– A vrijeme?

– Neodređeno, ali ritko.

– Rizik?

– Fifti–fifti.

– Dvojite?

– Više ne. Miran i odlučan. Potpuno van virujen –
odgovori Josina.

– Motiv?

– ‘Merikanac na naslovnici. Brez motiva!

– Sve će biti savršeno i točno. Kakav ste vi čovjek, preuzeti nečiji križ za sva vremena! Sjajno!

Josina nije odgovorio ništa. Stavi strjelicu na start, klikne i potom završi sa Shut Downom i na napravi zavlada mrak koji za trenutak zbrisa sve one borbe koje su se proteklih dana vodile između naručitelja i pisca. I kad se sve pretvorilo u mrak, Josina se na trenutak učini kao netko kome je sada, zbog bojazni od samoće, potreban netko tko će ga zaštititi od svih tih noći koje je proveo sam na ovome svijetu i u ovoj ogromnoj kućetini.

– *Učinit ću to u ime vas* – pomisli dok je pipao balustradu na vrhu stepenica koje ga trebaju povesti dolje, u predsoblje pred ulazna vrata. – *Kako bi se što prije našli na okupu u Njegovu vrtu* – nije se ni osvrtao na činjenicu kako je mogao zapaliti svjetlo. – *Bog ih je uzeo kako bi poslao pisca koji je u ovon trenutku puno važniji jer ...* – sklopi ruke i klekne na stepenicu na kojoj se zatekao u tom trenutku.

– Bože! – započne poluglasno moliti. – Evo san se odlučio na taj korak jer je on preslab za nošenje tog križa – zabrinuto pogleda u mrak, u kojem mu se učini da vidi veliki križ na kojem netko pjeva *Gloriju*. – Taj će trenutak tako kratko trajati u odnosu na sve buduće patnje – stane. – Meni je dano! – zadovoljan stisne šaku. – Iđen!

S lakoćom savlada vlastiti izlaz, a da nije palio svjetlo. Preskoči potom ogradu na kojoj stajaše bodljikava žica, a da nije poderao ni jednu nit na svom vunenom puloveru u kojemu je izišao iz kuće. Međutim, kad je trebalo prijeći glavnu gradsku ulicu koja je vodi-

la do zacrtane zgrade, morao se nasloniti iza potpornog zida kako bi propustio noćne šetače da se izgube u svome smjeru.

– *Vrime?* – pomisli i promoli ruku prema uličnoj svjetiljci. – *Pola deset* – zabrinuto konstatira.

Već uspješno osluškuje na vratima zgrade u kojoj je imao određište. Sad prvi put, otkako je izišao, stisne nož na lijevom boku.

– *Veliki oslobađaju malene njiova križa* – stišće oštricu.

A korak ga donese na šesti kat i on se oprezno priljubi uz vrata, kao da osluškuje diše li možda netko tamo s druge strane.

– *Problem!* – izleti mu nesvjesno. – *Prvi je nastup problem. Moga bi!* – stane. – *Izvršno!* – trlja ruke.

Kažiprst je zabijen u malenu, okruglu točkicu na koju reagira zvono i za tren odnese signal do unutrašnjih ploha stana.

– Tko je? – čuje mutirajući glas s druge strane.

– Ja san – progovori glasnije. – ‘Merikanski ‘Rvat – tepao je u slušalicu. – Onaj koji ti ...

No nije morao nastaviti s pričom jer je na vratima stajao on, njegova mala trinaestogodišnja žrtva s usnama razvučenim u osmijeh, kao da je netko poredao biserje i s njima se izruguje budućem insceniranom trenutku.

– Ratniče – nakloni mu dječak svoju kratko ošišanu kosu.

– *Nježna li vratića* – zabljuje se Josina. – *Kao u holivudskim filmovin, fjuk noža i grkljanje.*

– Znaš! More, mali moj prijatelju. More! Nji’ mi

dvoje dođu u san u bunilo.

– Mislite Dinko? On je moj vršnjak – zagleda se u njega i zašuti.

– Dinko – Josina prekrije oči rukama. – *Ali njegova majka ima njega* – naceri se zločesto u sebi i zalijepi flaster nad madežom iznad zapešća. – *Brez tragova* – pomisli odlučno.

– Samo vi sjedite – pokuša maleni ljubazno. – Pivo ili sok, molim!

Riječi su doprle na pravu adresu u središte za odluke budućeg ubojice, ako se to dogodi.

– *Nježan je* – počеше mu se znojiti dlanovi. – *Zar je tvorac ubojstva prorok? Zar moran ubit tako nevino biće u ime križa, u ime veličine koja sve može ako želi biti velika* – koleba se a pazuh već odašilje velike krugove na vunenoj vesti. – *Prorok, on je doista prorok* – čelo se kupa u krupnim kapima koje neumoljivo padaju. – *U ime križa, u ime oslobođenja.*

– Maleni moj!

Nož se neumoljivo uvukao, prelomivši od siline zamaha dva rebra, rasporivši lijevi bubreg na dva nejednaka dijela. Maleni se grčio od boli ali ne izbaci krik iz svog tijela, kao da se brani šutnjom od nasrtaja ubojice.

– Na! – zabode mu izvađeni nož u predjelu srca.

Maleni ga gleda kroz maglu, gubi osjećaj stvarnoga svijeta, pada u besvjesno stanje. Ruka mu ispružena prema nožu ubojice, a s usana kao da dopire pitanje:

– Zašto?

Ubojica podigne još jednom nož u želji da ga zarije u polumrtvo, nepokretno tijelo, s anđeoskim izra-

zom na usnama, ali ispred očiju mu se ukaza drugo tijelo:

– Dinko moj! Oni su te – postaje svjestan svog čina. – *Sve mora bit idealno.*

Ponovno se baca na unesrećenog:

– Na – zabada mu još jedan udarac nožem. – Na – još jednom. – Mmmm – i opet. – Mmmm – još jače.

Krv neumoljivo prska na sve strane kao da se zainatila i sada se bahato razbacuje po svemu oko sebe. A ubojica, zaslijepjen realizacijom svoje nakane zadaje još pet udaraca u, sada već beživotno, tijelo.

– Neka pomisle na više napadača – izleti mu kao da je na promenadi. – I žicu, moga bi i telefonsku žicu – pogleda u pravcu telefonske slušalice na kojoj je odjekivao onaj tuleći “tu-tu” telefonski glas jer ga je srušio zadavajući udarce.

Žrtva je već beživotno blijeda. Krv je postajala sve mirnija i mirnija dok se konačno nije zaustavila i tek bi potekla kada bi ubojica stegnuo jače telefonski kabel oko malešnog vratića.

– Pozdravi mi moje – reče mirno, kao da odzdravlja nekome tko mu je rekao: *dobar dan.* – Dinka. I Vjeru, ako nju vidiš, mali moj – poljubi žrtvu u čelo. – Iđen! – stavi mu glavu nježno na sag i nestane u tišinu noći.

* * *

Danas ne dosađuje sunce u malenom gradiću po kojemu već od ranoga jutra svi ljudi odlaze samo u jednom pravcu kako bi, to samo oni znaju, vjerojatno

odali nekome priznanje što je u turobnom času uspio pretvoriti ovu proljetnu žegu u jedan kišom osvježen dan. Ali bez obzira na činjenicu što lijeva od samoga jutra kao da su se odvrnule sve nebeske slavine, djeca ne prestaju jurcati po svim tim lokvetinama i lokvicama, vičući:

– Gacam, gacam do koljena i ne žalim mamu, jer me ona jako voli, pa kad tuče nikad me ne boli.

A majke bi, zabrinute nad njihovom razigranošću, provrištale:

– Misa! Idemo u crkvu na službu Božju.

I sve se na trenutak smirilo kao da se i nije dogodila ta dosadna kiša na čijoj su neumjerenosti stopila svojja tijela sva ta zrela i nedozrela djeca.

I dok je gradom odjekivala crkvena glazba, jedan se čovjek uporno trudio dobiti odgovor na informaciju koju je poslao preko Interneta:

– Javi se već jednon. ‘Ajde!

– Sve su poruke stigle. Oprostite! – brzo uslijedi odgovor.

– Već osmi dan i ništa.

– Ništa!

– Jedanest uboda i ...

– Savršeno ubojstvo! Zar ne?

– Gotovo savršeno! Samo ...

– Brilljantno izvedeno, čini se.

– Bolesno! Paranoično!

– Kako to mislite?

– Ubit nekog bez smisla i motiva. Što je to?

– A naslovnica!?

– Da, a naslovnica!? Gospodine pišče, a naslovnica.

– I križ, ako se ne varam.

- Da i križ.
- Križ je svakako važan. Spasiti nekoga njegova križa...
- Ali čoviče, jedanest puta zbog ničega. Nema ništa, ni naslovnice ni zadovoljstva. Ubit zbog ničeg. Plače mi se, plače! – pojavi se tik na lijevoj donjoj vjeđi.
- Suosjećam s vama, tako savršeno da sličí na glupo ubojstvo.
- Jedanest puta!
- Mimo scenarija.
- Bjesnin, čoviče! Ti nemaš pojma kako to izgleda ubit nekog. Nije to igra – udara se u glavu Josina.
- Mogu pretpostaviti, to je ...
- Reka san žrtvi kako bi ‘tio razbit glavu o njegov zid.
- Čudno, to nije bilo u scenariju.
- Početak i nije bio u scenariju, pa san ...
- I!
- Pritrča je i zagrlío me prijateljski, brižno.
- A vi?
- Gurnen ga od sebe i on ... O, Bože moj!
- To je sad po scenariju, zar ne?
- Jedanest uboda i žica oko vrata.
- Zvjerski!
- Zvirski! Bez rezultata. Čak se ni žrtva nije pojavila na naslovnici.
- Očajavate!
- Čoviče, lako je maštati o veličini, slavi, ali mrtav mladić ...
- I to je dio svakodnevné životne igre. To je igra, moj plavooki naručitelju.

– ‘Ej, ti! Ti me poznaš.

– Da!

– Genijalno, ja više nisan anonimac. Moje lice negdi igra svoju igru. Cilj je ostvaren, ali kako?

– Dobio sam vašu fotografiju preko Interneta. Kakav gospodin, ljupka lica i krvavih ruku!

– Šteta! Ti mi se rugaš, a ja san mislio kako bi mogli bit prijatelji.

– Šteta! Vjernik koji oduzima život bez nekog motiva, a tako naivna faca. O Bože! I još k tomu žica! Zar ne?

– Toliko mu se duboko usikla u vrat da nisan moga vidit nježinu sivoću u smeđen vratu. Mora san ...

– Prstima razvlačiti gornji i donji dio kože kako bi je ugledao.

Josina odjednom zaniyemi i stane s nestrpljenjem prelistavati novine koje su se pojavile na lijevom dijelu ekrana.

– Visti! Gospodine pišče, pogledaj visti! Zaboga, moraš pogledati visti, ništa se nije pojavilo ni u ovin.

– Užas! To je naprosto užas – odvrati pisac.

– Očajan sam, očajan! More li to biti istina? Gospode!

– A ja sam mislio da nema savršena ubojstva. Mislio sam da je naslovnica zagarantirana. Zamišljao sam kako stojiš i objašnjavaš kako se čin dogodio radi oduzimanja križa, a oni oko tebe to ne shvaćaju. Ali ...

– Ti! – Josina mu ljutito odvrati samo tu zamjenicu.

– Ja!

– Tebe bi tribalo ... – povećava svoje bjesnilo.

– Ubiti! Mene bi trebalo ubiti. Ali zašto? Zar za-

daća nije obavljena korektno, po scenariju.

– Brez greške. Samo ...

– Nije bilo naslovnice oko koje je sve počelo. Ta silna želja za njom rodila je paklenski plan i ...

– Križ se povećava. On gubi kontrolu nad vrednovanjen sustava. Ja ću ...

– Nudim izlaz!

– Sa scenarijen ili ...

– Treba otkrit krivca.

Posljednja ga rečenica silno zapanji. Učinilo mu se kao da mu netko piše oprostajno pismo od njegove slobode. Zato priđe tipkovnici i ukuca u nju:

– Molio bi malo vremena za razmišljanje.

Kad je poslao tekst, uputi se na verandu na kojoj je tako rado provodio vrijeme za razonodu i odmaranja, jer tu, na tom prostranom mjestu, prvi put osjeti onu toplinu što izgovara žena u ljubavnom zanosu:

– Ljubavi – čuje kako mu govori unutarnji glas, glas njegove pokojne Vjere. – Ti me neodoljivo podsjećáš na moga pokojnog oca. To ratničko srce – osjeti lagane žmarce koji mu kližu niz ruku. – Volim te – dopre mu u nutrinu centra za razabiranje. – Silno te volim, dragi!

On podigne ruku prema čelu kao da želi brisati sve te unutarnje glasove, kao da želi istisnuti prošlost i pobjeći kroz taj zeleni vrt u nešto u čemu nema promjena godišnjih doba, gdje ne caruje prijevara, zavist, u neku savršenu stvarnost po kojoj vječno odjekuje cirlikanje dječice koja se zadovoljno vozikaju na različitim vozilima i smišljaju obješenjačke pjesme, tipa one o kojoj se i danas u nekim krajevima priča:

“Moja mater ima puno dara kad me lovi ta se ne umara, a ja jadna zabacujen oči čekam dragog kad će meni doći. I sinoć san nasrid bile vlake izgubila najnovije take, jer otkako se pogospodi selo u pašu se ide naveliko, al’ ne više da se čuva stado, nego da se stišće mlado. Zato mater, kada nema trača, trči gori di sad raste drača, a nekad je gori bila trava kad je moja duša bila mala.

Eto dragi, ti me nemoj karat pa te nježna neću više varat.”

Josina je pokušavao odgonetnuti odakle se prisjetio te pučke pjesme, ali nikako nije mogao ući u trag njezinu stvaratelju ili onome koji ju je predao njegovu sjećanju.

– *Uostalon*, – zastane – *mislin da je ovaj pisac pravi prorok i pravi stvaratelj tuđih sudbina. Zapravo*, – zastane kao da treba izreći silno priznanje – *ja neman više ništa osim ...* – mehanički podigne ruku i pokuša podići kažiprst, ali ga onda ponovno stisne u šaku – *... dolora*.

– Krivca! Za što? – odlučno ukuca tekst.

– Za odjek – pisac bijaše brži od misli, od svake ideje.

– Kaki odjek?

– Na naslovnici – uzvratil pisac.

– Slušan!

– Naslovnice je ipak bilo!

– Kako i kada?

– Isti dan. Vi ste bili u transu i niste ...

– Nije moguće, ja ... – uzvratil Josina brišući kapi znoja na čelu.

– Dugo su ga tukli u policiji i ...

– Koga?

– Ubojicu! Suhonjavog narkomana, ovisnika o *plodovima zemlje*.

Bože moj! Kakav je to besmisao? Tako brzo i učinkovito, zavarat narod na greški u kojoj san ja ...

– prepao se nastavka misli. – *Prorok je. Je prorok!*

– Kkkaaaa, kakog ubojicu!?! – zburjen upiše tekst.

– Slušajte! Mladić je, nakon što ga je policija držala cijelu noć u pritvoru, priznao da ga je davio i ubo jedanaest puta nožem. Zadovoljni!

– Naslovnice je bilo. Bože moj!

– Ali sve je na vašoj strani, nema straha.

– Naslovnicu! Gospodine, neko mi je uzeo naslovnicu. ‘Ej, pišče! ‘Oću naslovnicu! Naslovnicu! – Josina ukucava u bunilu.

– Ali time slučaj nije riješen. Tko je pravi ubojica?

– ‘Merikanac! – nesvjesno posla piscu.

– Tu i jest poanta. Nije važno tko je papirnati ubojica, nego onaj stvarni, a taj je ...

– Ja! Brez motiva i naslovnice. Pišče! – grize nokte.

– Molim!

– Još deset!

– Čega deset?

– Tisuća dolora! Samo!

– Naslovnicu hoćete?

Dugonja zaboravi kako treba poslati odgovor. Podigne svoju visoku, ali vitku figuru i odgega se do bijelog sobnog ogledala koje je bilo, rekli bismo tako, u bogatoj imitaciji rokoko stila, istog onoga kakvo je upo-

trebljavao posljednji francuski kralj, Luj XVI., prije negoli je giljotiniran.

– *Svića* – stane prebirati po njegovim ladicama. – *Tu si!* – pali je. – *Još san dobar pastuv* – okreće se na lijevoj nozi i zagledava u ogledalo. – *Kaka ramena, ka' trokrilni ormar. Ali ...* – zamisli se.

– Točno, bez obzira na cijenu – ukuca tekst piscu.

– Vaš je skriveni čin besmislen, glup! – pojavi mu se na ekranu.

– Točno, slažen se! – uzvratil. – Šifra za isplatu deset tisuća već je poslana.

– Zato! – ponovno stigne svjetlosni odgovor.

– Slušan!

– To je uostalom samo jedna kap u moru i ništa više. Zar ne?

– Što to? – upitno će Josina

– Ljudski život! Vidite, tako će brzo proći ova vaša ljuštura kroz životne prepreke i onda će od vas ostati ništa, a vi ste tako velikodušno uzeli njegov križ i preuzeli ga na sebe, nesebično.

– I!

– On je ušao u povijest pomoću vaših djela i tu nema pomoći. Cijeli ćete život tražiti opravdanja za čin prepuštanja svoga čina tuđoj veličini i tuđoj naslovnici.

– I što nudiš?

– Obrat situacije, samo! – uzvratil pisac.

– Slušan!

– Život za život i ništa drugo. Bog to želi!

– Bog?

– On je predao čin drugome jer je tražio razmišljanje o činu.

– I?

– Pismo isprike, objašnjenja!

– I? – zine Josina.

– Oduzeti vlastiti križ! Ako me razumijete?

– Potpuno!

– I?

– A naslovnica?

– Garantiram! Zamislite, ubojica spasio optuženoga vlastitim samoubojstvom. Opće solidariziranje s ubojicom.

– Sigurno! – odvrati Josina.

– Čak će biti analiza blagosti očiju, jagodica, prstiju i ...

– Molin te, još! – zadovoljan se smije velikom ekranu. – *‘Vala Bogu da te iman* – pomisli.

– Postat ćete simbol mladih, kao Elvis Presley ili ... piščev odgovor već čeka.

– Ali ja to neću moći. Kako?

– Širom otvorite oči, molim!

– Evo! – širom otvori oči.

– Prepustite se najugodnijem životnom sjećanju i njegovom taktu.

– Evo ga!

Odjednom mu niz cijeli živčani sustav stanu navirati uzbuđujući taktovi glazbe. Za tren je dobio osjećaj da pluta u strašnoj oluji u kojoj se njemu ne može ništa dogoditi jer je u velikom transu iza kojega je bilo koje događanje obična besmislica.

– Sljedeći tekst naučite napamet i stalno ga ponavljajte uz svijet koji ste upravo stvorili ... *Doviđenja dragi, doviđenja ...*

Glazba se pojačava neumoljivo žestoko. On u transu bezuspješno pokušava slijediti jačinu njezinih otkucaja. Ali uzalud, tekst na kompjutoru privuče mu pažnju i on ga stane učiti, ali se zadivi činjenicom da ga već odnekud zna. Onda se iznova vrati glazbi i stane u nju ugrađivati tekst. Začas je hodao poput mjesečara i izgovarao te čarobne riječi.

– Tako! Vi ste vlasnik svoga života i svoje smrti. Dobro je, progutajte tu pljuvačku u svom grlu – guta pljuvačku. – Sad već drhtite od uzbuđenja što će se dogoditi kad uzmete jedanaest kuhinjskih noževa. Tako je, imate ih sigurno negdje – već ih drži u rukama. – Točno, oni su već tu, ispod saga, s oštricama prema gore. Hej, – udari ga u bubnjić silina glazbenog bubnja – je li vam plavi pogled još leden i odlučan? Tako je, super, zamislite pogled na naslovnici koja odlazi u vječnost, u vječnost, u vječnost, vječnost, vječnost, vječn ...

Bilješka o piscu

Zvonko Madunić svoj je životni put obznanio glasnim plaćem 4. ožujka 1959. godine u Splitu. Prve korake učinio je u Cisti Provo, u ponositoj Imotskoj krajini, u kojoj je, u Lovreću, pohađao i završio i osnovnu školu. Gimnaziju, potom, pohađa u Imotskom. Imota od pete do glave, završivši gimnaziju napušta trago-ve djetinjstva, na kojima je učio i naučio kako i koliko (neizmjer- no!) ljubiti ovu tvrdu grud, kako postati i ostati čovjek. Od tada pa do danas, iako ih u sebi nosi, tim tragovima se gotovo i nije vraćao. Put na studij, u Zagreb, gdje je diplomirao povijest umjet- nosti i povijest, bio je početak čestih lutanja, koja su ga odvela i vodila diljem Hrvatske: radi kao nastavnik u mjestu svoga djetinjstva, potom u Vojniću, pa u Čazmi, u Vrbovcu i u Vodicama. Danas (od 1992. godine) Zvonko Madunić predaje povijest u Osnovnoj školi Vidici u Šibeniku.

Zarana već počeo je pisati. Najprije poeziju, koja mu je povremeno objavljivana u Imotskoj krajini i koja je, zacijelo, bila spona između prvoga glasnog “recitiranja” u splitskom rodilištu i onoga što će puno godina kasnije doći – njegova književnog prvijenca *Olujna razmišljanja*, romana s tematikom duboko uro- nulom u okvir Domovinskog rata, točnije: njegove najslavnije bit- ke – Oluje. Priča je to što događanja i aktere uzdiže i kritizira, puna i vjere i sumnji istovremeno, puna i smijeha i tuge. Priča je to, naposljetku, što u određenom smislu označuje i prve koračaje na književnom putu.

Slijedi potom roman *Glu*, literarizirana priča o čovjeku, Hrva- tu, u jednom povijesnom trenutku ratniku koji se, da bi preživio, odriče i svoga vlastitoga ja, da bi, u jednom sasvim drugom tren- utku, postnuklearnom, prošao kroz silne peripetije da bi to svoje ja opet pokušao vratiti i postati ono što zapravo jest. Ovaj, drugi

po redu, Madunićev roman “zreo je i maštovit” (A. Stamać) i govori o piscu koji napreduje i obećava.

Pucanj u veličinu treći je Madunićev roman, “slojevito izražajno strukturiran, kompozicijski zanimljiv i stilski raznolik” (I. Juroš), roman u kojem je prikazano kako “u ognju rata brzo izgaraju sve papirnate konstrukcije i pričinu civiliziranog života” (M. Kopic), proza koja objašnjava svima “velikima” da su zapravo veliki tek oni koji su spremni za drugoga i život žrtvovati.

Godine 1999. iz tiska mu izlazi *Na crti života*, s glavnim likom koji se, smješten u okvire bolničke sobe, gdje čeka operativni zahvat, premeće u svoje drugo ja, suprotno onom pravom, s kojim je u vrlo ostrim i najčešće nepomirljivim sukobima, radilo se o filozofskim raspravama ili o analizi svakodnevice, raspravljalo se o političkim pitanjima ili banalnostima života. Roman je to u kojem “Madunić napušta tradicionalnu koncepciju romana koja posjeduje sadržaj, zaplet, dobro individualizirane likove (...) On ne traži nekakvu romanesknu logiku niti mu je napor spisateljski usredotočen na konstrukciji romana, već na njegovu značenju” (Đ. Šinko-Depierris). Roman *Na crti života* prepun je “zaleta u svakodnevnu zbilju (...) gdje se podjednako problematizira božansko pitanje kao i Kraljevstvo nebesko ili Croatia, Europa, Amerika (...) gdje se govori o svemu i svačemu, o svakome a ponajviše o sebi, o svojoj mucu, trpnji, bolu ...” (T. M. Bilosnić).

Osim pisanjem romana, Zvonko Madunić bavi se i pisanjem kratkih priča, pa je tako i suradnikom nekoliko listova, među kojima i Hrvatskoga slova primjerice, a vrlo uspješno se bavi i kolumnistikom, za što ima stalno rezerviran prostor u Šibenskom listu.

Marko Mendušić